

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARI
9. ve 10. SINIF
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
DERSLERİNDE
NİTELİKLİ MATERYAL VE VERİMLİLİĞE
OLAN ETKİSİ
(KONYA İL MERKEZİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU

Hazırlayan

Muhammed Emin YAŞLI

Konya – 2007

ÖNSÖZ

Din Eğitimcileri olarak özellikle uygulamalı bilim dallarında eğitim araç-gereçlerinin geliştiğini gözlemliyoruz. Halen öğrenmenin, öğrencilerin önceki deneyim ve bilgileri üzerine kurularak oluşturulduğu bir eğitim sistemi uygulanmaktadır. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımı diye adlandırılan bu eğitim sisteminde, öğretmen rolleri değişmiş, öğrenciler eğitim faaliyetleri sırasında daha etkin hale gelmişlerdir. Öğretmenlerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerini işlerken bu gelişmelerin dışında kalması mümkün değildir.

Hayatın her alanında teknolojik gelişmeler, büyük bir hızla devam etmektedir. Bundan 30–40 yıl öncesinde hayal bile edilemeyen teknolojik araç – gereçler günümüz dünyasının vazgeçilmez unsurları olarak karşımızda durmaktadır. Eğitim alanında da birçok yeni araç-gereç kullanılmayı beklemektedir.

Genel eğitim alanında pek çok materyalin kullanıldığı göz önünde bulundurulmasına rağmen aynı durum, genel eğitimin içinde sayılmasına rağmen Din Eğitimi için geçerli değildir. Bununla birlikte son yıllarda, din eğitimi alanında da bu materyallerin kullanımına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu araçların kullanım oranlarının arttığı gözlenmektedir. Bu durum, pek çok alandan daha fazla konuların somutlaştırılmasına ihtiyaç duyan din eğitimi için sevindirici bir gelişmedir.

Bu çalışma, teknolojik özelliğe sahip nitelikli materyallerin ortaöğretim kurumları 9. ve 10. sınıflarında eğitim faaliyetlerinde nasıl verimli kullanılabileceğine dair bir fikir vermek üzere hazırlanmıştır. Çalışma evreni olarak Konya il merkezi ortaöğretim kurumlarındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri seçilmiş, onların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde nitelikli materyal kullanımı ile konu sınırlandırılmıştır.

Araştırma, Giriş bölümünün dışında beş bölümden oluşmaktadır. Alan Yazın bölümü; araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltı ve sınırlılıkları kapsamaktadır. Yine çalışma ile ilgili tanımlamalar, din öğretiminde ve yenilenen ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatında nitelikli materyal kullanımı ile ilgili bilgiler de bu bölümde yer almaktadır. İkinci bölümde ise, çalışmanın yöntemi üzerinde

durulmaktadır. Araştırmanın model, evren ve örnekleme ait bilgiler veri toplama ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde toplanan verilere ait bulgular ortaya konmakta olup dördüncü bölümde bu bulguların incelenmesi ve yapılan değerlendirmeler yer almaktadır. Son bölümde ise araştırmaya ait sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Çalışmanın tüm aşamalarında yardımlarını esirgemeyen, bizzat fikirleriyle çalışmaya katkıda bulunan Sayın Prof.Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU'na; Sayın Prof.Dr. Abdullah ÖZBEK'e; Sayın Doç.Dr. Abdülkerim BAHADIR'a; kaynak araştırması aşamasında kişisel kütüphanelerinden yararlanan Sayın Muhiddin OKUMUŞLAR'a ve Sayın Musa MERT'e, maddi manevi her türlü desteği veren Sayın Gülsüm YAŞLI'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhammed Emin YAŞLI
Konya, 2007

ÖZET

Eğitim araç gereçleri eğitimdeki verimliliği doğrudan etkilerler. DKAB derslerinin işlenişi sırasında hangi araçların ne şekilde ve nasıl kullanılacağı önemlidir. Gelişen teknoloji eğitim araçları içerine yenilerinin eklenmesini sağlamıştır. Klasik araç gereçlerden daha etkin kullanılabilen teknolojik araç gereçler nitelikli materyal diye adlandırılabilir.

Liselerde yenilenen DKAB programında yer alan ders etkinliklerinin hazırlık, işleniş ve değerlendirme aşamalarında nitelikli materyallerin kullanılması ön görülmektedir.

Çalışmanın amacı Konya İl Merkezi'nde lise DKAB derslerinde nitelikli materyallerin kullanım düzeyinin ortaya konmasıdır. İl merkezindeki liselerde görev yapan DKAB ğretmenlerinin çoğunluğu çalışmaya katılmıştır. Hazırlanan anket formu ile DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanımını hakkında görüşleri alınmıştır.

Araştırmanın sonunda Konya'da liselerdeki DKAB derslerinde nitelikli materyallerin çoğunlukla kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak bu oranın klasik araç gereçlerin kullanımına henüz ulaşmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedenleri arasında da ders saatinin yetersizliğinin geldiği bu konudaki ğretmen grşlerinden anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Nitelikli materyal kullanım düzeyi, DKAB ğretmeni, Lise DKAB programı

ABSTRACT

Educational materials effects the productivity in education directly. In the process of Religious Culture and Ethics Course, it is important to know which materials are used and how to use them. Developing technology carried new educational materials into others. Technological materials, which are more effective than classical ones, can be called as qualified materials.

In the renewed Religious Culture and Ethics Course programme that is used in high schools, qualified materials are told to use in the preparation, process and evaluation parts of the lesson.

The aim of the work is, to show the degree of using the qualified materials in the highschools in Konya Administrative Province Centre. Most of the Religious Culture and Ethics Course teachers work in high schools, have joined this work. Their opinions about the usage of qualified materials in Religious Culture and Ethics Course, are received by a pool.

At the end of the investigation, it is determined that the qualified materials are used in majority in the Religious Culture and Ethics Course in highschools of Konya. But it is determined that this rate couldn't catch the rate of usage of classical materials. The reason for this condition is the insufficiency for the number of the Religious Culture and Ethics Course, and it can be understood from the teachers opinions poll.

Key words: The degree for the usage of qualified materials, Teacher of Religious Culture and Ethics Course, Religious Culture and Ethics Course Programme for highschools.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
1. Problem	2
2. Hipotezler	3
3. Araştırmanın Önemi.....	4
4. Sayıtlar	4
5. Sınırlılıklar	5
I.BÖLÜM - ALAN YAZIN	6
A. TANIMLAMALAR	6
1. Eğitim Teknolojisi Kavramı	6
2. Nitelikli Materyal Kavramı	8
3. Eğitim Teknolojisi ve Nitelikli Materyal Kavramları Arasındaki İlişki.....	8
B. EĞİTİMDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI.....	10
1. Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Tarihçesi.....	10
a) Gelişim Sırasına Göre Genel Araç Gereçler	10
b) Televizyonun Eğitimde Kullanımı.....	11
c) Bilgisayarın Eğitimde Kullanımı	11
d) İnternetin Eğitimde Kullanımı.....	13
2. Eğitimde Materyal Kullanmanın Gerekliliği ve Uygun Materyali Seçim Şartları	15
a) Eğitimde Materyal Kullanmanın Gerekliliği.....	15
b) Uygun Materyal Seçimi	20
c) Materyallerin Verimli Kullanılması.....	21
3. Eğitim Materyallerinin Sınıflandırılması ve Nitelikli Materyallerin Yeri...22	
a) Eğitim Materyallerinin Sınıflandırılması	22
1- Görsel Araçlar	23
2- İşitsel Araçlar	25
3- Görsel – İşitsel Araçlar	25

b) Eğitim Araç – Gereçleri İçinde Nitelikli Materyallerin Yeri	26
C. DİN ÖĞRETİMİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI	29
1. Din Öğretimi ve Nitelikli Materyal Kullanımı.....	29
2. Aktif Öğrenme Sürecinde Din Eğitimi ve Nitelikli Materyallerin Kullanımı	30
a) Aktif Öğrenme Süreci-Klasik Öğrenme Sürecinin Karşılaştırılması.....	30
b) Yapılandırıcı Din Eğitiminde Nitelikli Materyal Kullanımı	33
1- Derse Hazırlık Aşamasında Nitelikli Materyal.....	35
2- Dersin Sunulmasında Nitelikli Materyal	36
3- Değerlendirme Aşamasında Nitelikli Materyal	37
3. Aktif Öğrenme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninin Değişen Rollerini	38
a) Hazırlık Aşamasında Roller	39
b) Sunum Aşamasında Roller	41
c) Değerlendirme Aşamasında Roller	42
D. ORTAÖĞRETİM DKAB DERSLERİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI.....	44
1. Zihinsel Gelişim Dönemlerine Göre Nitelikli Materyal Seçimi.....	44
2. Ortaöğretim Yaş Düzeyine Uygun Materyal Seçimi	46
3. Yenilenen Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatına Göre 9. ve 10. Sınıflarda Nitelikli Materyal Kullanımı	47
a) 9.Sınıf Ünitelerindeki Etkinlik ve Kazanımların Ders Materyalleri ile Olan İlişkisi.....	47
1- 9.Sınıf - İnanç Öğrenme Alanı - İnsan ve Din Ünitesi:.....	48
2- 9.Sınıf - İbadet Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:.....	51
3- 9.Sınıf – Hz.Muhammed Öğrenme Alanı – Hz.Muhammed’in Hayatı Ünitesi:	53
4- 9.Sınıf – Vahiy ve Akıl Öğrenme Alanı – Kuran ve Ana Konuları Ünitesi:	56
5- 9.Sınıf – Ahlak ve Değerler Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:	59
6- 9.Sınıf – Din ve Laiklik Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi: .	61
7- 9.Sınıf – Din, Kültür ve Medeniyet Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:	62
b) 10. Sınıf Ünitelerindeki Etkinlik ve Kazanımların Ders Materyalleri ile Olan İlişkisi.....	63
1- 10.Sınıf - İnanç Öğrenme Alanı – Allah İnancı Ünitesi:.....	64
2- 10.Sınıf - İbadet Öğrenme Alanı – İslam’da İbadetler Ünitesi:.....	65
3- 10.Sınıf – Hz.Muhammed Öğrenme Alanı – Kuran’a Göre Hz.Muhammed Ünitesi:	67
4- 10.Sınıf – Vahiy ve Akıl Öğrenme Alanı – Kuran ve Yorumu Ünitesi: .	69

5- 10.Sınıf – Ahlak ve Değerler Öğrenme Alanı – Haklar, Özgürlükler ve Din Ünitesi:.....	70
6- 10.Sınıf – Din ve Laiklik Öğrenme Alanı – Atatürk ve Din Ünitesi:	72
7- 10.Sınıf – Din, Kültür ve Medeniyet Öğrenme Alanı – İslam ve Bilim Ünitesi:	73
4. Ünitelere Göre Kullanılabilecek Örnek Materyaller ve Planlama	74
5. Ortaöğretimde DKAB Derslerinde Materyallerin Etkin Kullanılmasının Önündeki Engeller	76
II.BÖLÜM - YÖNTEM.....	78
A. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	78
B. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	79
C. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	79
D. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	79
E. VERİLERİN ANALİZİ	79
III.BÖLÜM - BULGULAR.....	81
A. DKAB ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL DURUMLARI İLE OKUL İMKÂNLARINA AİT BİLGİLER.....	81
1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı	81
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımı.....	82
3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin buldukları kurumdaki görev sürelerine göre dağılımı	82
4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımı.....	83
5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgisayara sahip oluşlarına göre dağılımı.....	83
6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları kurumda bilgisayar laboratuvarı veya VCD-Tepegöz imkanlarına göre dağılımı.....	84
7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okullarında bulunan imkanlara ulaşılabilirlik düzeyi.....	87
8. Öğretmenlerin kullandıkları materyallerle ilgili planlama yapma düzeyi ..	88
B. DKAB DERSLERİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIM DÜZEYİNE AİT BULGULARA AİT DEĞERLENDİRME	90
1. İl Eğitim Araçları Merkezine Başvuru düzeyi.....	90
2. Derslerde Kur'an-ı Kerim ve Hadis Kitaplarını Kullanma Düzeyi.....	91
3. Derslerde Yazı Tahtalarını Kullanma Düzeyi	92
4. Derslerde Sunu Kullanma Düzeyi.....	93

5. Derslerde Araç-Gereçlerin Kullanımında Öğretmen Yeterlilik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri	94
6. Dersin Diğer Aşamalarında Nitelikli Materyallerin Kullanılması.....	95
7. Nitelikli Materyal Kullanımı ile Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Arasındaki İlişki.....	96
8. Derse Hazırlık Aşamasında İnternet Kullanımı	97
9. Sınavların Hazırlanma Aşamasında Bilgisayar Kullanımı	98
10. Değerlendirme Aşamasında Nitelikli Materyal Kullanımı.....	100
11. Nitelikli Materyal Seçiminde Öğretmen Tercihleri.....	101
12. Nitelikli Materyal Kullanımındaki Zorluklar.....	102
IV.BÖLÜM - TARTIŞMA	104
A. Derslerde Kullanılan Nitelikli Materyaller	104
B. İnternetin Kullanımı	106
C. Nitelikli Materyal Kullanımının Önündeki Engeller	107
V.BÖLÜM - SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
a. Sonuç	109
b. Öneriler.....	111
KAYNAKÇA	114
EK	123

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
ADSL	: Asymmetric Digital Subscriber Line (Asimetrik Sayısal Abone Hattı)
BDE	: Bilgisayar Destekli Eğitim
Bkz.	: Bakınız
CD	: Compact Disc
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MP3	: Moving Picture 3
PC	: Personal Computer (Kişisel Bilgisayar)
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yay.	: Yayınları
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kaynak, Mesaj ve Alıcı Arasındaki Eğitim Faaliyeti Tablosu	16
Tablo 2: Yaşantı Konisi.....	18
Tablo 3: Duyu Organlarına Hitap Etme Biçimine Göre Eğitimde Kullanılan Materyaller Tablosu	23
Tablo 4: Bilgisayarla Hazırlanan Akıl Haritası	37
Tablo 5: Etkinlik Sonunda Değerlendirme Amaçlı Kullanılan ve Bilgisayarda Hazırlanmış Örnek Çalışma Kağıdı	38
Tablo 6: Bilgisayarların Din Öğretiminde Kullanıldığı Başlıca Alanlar.....	43
Tablo 7: İnsanın Gelişim Dönemleri	44
Tablo 8: 9.Sınıf Etkinlik-Kazanım Tablosu.....	48
Tablo 9: 9. Sınıf İnsan ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	48
Tablo 10: Film Değerlendirme İçin Düzenlenmiş Çalışma Kağıdı	50
Tablo 11: 9. Sınıf Temizlik ve İbadet Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	51
Tablo 12: Niçin İbadet Ediyoruz Etkinliği Balık Kılıçığı Tablosu	52
Tablo 13: 9. Sınıf Hz.Muhammed'in Hayatı Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	53
Tablo 14: 9. Sınıf Kuran ve Ana Konuları Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	56
Tablo 15: Tefsir Kimlik Bilgilerinin Kaydı İçin Hazırlanan Çalışma Kağıdı	58
Tablo 16: 9. Sınıf Değerler ve Aile Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	59
Tablo 17: Konu ile İlgili İnternet Site Rehberi Çalışma Kağıdı	61
Tablo 18: 9. Sınıf Laiklik ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	61
Tablo 19: 9. Sınıf Türkler ve Müslümanlık Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	62
Tablo 20: İslam Medeniyeti Türk Bilim Adamları Çalışma Kağıdı	63
Tablo 21: 10.Sınıf Etkinlik-Kazanım Tablosu.....	63
Tablo 22: 10. Sınıf Allah İnancı Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	64
Tablo 23: 10. Sınıf İslam'da İbadetler Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	65
Tablo 24: 10. Sınıf Kuran'a göre Hz.Muhammed Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	67
Tablo 25: Hz.Peygamberin Özelliklerinin Anlatıldığı Filmin İçindekiler Çalışma Kağıdı.....	68
Tablo 26: Hz.Peygamberin Açıkladığı Ayetlerle İlgili Çalışma Kağıdı	69
Tablo 27: 10. Sınıf Kuran ve Yorumu Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu.....	69

Tablo 28: 10. Sınıf Haklar, Özgürlükler ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	70
Tablo 29: 10. Sınıf Atatürk ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	72
Tablo 30: 10. Sınıf İslam ve Bilim Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu	73
Tablo 31: Derslerde Kullanılan Materyal Fihristi	75
Tablo 32: Ders Esnasında Seyrettirilecek CD'lerin Aylara Göre Listesi	76
Tablo 33: Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılım Tablosu	81
Tablo 34: Yaş Değişkenine Göre Dağılım Tablosu	82
Tablo 35: Kurumdaki Görev Süresine Göre Dağılım Tablosu	82
Tablo 36: Mezun Olunan Üniversiteye Göre Dağılım Tablosu	83
Tablo 37: Kişisel Bilgisayar Sahipliğine Göre Dağılım Tablosu	83
Tablo 38: Bilgisayar Laboratuvarı imkanı ile İlgili Dağılım Tablosu	84
Tablo 39: VCD-Tepegöz imkanı ile ilgili Dağılım Tablosu	85
Tablo 40: İmkanlara Ulaşılabilirlik Düzeyine İlişkin Dağılım Tablosu	87
Tablo 41: Materyal Kullanımında Planlamaya Göre Dağılım Tablosu	88
Tablo 42: Materyal Edinmede İl Eğitim Araçları Merkezine Başvuru Düzeyi	90
Tablo 43: Derslerde Kuran ve Hadis Kitaplarını Kullanma Düzeyi	91
Tablo 44: Derslerde Yazı Tahtasını Kullanma Düzeyi	92
Tablo 45: Derslerde Sunu Seyrettirme Düzeyi	93
Tablo 46: Nitelikli Materyallerin Kullanılmasında Öğretmen Yeterlilik Düzeyi	94
Tablo 47: Kendini Geliştirme Amaçlı Nitelikli Materyal Kullanım Düzeyi	96
Tablo 48: Kendini Geliştirme Amaçlı Nitelikli Materyal Kullanım Düzeyi ile Kişisel Bilgisayar Sahipliği Arasındaki İlişki	96
Tablo 49: Derse Hazırlık Aşamasında İnternet Kullanım Düzeyi	97
Tablo 50: Sınavların Hazırlanma Aşamasında Bilgisayar Kullanım Düzeyi	98
Tablo 51: Ders Dokümanlarının Dijital Ortamda Saklanma Düzeyi	99
Tablo 52: Dersin Değerlendirme Aşamasında Öğrencilerin Nitelikli Materyallere Yönlendirilmesine İlişkin Tablo	100
Tablo 53: Branş Sınıfında İhtiyaç Duyulan Materyal Çeşidine İlişkin Öğretmen Görüşleri	101
Tablo 54: Nitelikli Materyal Kullanımındaki Zorluklara İlişkin Öğretmen Görüşleri	102

GİRİŞ

Eğitim insanlık tarihi kadar eski bir faaliyettir. İlk insanın yaradılışından beri eğitim faaliyetleri süregelmektedir. İnsanın olduğu her yerde, onun hayata hazırlanması için gerekli bilgi ve değerleri aktarma işine yardım eden pek çok araç-gereç kullanılmıştır.

Dini oluşturan kuralların insanlara aktarılması işi çok öncelere dayanmaktadır. Din Eğitiminin ise özellikle son asırda bilim dalı haline geldiği bilinmektedir. Eğitim alanında, zaman içerisinde pek çok araç gereç geliştirilmiştir. Geliştirilen araç – gereçlerin yanında onlarla birlikte kullanılan kutsal kaynaklar da her dönemde güncelliğini korumuştur.

Her toplumun kendine özgü bir din eğitimi anlayışı söz konusudur. İslam toplumu da, eğitim alanında kendinden öncesine nazaran pek çok değer kazandırmıştır. Müslüman din eğitimcilerine düşen görev bu değerleri bir sonraki nesle aktarmak için bilim ve teknoloji alanında gelişmek, aynı zamanda milli ve manevi değerlerin de gücünü kullanmaktır.¹

Ortaöğretim dönemi, gençlerde din duygusunun büyük ölçüde şekillendiği çağdır. Bu dönemde gençlerde, somut düşüncenin yanı sıra soyut düşünce gücü de gelişmiş bulunmaktadır. Önceleri daha kısıtlı çevre şartlarından etkilenen çocuklar, gençlik çağına girdikleri zaman çevreleri gelişmiş ve din duygusunu etkileyen pek çok etkenle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Özellikle din alanında pek çok soru ve sorunun ortaya çıktığı bu dönemde onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek pek çok araç-gerecin yanında, eğitimci pozisyonunda bulunan öğretmenlerin de üzerine çok ciddi görevler düşmektedir. Bu soru ve sorunların yanı sıra, gerekli dini bilgilerin özümsemekle kabulü veya reddi konusunda yeterli kaynaklara ulaşmak için eğitimcinin üzerine düşen görev, öğrencilerine yol göstermektedir. Ancak bu konudaki en önemli sorunlardan biri, nitelsiz din eğitimcisinin üzerine düşen görevi yapamamasıdır.²

¹ Halis AYHAN, “İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 5, İstanbul, 1998, s.63

² Halis AYHAN, “Din Eğitiminin Tarihi, Hukuki ve Evrensel Temelleri”, *Türk Milli Eğitim Sisteminde Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda Sunulan Tebliğler*, Kültür Yay., Ankara, 2005, s.33

Eğitimin her alanında kullanılan ortak materyallerin yanında, değişik bilim dallarına ait özel öğretim materyalleri bulunmaktadır. Farklı alanlarda çalışan eğitimciler, ortak olarak kullanılan materyalleri kendi alanlarında verimli kullanmaya yönelik uyarılma çalışmaları yapmaktadırlar.³

Eğitim bilimleri içerisinde, konu ve amaç bakımından diğerlerinden farklı olan Din Eğitimi de aynı çalışmaya muhtaçtır. Örneğin, 7-11 yaş dönemindeki çocuklar için soyut konuların somut hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında soyut düşünceye açık zeka seviyesine ulaşan gençlik çağında, duylara yönelik olan teknolojik araç-gereçlerin kullanımı ön plana çıkmaktadır. Hangi çağda olursa olsun, eğitim faaliyetine alıcı olarak katılacak kişi için hedeflere ulaşma açısından teknolojik materyal kullanımı ve özel öğretim yöntemleri vazgeçilmez unsurlardır.⁴

1. Problem

Konya il merkezinde Ortaöğretim Kurumlarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin derslerde nitelikli materyal kullanma düzeyi nedir?

Alt Problemler:

- Öğretmenler, nitelikli materyallerden bilgisayarı ders içinde ne sıklıkla kullanmaktadırlar?
- Öğretmenler, nitelikli materyallerden CD-film gösterim aletlerini ne sıklıkla kullanmaktadırlar?
- Öğretmenler, nitelikli materyallerden interneti ne sıklıkla ve hangi amaçlarla kullanmaktadırlar?
- Öğretmenler, nitelikli materyallerden yararlanma konusunda hangi faktörleri engel olarak görmektedirler?
- Öğretmenlerin DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanma sıklığı, kişisel bilgisayarlarının olup olmasına göre farklılaşmakta mıdır?
- Öğretmenlerin DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanma sıklığı, yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?

³ Mehmet Zeki AYDIN, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yay., Ankara, 2004, s. 2-3

⁴ Mustafa ÖCAL, *Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1991, s.90

- Nitelikli materyallerin kullanımında yeterlilik hakkında öğretmenler kendilerini yeterli görmekte midir?
- Öğretmenlerin çevrelerindeki nitelikli materyallere ulaşabilme düzeyi nedir? Çevrelerinde bulunan nitelikli materyallerden ne oranda yararlanabilmektedirler?

2. Hipotezler

- DKAB öğretmenleri derslerin işlenişinde İl Eğitim Araçları Merkezine genellikle başvurmamaktadırlar.
- DKAB öğretmenleri kurumlarındaki imkânlarla çoğunlukla ulaşabilmektedirler. Konya il merkezindeki liseler, nitelikli materyal kullanımını açısından yeterli imkânlara sahiptir.
- DKAB öğretmenlerinin derslerinde, düşük oranda nitelikli materyal kullanma sebeplerinden biri, kurumlarındaki imkânlarla ulaşamamaları değildir.
- DKAB öğretmenleri, nitelikli materyalleri kullanırken genellikle planlama yapmaktadırlar.
- DKAB öğretmenleri, nitelikli materyaller içerisinde en çok bilgisayarı tercih etmektedirler. DKAB öğretmenleri, interneti derse hazırlık aşamasında kullanmaktadırlar. İnternet derslerin işlenişinde veya değerlendirme amaçlı ödevlendirmede kullanılmamaktadır.
- DKAB öğretmenleri, nitelikli materyalleri derse yönelik olarak kullanmakta olup kendilerin geliştirmeye yönelik kullanmamaktadırlar.
- Ders dışı etkinliklerde, öğrencilere çalışma ödevleri verilirken nitelikli materyallere yönlendirme oranı azdır.
- Nitelikli materyallerin kullanım oranının azlığına dair birçok sebep bulunmaktadır. Bunların başında ders saatinin azlığı gelmektedir.

3. Araştırmanın Önemi

Ortaöğretim kurumları, yüksek öğretim aşamasına hazırlık yapılan bir basamak olarak nitelikli öğrenci yetiştirilmesi gereken kurumlardır. Bu kurumlardaki öğrencilerin niteliği yüksek öğretimin de kalitesini etkilemektedir. Bu kaliteyi arttırmak için çağın imkânları arasında sayılan pek çok materyalin eğitim alanında kullanılması gerekmektedir.

Tüm dersler için kullanılması gerekli bu materyallerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de kullanılması, bu derslerin kalitesini arttıracaktır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde, nitelikli materyal kullanım düzeyine ait verilerin elde edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, özellikle ortaöğretim kurumlarında kullanılmakta olan din öğretimi materyalleri ile ilgili çalışmalara katkıda bulunmak; hedeflenen amaçlar doğrultusunda kazandırılmak istenen davranışları gençlerimize sunabilmek için bu materyallerden nasıl yararlanılması gerektiğini ortaya koymak ve din öğretiminde kaliteyi yükseltmektir. Böylelikle bireyin yetiştirilmesine ve genel eğitimine dikkat çekilerek nitelikli insan yetiştirme sanatına katkıda bulunulacağı ümit edilmektedir.

Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çağdaş öğretim yöntemleri ile yeniden yapılandırılması sürecinde materyal kullanım düzeyine ait veriler sunması açısından önemlidir.

4. Sayıtlılar

Bu araştırmada aşağıdaki temel sayıtlılardan hareket edilmiştir.

- Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil gücüne sahiptir.
- Araştırma için geliştirilen anket formunun gerekli verileri toplamada uygun bir araç olduğı kabul edilmiştir.
- Öğretmenlerin anket sorularına doğru cevap verecekleri kabul edilmiştir.
- Öğretmenlerin materyal kullanımını konusundaki görüşleri kendi görüşleridir.

5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2006-2007 Eğitim – Öğretim yılında Konya ili merkez ilçeleri olan Meram, Selçuklu ve Karatay’da bulunan liselerde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Liseleri dışında kalan ortaöğretim kurumlarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırma, literatür taraması ile öğretmenlerin anketlere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

I.BÖLÜM - ALAN YAZIN

A. TANIMLAMALAR

Bu bölümde, çalışmanın içinde kullanılan kavramlar tanımlanmaktadır. Kavramlar arasındaki ilişkiden sonra, konunun sınırlılıkları da kavramların incelenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kavramların incelenmesi sırasında sözlük anlamları ile bilim dalına ait anlamları üzerinde durulmaktadır.

1. Eğitim Teknolojisi Kavramı

Eğitim teknolojisi kavramını incelemeyen önce; bu kavramı oluşturan “eğitim” ve “teknoloji” kavramlarını ayrı ayrı incelemek, “eğitim teknolojisi” kavramının anlaşılması açısından pratik yarar sağlamaktadır.

Çalışmanın en genel kavramı olan eğitim kavramı, pek çok eğitimci ve bilim adamı tarafından tanımlanmış olan bir kavramdır. Pek çok insanın üzerinde hemfikir olduğu bir tanıma göre eğitim, insan davranışlarında inanıp benimseme ile veya zorla değişiklik meydana gelmesidir.⁵

Bir başka tanıma göre eğitim; insanın kendinde yaradılıştan gelen kabiliyetlerini zamanı gelince nasıl kullanacağını göstermek, ulaşabileceği en yüksek noktaya ulaşması için yapılan tüm faaliyetlerdir.⁶

Eğitim, sözlükte; çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme⁷, terbiye⁸ şeklinde açıklanmaktadır.

Teknoloji; dilimize Fransızcadan girmiş olan bir kelime olup, bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç-gereç ve aletlerini kapsayan bilgi,⁹ teknik bilgi¹⁰ olarak tanımlanmaktadır. Sözcüğün incelenmesi sonucunda, belli bir alandaki makineler, işlemler, yöntemler, süreçler, sistemler, yönetim ve kontrol mekanizmaları

⁵ Beyza BİLGİN, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Yeni Çizgi Yay., Ankara, 1995, s.18

⁶ Halis AYHAN, *Din Eğitimi ve Öğretimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1984, s.33

⁷ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, “Eğitim” maddesi

⁸ Mehmet DOĞAN, *Büyük Türkçe Sözlük*, “Eğitim” maddesi

⁹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, “Teknoloji” maddesi

¹⁰ Mehmet DOĞAN, a.g.e., “Teknoloji” maddesi

öğelerini¹¹ kapsadığı görülür. Teknolojinin eğitim faaliyeti sürecinde tanımlanırken verimlilik sağladığı¹² da göz ardı edilmemelidir.

Eğitim teknolojisi kavramı; teknolojinin gelişimine bağlı olarak, farklı dönemlerde farklı şekillerde anlaşılmıştır¹³. Önceleri öğretme-öğrenme işlemi sırasındaki araç ve yöntemlerin geliştirilmesi¹⁴ olarak tanımlanmakta iken, modern teknolojik araçların icadıyla birlikte kapsamı gelişmiştir.

Kavramın yenilenen kapsamı içerisine modern teknolojik materyaller de katılmıştır. Bunların eğitim içerisindeki yerleri, nasıl etkin ve verimli kullanılacakları da tanımın yenilenen kapsamı içerisine dahil olmuştur.¹⁵

Eğitim teknolojisinin ilgilendiği alan, eğitimin nasıl gerçekleştirileceğidir. Bunun için öncelikle eğitim disiplinleri neyi, niçin hedeflediklerini belirledikten sonra saptanan hedeflere nasıl ulaştırılacağını eğitim teknolojisine bırakmaktadırlar. Buna göre eğitim teknolojisi, davranış bilimlerinin öğrenme ve iletişim alanındaki araştırma verilerine dayanır. İnsan gücünü, eğitim araç ve yöntemlerini ustaca kullanarak, sonuçlarını değerlendirir. Öğrencileri, eğitim hedeflerine ulaştıran yolları inceleyen,¹⁶ eğitim bilimlerinin içinde bulunan bir alt bilim dalıdır. Ayrıca, öğrencilerin eğitim faaliyetlerine aktif katılımını sağlayarak¹⁷, bu alandaki özel öğretim yöntemlerine de yardımcı olmaktadır. Örneğin eğitim teknolojisi; oluşturmacı öğrenme anlayışına göre, öğrencilerin önceki bilgilerini ve deneyimlerini kullanarak yeni bilgi ve deneyim kazanmaları için gerekli etkinliklerin düzenlenmesinde, materyal sağlama ve kullanma konusunda öğretmene yardımcı olan¹⁸ bir alt bilim dalıdır.

¹¹ Mustafa YILMAZ, *Eğitimde İnternet ve Bir Din Eğitimi Vortalı Denemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE., Sakarya, 2002, s.11

¹² İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s. 292

¹³ Tuğba Şahin YANPAR, Soner YILDIRIM, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yay., Ankara, 1999, s.3

¹⁴ Mehmet KAPTAN, *Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Eğitim Teknolojileri ve Materyal Kullanma Düzeyleri (Sakarya İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya, 2003, s.4

¹⁵ YANPAR, YILDIRIM, a.g.e., s.3

¹⁶ Metin UÇAR, “İlköğretimde Ders-Araç Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, Afyon, 1999, Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm>, 24.04.2007.

¹⁷ Ali Rıza TERZİ, “Sınıf Yönetimi Açısından Öğretmen Davranışları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155-156, Ankara, 2002, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/terzi.htm>, 20.03.2007.

¹⁸ Aşkın ASAN, Gönül GÜNEŞ, “Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Örnek Bir Ünite Etkinliği”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 147, Ankara, 2000. Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/asan.htm>, 12.04.2007

Özetle eğitim teknolojisi; eğitim alanındaki her türlü gelişmeyi sağlamaya çalışan ve verimliliğin artmasını hedefleyen tüm araç – gereç, yöntemler ile bunların kullanımı, gelişimi ve seçimine ait bilgilerdir.

2. Nitelikli Materyal Kavramı

Nitelik; sözlükte bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet¹⁹ veya bir şeyin iyi ve kötü olma özelliği, kalite diye tanımlanmaktadır.²⁰

Materyal ise malzeme²¹, bir şeyi yapmak için kullanılması gereken maddeler ve gereçlerdir.²² Bu tanımın içinde her ne kadar araç kavramı kullanılsa da materyal hem araç hem gereç kavramlarını birlikte karşılamaktadır.

Araç-gereç arasındaki fark ise şöyle açıklanabilir. Araç, kullanıldıktan sonra da devamlılığını koruyan malzemedir. Gereç ise herhangi bir eğitim faaliyeti için kullanıldıktan sonra özelliğini diğer faaliyetler için devam ettiremeyen malzemedir.²³ Bu tanıma göre ders esnasında kullanılan bilgisayar bir eğitim aracı olurken herhangi bir derse ait bir konuyu açıklamak için hazırlanan bir eğitim yazılımı gereç olmaktadır.

Nitelikli materyal kavramı bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere kaliteli, vasıflı, diğer materyallerden çeşitli özellikleri ile ayrılmış olan eğitim araç-gereçleridir. Bu tanımın içinde son yüzyılda ortaya çıkan bilgisayar, VCD ve internet dahil edilebilir. Nitelikli materyalleri diğer eğitim materyallerinden ayıran özelliklerin neler olduğu, çalışmanın sonraki bölümlerinde ele alınacaktır.

3. Eğitim Teknolojisi ve Nitelikli Materyal Kavramları Arasındaki İlişki

Teknoloji, sistematize edilmiş pratik bilgiler²⁴ diye tanımlanırken; materyal ise eğitimdeki hedefleri gerçekleştirebilmek için kullanılan araç-gereçlerdir.²⁵ Buna göre

¹⁹ Mehmet DOĞAN, a.g.e., “Nitelik” maddesi

²⁰ TDK Türkçe Sözlük, “Nitelik” Maddesi

²¹ Mehmet DOĞAN, a.g.e., “Materyal” maddesi

²² TDK Türkçe Sözlük, “Materyal” maddesi

²³ Filiz Yeşil, *Din Eğitim Öğretimde Araç Gerecin Önemi ve Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2003, s.3-4

²⁴ İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s. 292

²⁵ HALİS, a.g.e., s. 288

materyallerin eğitimin hedeflerine uygun seçilip, doğru ortamlarda kullanılması, eğitim teknolojisinin kapsamına girmektedir.

Diğer bir deyişle eğitim teknolojisi, nitelikli materyallerin yanında her türlü materyali eğitim faaliyetine uygun olarak seçer, kullanılma koşullarını belirler ve verimli kullanılmasını sağlar. Nitelikli materyaller, eğitim teknolojisi içerisinde bir konu olmakla beraber eğitim teknolojisinin yegâne konusu değildir. Eğitim teknolojisinin ilgilendiği konular içerisinde nitelikli materyallerin yanı sıra diğer materyaller; bunlarla birlikte her türlü eğitim yöntemi de²⁶ bulunmaktadır.

Kitap, defter, kalem, yazı tahtası ve hatta okul servisi olarak kullanılan otobüs²⁷ bile eğitim materyali olarak değerlendirilirken, nitelikli materyal tanımı yapılarak konu sınırlandırılmaktadır.

²⁶ Cevat ALKAN, “İkibinli Yılların Bilim ve Teknoloji Çağı Olması Nedeniyle Eğitimin Bu Yıllarda Bilim ve Teknoloji Esaslarına Göre Yeniden Yapılandırılması”, *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, (23-25 Mayıs 2002), Eskişehir, Kaynak: <http://aof20.anadolu.edu.tr/program.htm>, 05.02.07

²⁷ HALİS, a.g.e., s. 38

B. EĞİTİMDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI

Önceki bölümde eğitimde materyal kullanımı ile ilgili kavramlara ait bilgiler konu edilmişti. Bu bölümde ise materyallerin eğitimdeki yeri ve tarihçesi ile günümüz eğitim anlayışları içerisinde kullanımının yararları üzerinde durulacaktır. Ayrıca alan olarak, eğitimin yanında din eğitiminde de materyal kullanımı; içerik olarak da tüm materyallerin kullanılması yerine özellikle teknolojik materyallerin kullanılması incelenecektir.

1. Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Tarihçesi

a) Gelişim Sırasına Göre Genel Araç Gereçler

İnsanlık tarihi kadar eski bir iş olan eğitim, başlangıcından itibaren çeşitli araç-gereçlere sahip olmuştur. Basit araçlar diye isimlendirebileceğimiz²⁸ bu araçların zaman içerisinde değiştiklerini ve geliştiklerini görmekteyiz.

1800'lü yıllarda, Eğitim Teknolojisinde olan en büyük gelişmelerin, Batı Avrupa'da ortaya çıkan Sanayi İnkılabı ile başladığı kabul edilmektedir. Bu dönemde icat edilen gereçlerden matbaa sayesinde, Eğitim Teknolojisi içerisinde bugüne kadar kullanılagelen kitaplar²⁹ en etkin biçimde yerlerini almışlardır. Kuşkusuz kitap matbaadan önce de eğitim araçları içerisinde sayılmakta idi. Ancak matbaanın icadı ile verimlilik ve ulaşılabilirlik açısından eğitim teknolojisi içinde yaygın olarak kullanıldı. Yine klasik araçlar³⁰ diye isimlendirebileceğimiz yazı tahtası, tebeşir, kalem ve defter gibi araçlar da güncelliğini yitirmemiş araçlardandır.

Sanayi inkılâbından sonra eğitim araçları, 20. yüzyılın başlarına kadar pek bir değişim göstermemiştir. Eğitim teknolojileri içerisinde büyük bir değişim gerçekleştiren TV ve bilgisayarın icad edilmesi ile bu alan yepyeni bir boyut kazanmıştır.

Eğitim içerisinde kullanılan araç gereçlerin gelişim sıraları ile eskiden yeniye doğru şöyle bir genel sıralama yapılmaktadır.³¹

- Kara Tahta –Tebeşir,

²⁸ KAPTAN, a.g.t., s.11

²⁹ YEŞİL, a.g.t., s.10

³⁰ Cavit BİNBAŞIOĞLU, *Öğretim Metodu ve Uygulama*, Kardeş Matbaası, Ankara, 1967, s.83

³¹ <http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/otmgdersnotlari.html> 04.02.2007

- Kitap-Defter - Kalem,
- Matbaa,
- Model - Maket,
- Resim – Slayt - Film,
- Radyo , Tv - Video, Kamera
- Öğretme Makineleri, Bilgisayarlar.
- Bireysel ve Kitlesele Otomasyon (İnteraktif Video, Disk, Cd, Telekonferans, Bültenboard, E-Mail)
- Ağ Sistemleri (İnternet, İnternet, Network,Novell)
- Telekomünikasyon (İletişim Sistemleri - Uydular)

b) Televizyonun Eğitimde Kullanımı

Uzaktan Eğitim kavramı, 1900’lü yılların başında televizyonun icadı ile eğitim bilimlerine girmiş oldu. Televizyonun eğitim alanında kullanılması ile eğitim faaliyetleri, öğretmen ve öğrenci yüz yüze bulunmasa da yapılabilmektedir. Bu durum elbette birebir eğitimin değerini yitirdiğini göstermez. Ancak eğitimde fırsat eşitliği ve bazı imkânsızlıklar nedeniyle yapılamayan eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinden dolayı, eğitime katkıda bulunduğu kabul edilmektedir.

Ülkemizde, Açık Öğretim Dersleri adı altında devlet kanalı olan TRT4’ten yayın yapılarak yaklaşık 1 milyon öğrenciye eğitim verilmektedir.³²

c) Bilgisayarın Eğitimde Kullanımı

Televizyonun eğitimde kullanılmasının ardından, eğitim teknolojileri içinde gerçek anlamda çığır açtığı kabul edilen önemli bir araç da bilgisayardır. Çünkü bilgisayar; kullanımının pratik olması, eğitimin pek çok alanında kullanılabilmesi ve birçok aracın yaptığı işi tek başına karşılayabilmesi yönünden üstün bir araç olarak

³² Tufan AYTAÇ, “Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü Doç.Dr.Nizami AKTÜRK ile ‘Eğitimde Teknoloji Kullanımı’ Üzerine Söyleşi”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim yay., sayı 48, Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-2.htm>, 05.02.2007

karşımıza çıkmaktadır. Sunu hazırlamak, CD gösterimi, planlama, veri kaydetme, iletişim ve bilgi paylaşımı gibi pek çok görevi aynı anda gerçekleştirmektedir.³³

İcad edildiği yer olan Amerika, bilgisayarların eğitimde kullanılmasında da önceliği yapmıştır. Bilgisayarla eğitim denemeleri ilk defa 1950'lerin sonlarında Amerika'da yapıldı.³⁴ "Öğretme Makinesi" diye adlandırılan bir araçla, önceden programlanmış bilgiler sınıf ortamında öğrencilere aktarılıyordu.³⁵

Bilgisayarların eğitim faaliyetleri içerisinde yer alması ile birlikte, nasıl daha verimli kullanılacağı da tartışılmaya başlanmış ve ilk çalışmalar bilgisayarların icadından yaklaşık 10 yıl sonra başlamıştır. Önceleri yönetim ve muhasebe işlerinde kullanılan bilgisayarlar, sonraları eğitimin planlama, hazırlık ve faaliyetlerin sunulması esnasında yoğunlukla kullanılmaya başlamıştır.³⁶ Sonunda bilgisayarlar, değerlendirme aşamasında eğitime yardımcı olmaya başlamış, böylece eğitimin her aşamasında vazgeçilmez unsur olarak yerlerini almışlardır.

Dünyada bu gelişmeler olurken ülkemizde eğitim materyallerinin kullanılması konusunda biraz geç³⁷ kalınmıştır. 1951'de her ilde Öğretici Filmler Merkezi açılmış ve 1963'te de İl Eğitim Araçları Merkezi adıyla faaliyete devam etmiştir.³⁸ 1960'larda çeşitli alanlarda ilk defa bilgisayarlar kullanılmaya başlamış; ancak eğitim alanında kullanıma 1980'lerde geçilmiştir.³⁹ 1984'te "Yeni Enformasyon ve İletişim Teknoloji" çalışmaları çerçevesinde öncelikle orta öğretim kurumlarına bilgisayarlar alınmaya başlamıştır.⁴⁰ 1984 yılında 1100 adet, 1984-1990 yılları arasında yaklaşık 6500 bilgisayar ortaöğretim kurumlarına kazandırılmıştır.⁴¹ Sonraki yıllarda ise ülkemizde bilgisayarlar eğitimin her alanında yaygın olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Ülkemizde 1984 yılında kurulan özel bir İhtisas Komisyonu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalara temel olan prensipleri şöyle belirlemiştir:

- Okullardaki bilgisayarlaşma oranının artırılması.

³³ Halil İbrahim YALIN, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s. 123

³⁴ Rauf YILDIZ - Ali Murat SÜNBÜL, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yay., Ankara, 1999, s. 117

³⁵ HALİS, a.g.e., s. 107

³⁶ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 107-108

³⁷ Aşkın ASAN, *Bilgisayar Destekli Din Öğretimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, Samsun, 1998, s.19

³⁸ Kamuran ÇİLENTİ, *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1984, s.116

³⁹ Cevat ALKAN, *Eğitim Teknolojisi*, Anı yay., Ankara, 1998, s.185

⁴⁰ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 142

⁴¹ ASAN, a.g.e., s.20

- Bilgisayarların yönetim ve muhasebe işleri yanı sıra eğitimde de yaygın olarak kullanılmaları.
- Okullara bilgisayar laboratuvarları hazırlanması
- MEB'in teftiş, idare ve eğitim hizmetleri gibi her bölümündeki personeline yeterli bilgisayar kullanımını sağlamak için hizmet içi kurslar açılması.⁴²
- Teknolojik materyallerin verimli kullanımı için AR-GE çalışmaları yaptırılması ve seminerler hazırlatılıp yayınlatılması. Örneğin "Okul Müdürlerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri" adıyla yayınlanan araştırma gibi...⁴³
- Eğitimde teknolojik materyal kullanımını geliştirici kampanyalar yapılması.⁴⁴

Teknolojik altyapı eksikliğini gidermenin, ülkemizdeki eğitimde nitelikli materyallerin kullanılmasını arttırmaya tek başına yeterli olmadığına anlaşılmaya üzerine, MEB nitelikli eleman eksikliğini gidermek için formatör öğretmen yetiştirme kursları açmaya başlamıştır. Bu kursları başarıyla bitirenler, buldukları kurumlarda nitelikli materyalleri kullanıma açmaktadırlar.⁴⁵

Türkiye'de, bilgisayarlı eğitim konusunda yapılan son çalışmalardan biri de 2005 yılının ikinci çeyreğinde MEB tarafından uygulamaya konulan "Bilgisayarlı Eğitime Yüzde Yüz Destek Kampanyası"dır. Bu konuda yapılan çalışmaların son halkasını bu kampanya oluşturmaktadır.⁴⁶

d) İnternetin Eğitimde Kullanımı

Bilgisayarların eğitim alanında yerini almasından sonra, buna bağlı olarak ortaya çıkan ve bilgi alışverişi ve uzaktan eğitimi sağlayan daha yeni bir teknolojik unsur da eğitim araçları içerisinde yerini almıştır. İnternet...

İnternet; ilk olarak 1960'larda ABD'nin Amerika, İngiltere ve İskandinav ülkelerindeki bazı askeri üsleri arasında güvenli bir bağlantı sağlamak için kullandığı iletişim teknolojisine verilen addır.⁴⁷ ARPANET adı verilen bu sistem, sonraları internet adıyla çeşitli bilgisayarların birebir haberleşmelerini, veri transferi ve bilgi paylaşımı

⁴² HALİS, a.g.e., s. 103

⁴³ Mustafa ÇELİKTEN, "Okul Müdürlerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155, Ankara, 2005, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/celikten.htm>, 05.02.2007

⁴⁴ <http://www.meb.gov.tr>, 25.06.2005

⁴⁵ İsa HALİS, a.g.e., s. 112

⁴⁶ <http://www.bilgisayarliegitedestek.com.tr>, 25.06.2005

⁴⁷ HALİS, a.g.e., s. 255

yapmalarını sağlayan ve iletişime olanak veren teknolojidir.⁴⁸ Çıkış nedeni askeri amaçlı olan internet, 1980 yılından sonra akademik alanda bilgi alışverişini sağlamak amacıyla eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır.

Özellikle kişisel bilgisayarların çoğaldığı 2000’li yıllarda, internet yaygınlaşarak bilgisayarların ayrılmaz bir özelliği olmuştur. Bu dönemde internetin ve Web tabanlı ortamın imkânlarından yararlanarak sınıf eğitimi ile uzaktan eğitimin tüm avantajlarını bir araya getiren e-Öğrenim (e-Learning) ortaya çıkmıştır.⁴⁹ e-Öğrenim’den önce bilgi paylaşımı ve araştırma yaparken kullanılan internet, e-Öğrenim’le eğitim alanına direkt olarak katılmıştır.⁵⁰

Türkiye’de 1993 yılında internetin ilk kez akademik ortamlarda kullanılmaya başlandığını görmekteyiz. İlk olarak ODTÜ’den başlatılan internet, hızlı bir şekilde diğer üniversitelere de yayılmıştır. 2000 yılından sonra, daha hızlı internet bağlantılarının da devreye girmesiyle, internet kullanımında yaygınlık gelişmiştir.⁵¹

Ülkemizde ayrıca MEB bünyesinde kurulmuş olan Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, internetin tüm okullara yayılması için çalışmalar yapmaktadır. Eğitim Portalı adı verilen çeşitli eğitim yazılımlarının bir arada kullanılması çalışmaları da aynı genel müdürlük bünyesinde devam ettirilmektedir.⁵²

Milli Eğitim Bakanlığının internetin eğitim ortamlarında yaygın olarak kullanılması ile ilgili yaptığı çalışmalardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Okullara internet ağı kurulması. Bu çalışma halen devam etmektedir. Son yıllarda sayısı 43 bin olan okula ADSL bağlantısı yapılmasına ilişkin MEB ile Türk Telekom arasında yapılan protokol bunun somut göstergesidir.⁵³ Bu durumu Türk Telekom’da kendi resmi internet sitesinde doğrulamaktadır.⁵⁴

⁴⁸ YILMAZ, a.g.t., s.35

⁴⁹ <http://www.microsoft.com/turkiye/mslife>, 16.06.2005

⁵⁰ Muhammed Emin YAŞLI, *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Nitelikli Materyal Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya, 2005, s.5-6

⁵¹ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 155

⁵² Tufan AYTAÇ, “Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü Doç.Dr.Nizami AKTÜRK ile ‘Eğitimde Teknoloji Kullanımı’ Üzerine Söyleşi”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim yay., sayı 48, Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-2.htm>, 05.02.2007

⁵³ Tufan AYTAÇ, “Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü Doç.Dr.Nizami AKTÜRK ile ‘Eğitimde Teknoloji Kullanımı’ Üzerine Söyleşi”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim yay., sayı 48, Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-2.htm>, 05.02.2007

⁵⁴ <http://www.telekom.gov.tr> 29.06.2005

- Her okulun kendine ait WEB sayfası olmasının sağlanması çalışmaları. Bu konu ile ilgili, okullara sürekli olarak resmi yazı gönderilmektedir. Ancak pek çok okuldan bunu kendi yerel imkânları ile yaptırılmaları istenmektedir.
- MEB ile ilgili her türlü bilginin internette depolanarak pek çok işlemin e-Devlet modeliyle yapılması için altyapı hazırlanması, İLSİS projesi gibi...⁵⁵

2. Eğitimde Materyal Kullanmanın Gerekliliği ve Uygun Materyali Seçim Şartları

a) Eğitimde Materyal Kullanmanın Gerekliliği

Eğitimin öğretene ile öğrenen arasında davranışların iyi yönde değiştirilmesine yönelik⁵⁶ bir iletişim faaliyeti ve bilgi paylaşımı olduğu düşünülürse, bu faaliyet sürecinde eğitim çeşitli öğelerden⁵⁷ oluşmaktadır. Bunlar; Kaynak, Mesaj, Alıcı, Kanal ve Dönüt olarak isimlendirilmektedir.

Kaynak: Eğitim sürecinde hedef kitlede davranış değişikliği meydana getirmek için iletişim sürecini başlatandır. Bu süreçte öğrencilerde davranış değişikliği oluşturma görevi öğretmenlere aittir.

Mesaj: Kaynak olarak isimlendirilen öğretmenlerin, alıcı pozisyonda olan öğrencileri ile paylaşmak istediği düşünce, duygu ve davranışları temsil eden sembollerdir. Eğitim sürecinin mesajı; müfredatla düzenlenirken ders kitabında belirtilen esaslarla birlikte öğretmenin tüm konuşmaları da mesajın kapsamına girmektedir.

Alıcı: Kaynağın eğitim süreci içerisinde hedef aldığı kitledir. Ayrıca bu süreç sonunda kendisinden dönüt beklenen de yine bu kitledir.

Kanal: Eğitimde kaynak ile alıcı arasında iletişimi sağlamak için başta öğretmenin konuşması olmak üzere kullanılan tüm materyaller ve yöntemlerdir.

⁵⁵ <http://www.ilsis.meb.gov.tr> 25.06.2005

⁵⁶ Akif ERGİN, *Öğretim Teknolojisi İletişim*, Personel Eğitim Merkezi yay., Ankara, 1995, s.32

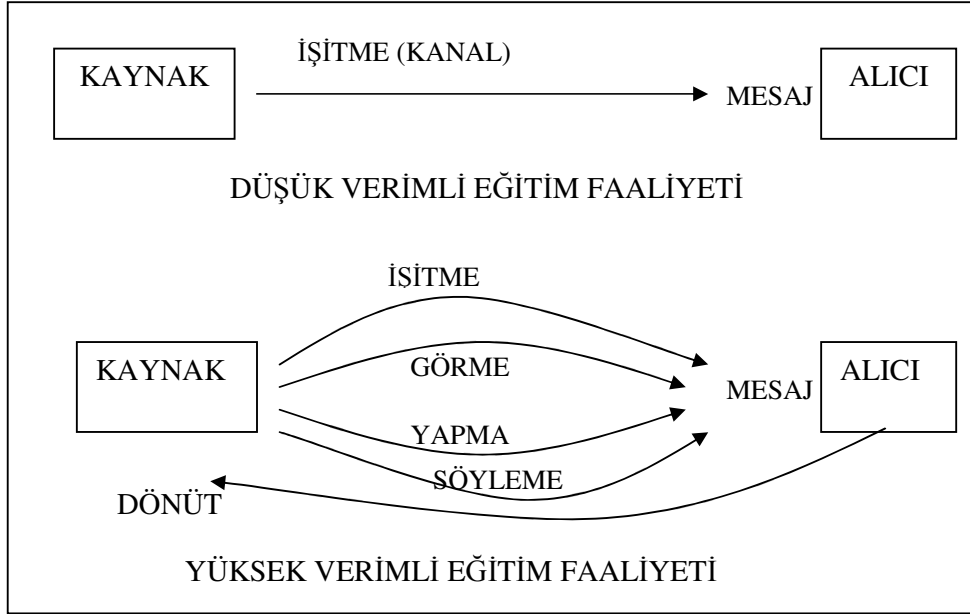
⁵⁷ Dilşat Peker ÜNAL, "İletişim Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim yay., Sayı 36, Ankara, 2003, Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi36/unal.htm> 05.02.07

Dönüt: Kaynağın alıcıya gönderdiği mesajların ne oranda anlaşıldığını, hedeflenen davranışların ne oranda gerçekleştirildiğini ölçmeye yarayan ve alıcı tarafından gösterilmesi beklenen tepkilerdir.

Bu tanımlarda geçen bilgileri örgün eğitim açısından incelemek gerekirse; kaynak, öğretmenleri; alıcı, öğrencileri; mesaj, ders müfredatı bilgisini; dönüt, değerlendirmeleri karşılarken; eğitim araçlarının oluşturduğu öge ise kanal olarak ifade edilmektedir.

Kaynak olan öğretmenlerin mesajlarını alıcılara ulaştırabilmeleri için kullandıkları kanalların yani araç-gereçlerin kalitesi, eğitim faaliyetinin verimini doğrudan etkilemektedir.

Tablo 1: Kaynak, Mesaj ve Alıcı Arasındaki Eğitim Faaliyeti Tablosu⁵⁸

Kanal olarak kullanılan araçlar; hedef davranışların kazandırılmasında, bilgi paylaşımı ve mesajın istenilen şekilde alıcıya ulaştırılmasında öğretmenlerin en büyük yardımcılarıdır.⁵⁹

Ülkemizde bu durumun farkında olan pek çok eğitim kurumu, öğretim ortamlarında materyallerin daha etkin kullanımını sağlamaya çalışırken; bu gerçeği fark

⁵⁸ YAŞLI, a.g.e., s.13

⁵⁹ Nezahat GÜÇLÜ, "Sistem Yaklaşımı ve Eğitim Örgütleri", *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yay., Ankara, 2002, s.163

etmeyen öğretim kurumlarında ise materyallerin etkin biçimde kullanılmadığını⁶⁰ gözlemlemekteyiz.

Kaynak ve alıcı arasındaki iletişim duyular aracılığı ile yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, eğitim faaliyetlerinde kanal⁶¹ olarak tarif edilen iletişim araçları duyulara hitap etmektedir. Bu alanda yapılan pek çok araştırma⁶², öğrenme işleminde iletişime katılan duyu organlarının çokluğu ile öğrenmedeki verimin doğru orantılı⁶³ olduğunu göstermekte, bu durum ise öğrenmeyi kalıcı⁶⁴ hale getirmektedir. Alıcının kendisine mesaj getiren kanalları ne kadar az olursa verimlilik ve kalıcılık da o oranda az olacaktır. Örneğin, ders esnasında bir öğretmenin ders konusunu öğrencilerine aktarırken kendi konuşmasından başka bir materyal kullanmaması ve sadece anlatım yöntemini kullanması verimliliği düşürürken; zaman, ortam ve hedef kitle değişkenleri aynı olmak üzere aynı öğretmenin ders konusunu farklı eğitim materyalleri ile işlemesi de verimliliği elbette arttıracaktır. Bu konuda en bilinen çalışmalardan biri, ABD’de Teksas Üniversitesinde yapılan araştırmadır. Bu araştırmada zaman ve hedef kitle faktörü sabit tutulmak şartıyla şu sonuçlara varılmıştır:

İnsanlar, sadece okuduklarının % 10’unu; İşittiklerinin % 20’sini; gördüklerinin % 30’unu; hem görüp hem işittiklerinin % 50’sini; söylediklerinin % 70’ini; yapıp söylediklerinin % 90’ını hatırlamaktadırlar.⁶⁵

Yine araştırmalar sonucunda, hangi duyu ile ne kadar öğrenme gerçekleştiğine dair veriler şöyledir:⁶⁶ İnsanlar; öğrendiklerinin % 83’ünü görme, % 11’ini işitme, % 3,5’ini koklama, %1,5’ini dokunma ve % 1’ini tatma duyusuyla öğrenmektedirler. Bu verilere göre eğitimciler, faaliyet sırasında hedef kitle olan öğrencilerin, özellikle görme ve duyma duyusuna hitap edecek etkili materyaller kullanacak olurlarsa, beklenen hedeflere ulaşabilmektedirler.

⁶⁰ KAPTAN, a.g.t., s.17

⁶¹ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., s. 295

⁶² Necati CEMALOĞLU; “Eğitim Ortamında Öğretim Araçları”, *Sınıf Yönetimi*, Nobel Yay., Ankara, 2003, s.271-272

⁶³ Recai DOĞAN - Cemal TOSUN, *İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıflar için DKAB öğretimi*, Pegem A Yay., Ankara, 2003, s.159

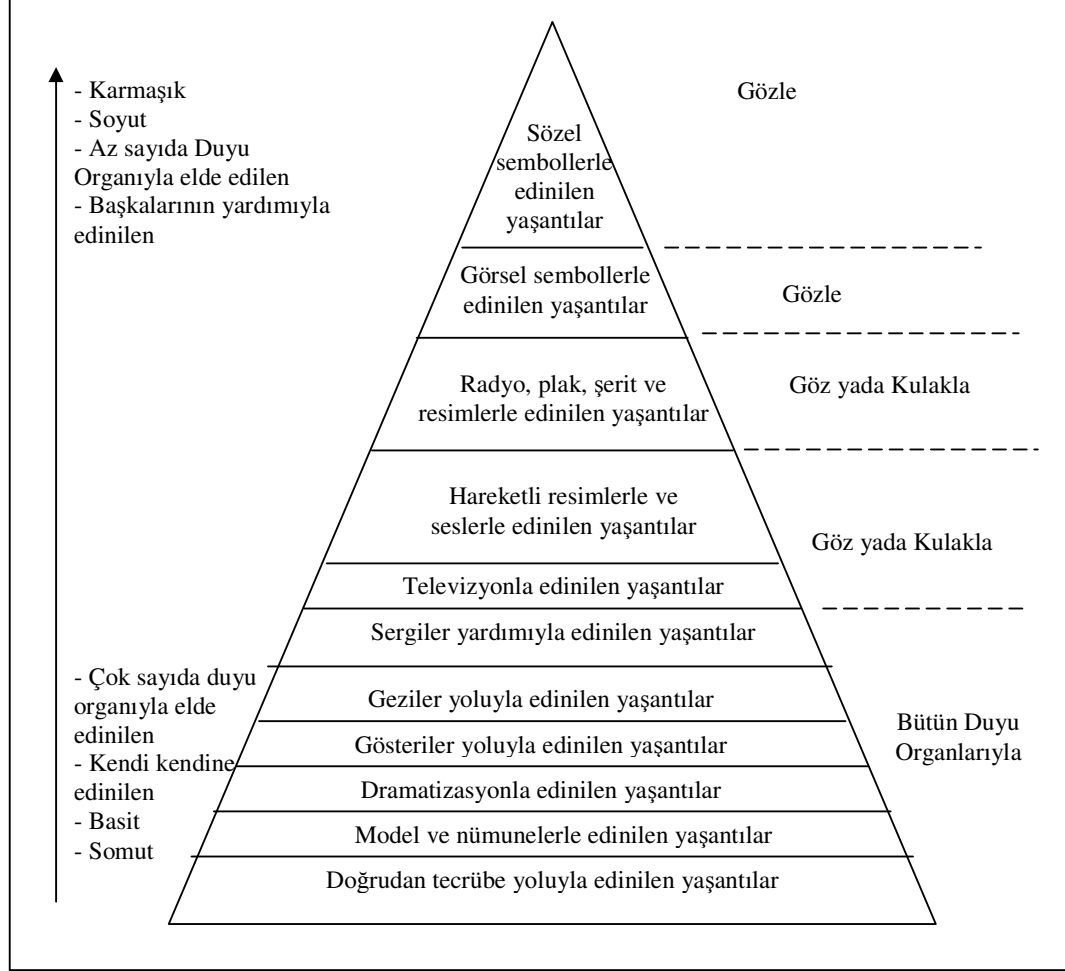
⁶⁴ YANPAR - YILDIRIM, a.g.e., s.13

⁶⁵ CEMALOĞLU; a.g.m., s.271-272

⁶⁶ İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Atlas yay., Ankara, 2002, s.30

Eğitim materyallerinin duyularla olan ilişkisi, hangi eğitim materyalinin hangi duyuya y6nelik olarak kullanıldığı ve işlevleri, ilk defa Edgar Dale'nin ortaya koyduğu ve "Yaşantı Konisi" adını verdiği sınıflandırmada belirtilmektedir.

Tablo 2: Yaşantı Konisi⁶⁷

Dale'in yaşantı konisinden yola çıkararak; 6đrenilenlerin yaşantı konisi içinde basitten karmaşığa, somuttan soyuta, çok sayıda duyu organı ile edinilenden az sayıda duyu organıyla edinilene doğru bir s6re içinde edinildiği g6r6lmektedir. 6yle ise alt 6đrenme gruplarına doğru gidildikçe 6đrenme ortamında içerik; giderek algılanması daha basit olacak şekilde, 6đrencinin kafasında somutlanabilecek şekilde hazırlanmalı; m6mk6n olduğunca daha fazla duyu organına hitap edecek materyallerle birlikte d6zenlenerek 6đrenciye sunulmalıdır.⁶⁸

⁶⁷ CEMALOğLU; a.g.m., s.271-272

⁶⁸ <http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/otmgdersnotlari.html>, 04.02.2007

Dale'in yaşantı konisinde de belirtildiği gibi, eğitim materyallerinin eğitim ortamını doğrudan etkileyen araçlar oldukları, pek çok eğitimci tarafından kabul edilmektedir. Araç – gereçlerin eğitimde kullanılmasının gerekliliği, eğitime yaptıkları katkılara bağlanmaktadır. Bu katkılardan bazılarını da şöyle sıralamak mümkündür.

- Algılamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Okuma ve araştırma arzusu uyandırır.⁶⁹
- Sözcük gelişimine katkıda bulunur.
- Öğretim süreçlerini güçlendirir ve etkin kılar.⁷⁰
- Zamandan ve sözden ekonomi sağlarlar.
- Öğretimi canlı ve açık hale getirirler.⁷¹
- Öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini arttırırlar.⁷²
- İşlemleri basitleştirirler.
- Karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklarlar.
- Öğretimi zenginleştirirler.⁷³
- Tekrar tekrar kullanılabilirler.
- Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar.
- Güvenli gözlem yapma olanağı sağlarlar.⁷⁴
- Öğrencilerde hatırlamayı kolaylaştırır.⁷⁵

Bazı eğitimciler bu katkıların yanı sıra önceden hazırlanmış materyal kullanmanın bazı sakıncalarının da olduğunu ileri sürmektedirler. Onlara göre bu sakıncalardan bazıları şöyledir:

- Öğrencilerin düşünmelerini azaltır.
- Sözel gelişim ve iletişime olumsuz etki eder.
- Kullanımı yüksek maliyet gerektirir.
- Etkili kullanmak için hazırlık gerektirir.

⁶⁹ KAPTAN, a.g.t., s. 17

⁷⁰ Nazmi ŞİMŞEK, *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*, Nobel Yay., Ankara, 2002, s.60

⁷¹ CEMALOĞLU, a.g.m., s.267

⁷² İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s. 198

⁷³ Leyla KÜÇÜKAHMET, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Alkım Yay., İstanbul, 1999, s. 134

⁷⁴ YALIN, a.g.e., s. 70-71

⁷⁵ Musa GÜRSEL - Ölçüm ÇETİN, *Sınıf Yönetimi*; Eğitim Kitabevi Yay., Konya, 2004, s. 223-224

- Kullanımı için yeterli zaman bulunmayabilir.⁷⁶

Oysa bu sakıncalar, eğitimde materyal kullanımı ile ilgili değildir. Ancak bu sakıncaların ileri sürülmesinde, materyal kullanımında verimlilik ve uygun materyallerin eğitimde kullanılması şartlarına dikkat edilmemesi yatmaktadır.

b) Uygun Materyal Seçimi

Önceki bölümlerde materyallerin eğitim faaliyetlerinde kullanılmasının gerekliliği incelendi. Şu da bir gerçektir ki materyal kullanmak, eğitimde verimliliği etkileyen unsurlardan biri olduğu halde tek unsur değildir. Verimliliği etkileyen diğer unsurlar arasında materyallerin etkin kullanılması ve uygun materyallerin seçimi sayılmaktadır. Materyale dayalı eğitim, uygun zamanda, uygun yerde ve planlı yapılmadığı takdirde son teknoloji ürünü bir araç dahi kullanılıyor olsa, istenilen verimi sağlayamayacaktır.⁷⁷ Diğer bir deyişle materyal, verilmek istenen mesaja uygun değilse⁷⁸, ortaya istenilenden farklı bir sonuç çıkacaktır.

Önceki bölümde irdelenen sakıncalar için konulan bu şartlar, eğitim sırasında kendiliğinden ortaya çıkan bazı sorulardan doğmuştur. Seçilen araç, hedef davranışlara yönelik mesajlar içeriyor mu? Öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun mu? Kullanımı kolay mı yoksa yüksek beceriklilik istiyor mu?⁷⁹ Bu tip sorulardan sonra pek çok eğitim bilimci mesaja uygun materyallerin seçilmesi üzerinde çalışmalar yapmış ve ortaya bazı kriterler çıkarmışlardır.

Eğitim faaliyetlerine uygun materyal seçimi için dikkat edilmesi gereken bazı şartlar şunlardır: Öğretim Materyali;

- Dersin konusunun tamamına değil, dikkat çekilmek istenen bölümlerine vurgu yapmalıdır.
- Öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalıdır.
- Mümkün olduğunca gerçek hayatı yansıtmalıdır.⁸⁰
- Dersin konusuna uygun olmalı.
- Birçok duyu organına hitap etmeli.⁸¹

⁷⁶ YILMAZ, a.g.t., s.15

⁷⁷ UÇAR, a.g.m., Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

⁷⁸ CEMALOĞLU, a.g.m., s.271-272

⁷⁹ UÇAR, a.g.m., Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

⁸⁰ YILMAZ, a.g.t., s.29

- Eğitimle ulaşılmak istenen amaca uygun olmalıdır.
- Öğrencilerin düzeyine uygun olmalıdır.
- Araçlar sade ve kullanışlı olmalıdır.
- İlgi çekici olmalıdır.
- Ekonomik olmalıdır.⁸²
- Ortam özelliklerine uygun olmalıdır.
- Öğretmen tutumlarına, bilgi ve becerisine uygun olmalıdır.⁸³
- Tekrar kullanılması için dayanıklı olmalıdır.
- Her öğrencinin kullanabileceği yerde ve ulaşılabilir olmalıdır.⁸⁴
- Seçilecek materyal birden çok işlevi yerine getirebilmelidir.
- Geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.⁸⁵

c) Materyallerin Verimli Kullanılması

Uygun materyallerin seçilmesinden sonra, bu materyallerin eğitim ortamında verimli ve etkin kullanılmaları için de dikkat edilmesi gereken bazı şartlar bulunmaktadır. Bu şartlardan bazıları da şöyle sıralanmaktadır.

- İşlemler basitleştirilmeli; öğretim, canlı ve açık hale getirilmelidir.⁸⁶
- Materyalin nerede ve ne zaman kullanılacağı önceden planlanmalıdır.
- Materyal kullanılırken aynı anda açıklamalar da yapılmalı ve öğrencinin motivasyonu üst düzeyde tutulmalıdır.⁸⁷
- Materyal derse başlamadan önce hazır duruma getirilmeli, çalışıp çalışmadığı kontrol edilmeli.
- Materyal sınıfta hem ses hem de görüntü açısından uygun bir yere yerleştirilmeli.⁸⁸

⁸¹ Savaş BÜYÜKKARAGÖZ; Muammer MUŞTA, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş – Eğitimin Temelleri*, Mikro Yay., Konya, s.18

⁸² Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., s. 298

⁸³ YALIN, a.g.e., s. 75

⁸⁴ İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s. 201

⁸⁵ YILDIZ - SÜN BÜL, a.g.e., s. 37

⁸⁶ KÜÇÜKAHMET, a.g.e., s. 134

⁸⁷ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., s. 298

- Öğrencilerin, gerek materyalin hazırlanmasında gerek kullanımı sürecinde faaliyete aktif olarak katılmaları sağlanmalı.
- Materyalin kullanılması sırasında mümkün olduğunca çok kişi ile bireysel ilgilenilmelidir.
- Materyal kullanımından önce yapılacak faaliyetin içeriği ve hedefleri ile ilgili bilgilendirme çalışması yapılmalıdır.⁸⁹
- Materyal kullanımında diğer öğretmenlerle işbirliği yapılmalı ve aynı aracı kullanacak öğretmenlerin birbirlerini engellememeleri sağlanmalıdır.⁹⁰

Materyal kullanımı sırasında dikkat edilecek şartları çoğaltmak mümkündür. Ancak bu şartlar her ortamda standart değildir. Ortama, bölgeye ve imkânlarla göre değişmekte olduğu için öğretmenler, buldukları yere göre bu şartların dışında bazı özel şartlara da uymak zorunda kalmaktadırlar.⁹¹

3. Eğitim Materyallerinin Sınıflandırılması ve Nitelikli Materyallerin Yeri

a) Eğitim Materyallerinin Sınıflandırılması

Bugüne kadar pek çok eğitimci, eğitim materyallerinin sınıflandırılması ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Bunlardan kimileri eğitim araçlarını öğrenciye bilgi veren ders araçları – öğrencinin kendi başına cevap bulmasını sağlayan ders araçları⁹² diye sınıflandırırken; kimileri de yazılı materyaller, resim-grafikler, gerçek nesne ve modeller⁹³ şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutmuşlardır.

Gelişen teknoloji sayesinde, yeni çıkan birçok eğitim materyali kullanıma girmektedir. Bu nedenle çeşitli zamanlarda çeşitli sınıflandırmaların yapılması doğaldır. Ayrıca materyallerin farklı özelliklerine göre değişik sınıflandırmalar da yapılmaktadır. Örneğin, gelişim sürecine göre materyal çeşitleri veya duyu organlarına hitap etme

⁸⁸ Rüçhan ÖZKILIÇ; “Sınıfta Zaman Yönetimi”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Nobel Yay., Ankara, 2003, s. 98-99

⁸⁹ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 43-44

⁹⁰ Sacide VURAL; “Eğitim Ortamında Öğretim Araçları”, *Sınıf Yönetimi*, Nobel Yay., Ankara, 2001, s.207-208

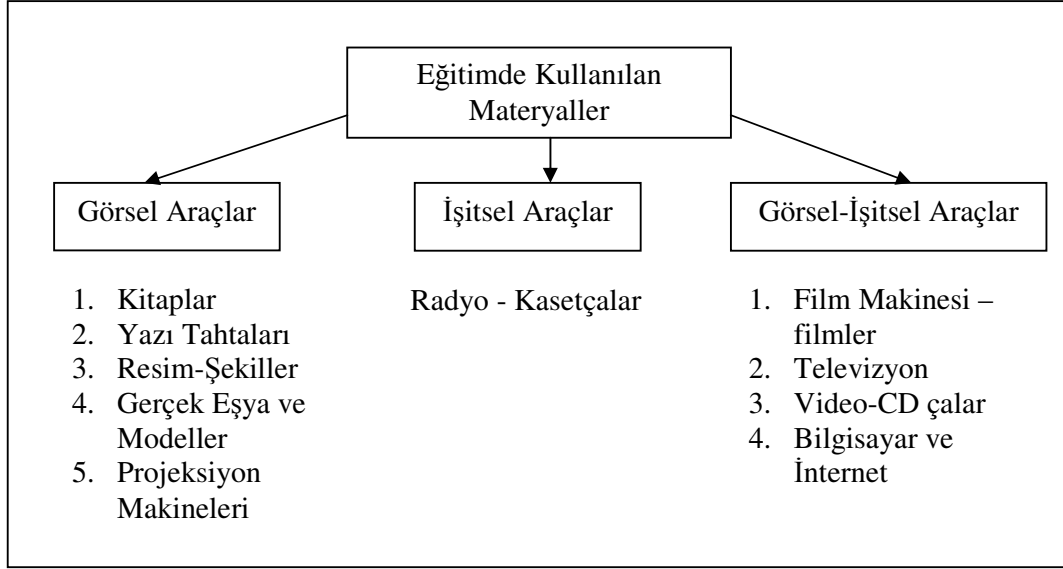
⁹¹ YAŞLI, a.g.e., s.16

⁹² Tahsin YILMAZ, *Eğitim Bilimine Giriş*, Latin Matbaası, İstanbul, 1972, s.126

⁹³ YANPAR - YILDIRIM, a.g.e., s.21-23

biçimlerine göre materyal sınıflandırması gibi...⁹⁴ Eğitim materyallerine ait günümüzde yaygın olarak kullanılan sınıflandırma şekli ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3: Duyu Organlarına Hitap Etme Biçimine Göre Eğitimde Kullanılan Materyaller Tablosu⁹⁵

Bu tabloda “Görsel Araçlar” kısmında yer alan “Kitaplar” bölümünün, kitapların dışında pek çok basılı materyalin de eğitim araçları içinde yer almasıyla, “Basılı Materyaller” şeklinde değiştiği kabul edilmektedir. Çünkü dersle ilgili olan bir afiş veya broşür de artık basılı bir eğitim materyali kapsamında değerlendirilmektedir.⁹⁶

1- Görsel Araçlar

Basılı Materyaller: Bu kısımda yer alan en eski materyal türü kitaplar olup, günümüze kadar yapısı pek değişmemiş materyallerdendir.⁹⁷ Kitaplar içinde ders kitapları, öğretmen kitapları, alıştırma kitapları⁹⁸, yardımcı ders kitapları, sözlük, ansiklopedi⁹⁹, el kitapçığı, kılavuz¹⁰⁰ gibi çeşitler vardır. Diğer basılı materyaller arasında broşür, afiş ve derse ait notların bulunduğu yazıcı çıktıları da bulunmaktadır. Kolay çoğaltılabilir, ucuz ve ulaşılabilir olmaları basılı materyallerin kullanılmasını avantajlı kılmaktadır. Bu avantajlarının yanı sıra öğrenciyi pasifliğe sevk etmeleri,

⁹⁴ <http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/otmgdersnotlari.html> 04.02.2007

⁹⁵ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 299-300

⁹⁶ YEŞİL, a.g.t., s.39

⁹⁷ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 52

⁹⁸ İsa HALİS, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Mikro Yay., Konya, 2001, s.202

⁹⁹ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 300-301

¹⁰⁰ KÜÇÜKAHMET, a.g.e., s. 147

güncelleştirilmelerinin zor olması ve diğer materyallerin yanında daha az dikkat çekici olmaları ise dezavantajlarıdır.¹⁰¹

Yazı Tahtaları: Derslerin daha aktif ve verimli olması için kullanılan ilk materyallerdir. Ders kitapları kadar eski bir tarihe sahiptirler.¹⁰² Grafik, şekil, resim ve yazı amaçlı¹⁰³ olarak kullanılan yazı tahtaları, uzun süre kara bir zemin üzerinde kullanılmıştır.¹⁰⁴ Kullanımı için özel yetenek gerektirmemesi, ucuz maliyetli olması ve öğrenciyi derste aktif hale getirmesi¹⁰⁵ avantajlı taraflarıdır.

Kara Tahta, Beyaz Tahta, Manyetik Tahta, Pazen Tahta, Bülten Tahtası diye çeşitleri kullanılmaktadır.¹⁰⁶ Okullara Manyetik tahta kazandırma çalışmaları, son yıllarda ABD başta olmak üzere diğer gelişmiş ülkelerde de başlamış ve hızla devam etmektedir. Son yıllarda ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da bu konuda yapılan çalışmalara hız verilmiştir.

Resimler: Derslerde en sık başvurulan görsel araçlardır.¹⁰⁷ Şimdilerde pek çok teknolojik araç gereç eğitimde kullanılmaya başlamasına rağmen, derslerde resim ve şekiller halen kullanılmakta ve dersin zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.¹⁰⁸ Resimlerin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan bazıları şunlardır:

- Açık – seçik ve basit olmalı
- Alıcının, verilmek istenen mesajı kısa sürede alması sağlanmalı.
- Metin miktarı sınırlandırılmalı, materyalde resmin önüne geçmemeli.
- Oransızlıktan kaçınılmalı.¹⁰⁹
- İyi renklendirilmiş olmalı, ışıkla yansıtılması etkin olmalı.
- Elle ya da bilgisayarda çizilip, renklendirilmeli.
- Konuya, öğrencilerin yaş ve çevrelerine uygun olmalı.
- Bazı yerleri boş bırakılarak senaryo öğrencilere tamamlatabilir.¹¹⁰

¹⁰¹ YANPAR - YILDIRIM, a.g.e., s.21

¹⁰² KÜÇÜKAHMET, a.g.e., s. 145

¹⁰³ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 55

¹⁰⁴ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 302-303

¹⁰⁵ YEŞİL, a.g.t., s.39

¹⁰⁶ İsa HALİS, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Mikro Yay., Konya, 2001, s.202

¹⁰⁷ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 304

¹⁰⁸ Mualla SELÇUK, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1990, s. 170-171

¹⁰⁹ GÜRSEL - ÇETİN, a.g.e., s.228-229

Gerçek eşya ve modeller: Derste geçen konularda gerçek eşyaları sınıfa getirmek dersi kolaylaştırmaktadır. Ancak bu durum her zaman mümkün olmamaktadır. Bu durumda o eşyanın maketi, modeli de işe yaramaktadır.¹¹¹

Projeksiyon Makineleri: Pek çok okulda bulunmasına rağmen çokça kullanılmayan bu araç, eğitimdeki en önemli materyaller arasında kabul edilmektedir.¹¹² Data-Show olarak da adlandırılmakta olan bu aletler, PC'lerle düzenlenen tüm görüntü, film, CD ve slaytları ekrana taşımaktadır.¹¹³ Aynı zamanda saydam olan asetat üzerine hazırlanmış resimleri ekrana yansıtan tepegöz, saydam olmayan bir zemine hazırlanmış resim, şekilleri ekrana taşıyan opak projektörleri¹¹⁴ de bu grup içerisinde yer alır.

2- İşitsel Araçlar

Okullarımızda yaygın olmasa da çeşitli radyo programlarından derslerde yararlanılmaktadır. Ancak daha çok yaygın eğitim alanında verimli olmaktadır. Teypten de aynı şekilde önceden hazırlanmış kasetlerin öğrencilere dinletilmesi şeklinde yararlanılmaktadır.¹¹⁵ Ancak her iki araç da günümüzde yerlerini bilgisayarlara devrettiği için çok yaygın kullanılmamaktadır.

3- Görsel – İşitsel Araçlar

Film Makinesi ve Filmler: Pek çok duyu organına hitap eden¹¹⁶ film makineleri de işitsel araçlar gibi bilgisayar ve CD'lerin hızla yaygınlaşmasıyla avantaj ve kullanılabilirliklerini kaybetmişlerdir.

TV: Daha çok yaygın eğitimde kullanılabilen TV örgün eğitimde ise iki şekilde kullanılmaktadır. İlk olarak normal televizyon kanallarında bulunan bir programın ders saatinde yayınlanırken sınıfta seyrettirilmesi şeklindedir. Örneğin Kurban ve Ramazan Bayramı Arifesinde Televizyonda yayınlanan kutsal mekanlarla ilgili program ve canlı yayınların sınıfta seyrettirilmesi konuyu güncel kılacaktır.¹¹⁷ İkinci olarak ise kapalı devre televizyon kanalı ile okul içi yapılan yayınlarla olmaktadır. Ancak özellikle

¹¹⁰ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 60-61

¹¹¹ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 305

¹¹² Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 305

¹¹³ YILDIZ - SÜNBÜL, a.g.e., s. 83

¹¹⁴ KÜÇÜKAHMET, a.g.e., s.136-137

¹¹⁵ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 306

¹¹⁶ KÜÇÜKAHMET, a.g.e., s.139

¹¹⁷ DOĞAN - TOSUN, a.g.e., s. 170

ülkemizde bu imkana sahip okullarımız neredeyse olmamakla birlikte elimizde yeterli veri de bulunmamaktadır.¹¹⁸

Video ve CD Çalar: Eğitim etkinliklerinde yüksek düzeyli kullanılması gerekli araçlardır.¹¹⁹ Bilgi deposu olmasının yanı sıra iyi bir gösteri aracıdır. Kısa bir sahne içinde pek çok mesaj bulunabildiği gibi, bir ders saati işlenecek bir konu bu materyallerle çok daha kısa bir zamanda işlenebilmektedir.¹²⁰

Materyal azlığı gibi bir düşüncenin yanlış olduğu ve son yıllarda derslerde kullanılabilecek pek çok CD'nin ve video filmlerinin üretildiğini görmekteyiz. Bazı özel kuruluşlarca üretilen bu materyallerin büyük çoğunluğu MEB tarafından okullara tavsiye de edilmektedir.¹²¹

b) Eğitim Araç – Gereçleri İçinde Nitelikli Materyallerin Yeri

Önceki bölümde eğitim materyallerinin sınıflandırılması yapılırken “Görsel-İşitsel Materyaller” başlığı altında sınıflandırılanları bazı özelliklerinden dolayı diğer materyallerden ayırmak gerekmektedir. Bu ayırımın nedeni olarak şu özellikler sıralanmaktadır:

Duyulara hitap eden materyaller arasında daha fazla duyuya hitap etmektedirler.¹²²

Gelişim süreci içerisinde diğerlerinden daha yenidirler.

Kullanımları sırasında daha fazla beceri istemektedirler. Kullanım alanı olarak daha geniş bir alanda kullanılma imkânları bulunmaktadır. Örneğin bilgisayarlar anaokullarından yüksek öğretim kurumlarına kadar her alanda kullanılan bir araç¹²³ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencinin kendi kendine öğrenim yapmasını sağladıklarından öğrenci merkezli eğitime daha yatkındırlar.

¹¹⁸ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 307

¹¹⁹ GÜRSEL - ÇETİN, a.g.e., s.229

¹²⁰ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 307

¹²¹ Mustafa ÖCAL; “Eğitim Fakülteleri ve Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde Okutulmakta Olan DKAB Dersi ile İlgili Bazı Tespitler ve Teklifler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Sayı 2, İstanbul, 1995, s.152

¹²² UÇAR, a.g.m., Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

¹²³ Şemsettin GÜNDÜZ, Ferhan ODABAŞI, “Bilgi Çağında Öğretmen Adayların Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi”, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 2004, Kaynak: <http://www.tojet.net/articles/317.htm>, 20.01.2007

Eğitimde verimliliğe olan etkileri daha fazladır. Buna örnek olarak yine bilgisayarların eğitimde kullanılması gösterilebilir. Çünkü bilgisayarlar eğitimde kullanılmaya başladıktan sonra eğitim yöntemlerinde değişiklikler meydana gelmiş ve Bilgisayar Destekli Eğitim ve Öğretim yönteminin ortaya çıktığı¹²⁴ gözlemlenmiştir. Nitelikli materyallerin başında gelen bilgisayarların diğer eğitim araçları içerisindeki vazgeçilmez yeri ve üstünlüğüne örnek olarak şu maddeler sıralanmaktadır:

- Etkileşimli bir araçtır. Öğrencinin bilgisayar karşısında kendi kendine karar verdiğinden dolayı aktiftir.¹²⁵
- Tekrar konusunda esnek bir araçtır. Pekiştiricidir. Hedeflerin gerçekleşmesi için defalarca tekrar imkanı verir.¹²⁶
- Yazı tahtası ve ders kitabı gibi diğer durağan araçların yanında yazı, çizim gibi öğeleri gerektiğinde hareketli olarak kullanma imkanı sağlar.¹²⁷ Eğitimi zevkli ve ilgi çekici kılar.
- Değişik kişilerce ortak olarak hazırlanmış pek çok programı kullanabilir. Ders materyali geliştirmede pek çok kişinin birlikte çalışmasını sağlar.
- Öğrencilerin değerlendirme sırasında verdiği cevapları ileride gelişim düzeyinin değerlendirilmesi için kayıt altına alır. Böylece eğitim sürecinde hedef kitledeki gelişimin kontrol edilmesine olanak sağlar.
- Ucuz ve çabuk grafik-tablo üretme kolaylığı sağlayarak başka eğitim materyallerinin elde edilmesini sağlar.¹²⁸

Yine internetin eğitimde önemli bir araç olabileceği eğitimciler tarafından fark edildikten sonra Uzaktan Eğitim Yöntemi ve Eğitim Portalleri¹²⁹, eğitim alanına araç olarak girmiştir.

Uzaktan Eğitim diye adlandırılan eğitim modeli tam olarak internetin eğitimde kullanılmasıyla başlamamış olmasına rağmen günümüzde böyle olduğu düşünülmektedir. Uzaktan eğitimin gelişimi dört aşamada incelenmektedir. Birinci

¹²⁴ Salih UŞUN, *Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim*, Pegem A yay., Ankara, 2000, s.50

¹²⁵ <http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/otmgdersnotlari.html> 05.02.2007

¹²⁶ Aytekin İŞMAN, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Değişim yay., İstanbul, 2003, s.315

¹²⁷ UŞUN, a.g.e., s.45-46

¹²⁸ Cevat ALKAN, *Eğitim Teknolojisi*, Anı yay., Ankara, 1998, s.174

¹²⁹ Tufan AYTAÇ, “Eğitim Portali”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim yay., Sayı 48, Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-1.htm>, 05.02.07

aşama posta yoluyla, ikinci aşama Video kaset-Ses kasetleri aracılığıyla, üçüncü aşama Tele-konferans ve uydu yardımıyla olmaktadır. Dördüncü ve son aşama ise internet yoluyla¹³⁰ gerçekleştirilmektedir. Ancak bugün internetin kullanımı ile diğer araç-gereçlerin uzaktan eğitimde kullanımı azalmıştır. İnternetin daha nitelikli bir araç olarak kabul edilmesinin altında diğer üç aşamadaki uzaktan eğitim araçlarında bulunan önemli bir dezavantajı ortadan kaldırması yatmaktadır. Bu da öğrenci-öğretmen arasında birebir etkileşim ve geciken geri bildirim dezavantajıdır.¹³¹

¹³⁰ Yüksel EMRE, “Kitle İletişim Araçları ve www Teknolojilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Kullanımı”, *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, (23-25 Mayıs 2002), Eskişehir, Kaynak:http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Yuksel_Emre.doc

¹³¹ UŞUN, a.g.e., s.48

C. DİN ÖĞRETİMİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI

1. Din Öğretimi ve Nitelikli Materyal Kullanımı

Kuşkusuz din eğitimi denilince akla ilk gelen kaynaklar, Kur'an-ı Kerim ve hadis kitaplarıdır.¹³² Din eğitiminin amaçlarının gerçekleştirilmesi için bu iki aracın dışında uzun yıllar başka araçlar geliştirilmemiştir. Ancak Hz.Peygamberin kendi döneminde söylemiş olduğu bir sözünü bile yere çizdiği bir şema ile açıklaması, bugün birçok konuda şema, tablo ve resmin yanı sıra teknolojik araçların kullanılması gerektiğine dair bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu hadis Abdullah b. Mesud(R) tarafından şöyle anlatılmaktadır. “Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) bir gün yere çubukla, kare biçiminde bir şekil çizdi. Sonra, bunun ortasına bir hat çaktı, onun dışında da bir hat çizdi. Sonra bu hattın ortasından itibaren bu ortadaki hatta istinad eden bir kısım küçük çizgiler attı. Resulullah (sav) bu çizdiklerini şöyle açıkladı: Şu çizgi insandır. Şu onu saran kare çizgisi de eceldir. Şu dışarı uzanan çizgi de onun emelidir. (Bu emel çizgisini kesen) şu küçük çizgiler de musibetlerdir. Bu musibet oku, yolunu şaşırarak insana değmese bile, diğer biri değer. Bu da değmezse ecel oku değer.”¹³³ Örneğin Kutsal mekânların tanıtılmasında kullanılan resim ve fotoğraflar, ibadetlerin yapılışı ile ilgili hazırlanan film ve CD'ler, günümüzde Hz.Peygamber'in yere şema çizerek bir konuyu anlatmasına uygun bir gelişme olarak nitelendirilmektedir.

Ancak eğitimin her alanında teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan pek çok materyale rağmen Din Eğitiminde aynı gelişim gözlemlenememiştir. Oysa eğitim faaliyetine daha aktif katılımı sağlayacak¹³⁴ olan bu materyallerin kullanımı ile öğrenci, hem eğitim sürecine daha aktif katılacak hem de öğrendiklerini daha kalıcı pekiştirme fırsatı yakalamış olacaktır.

Buna göre eğitim-öğretim, en yeni teknolojilerle ve aktif olarak gerçekleştirilen bir süreç olduğunda verimi daha yüksek olmaktadır. Öğretimin de üç aşaması olan

¹³² Beyza BİLGİN, Mualla SELÇUK, *Din Öğretimi Özel Yöntemleri*, Gün yay., Ankara, 1995, s.159

¹³³ Buhari, Rikak 3; Tirmizi, Kıyamet 23, (2456); İbnu Mace, Zühhd 27, (4231)

¹³⁴ ASAN, a.g.e., s.24

planlama, yürütme ve değerlendirme aşamalarında günümüz nitelikli materyalleri kullanıldığı zaman verimliliğin arttığı görülmektedir.¹³⁵

Genel eğitimin bu kuralının Din Eğitimi için de geçerli olduğu apaçıktır. Bunun için Din Eğitiminde de günümüz teknolojik gelişmeleri doğrultusunda çok fonksiyonlu nitelikli materyallerin hazırlanmasına ve eğitimin daha aktif gerçekleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

2. Aktif Öğrenme Sürecinde Din Eğitimi ve Nitelikli Materyallerin Kullanımı

a) Aktif Öğrenme Süreci-Klasik Öğrenme Sürecinin Karşılaştırılması

20. yüzyılın başlarından itibaren tüm dünyada eğitim yöntemleri alanında bazı yeni düşünceler ortaya atılmıştır. 1970'lerden sonra iyice gelişen bu yeni eğitim yöntemlerine sonraları "Aktif Öğrenme Yöntemleri" denilmiştir. Çıkış nedeni olarak hızla gelişen dünyada yaşam boyu öğrenmeye duyulan gereksinim gösterilmektedir.¹³⁶ Yine bir başka neden ise, öğrenme alanındaki başarısızlığın kaynağını araştıran bazı eğitimcilerin bunu önceden uygulanan geleneksel öğrenme yöntemlerindeki problemlere dayandırmalarıdır. Bu problemleri genel olarak şöyle sıralamak mümkündür:

Geleneksel Öğrenme Yöntemleri;

- Öğrenmeyi düz anlatım üzerine kurgulamaktadırlar. Bu da derslerde sıkıcılığa yol açmaktadır.¹³⁷ Derse ilgisizliğe neden olan bu yöntem de başarıyı olumsuz etkilemektedir.
- Öğrenme faaliyetine alıcı olarak katılanların tümünü aynı hazır bulunuşlukta kabul etmektedir.¹³⁸ Oysa bireylerin hazır bulunuşluk düzeyleri farklıdır.
- Öğrenmeyi ezbere dayalı olarak gerçekleştirmektedir. Başarıyı da öğrencinin hafızasında depolanan bilginin miktarına göre değerlendirmektedir.¹³⁹ Oysa ezbere dayalı öğrenmede çoğu zaman kalıcılığını yitirmektedir.

¹³⁵ UÇAR, a.g.m., Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

¹³⁶ Orhan ERCAN, "Bir Öğrenme Süreci Olarak Aktif Öğrenme", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı 54-55, MEB yay., Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi54-55/ercan.htm>, 20.04.2007

¹³⁷ ASAN, GÜNEŞ, a.g.m., Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/asan.htm>, 12.04.2007.

¹³⁸ Alp BOYDAK, "Öğrenci Merkezli Etkinlikler Neden Gereklidir", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı 52-53, MEB yay., Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi52-53/boydak.htm>, 22.02.2007

- Öğrencileri aynı alanlara ilgi duyan kişiler olarak tanımlamakta ve öğrenmede kullanılacak araç gereçlerin tüm öğrenciler için aynı olmasını öngörmektedir. Sonuçta da tüm öğrencilerde aynı düzeyde öğrenmenin gerçekleşmesi gerektiğini var saymaktadır.¹⁴⁰
- Bilginin tek kaynağı olarak öğretmen¹⁴¹ görülmektedir. Oysa çağdaş eğitim bilimleri öğrenmenin, kişinin tüm çevresinden kaynaklanabileceğini ortaya koymaktadırlar. Buna göre bilginin öğretmen dışında pek çok kaynaktan edinilmesi mümkündür. Bilgiyi tek bir kaynakla sınırlayan klasik öğrenme yöntemleri çevresel faktörleri göz ardı etmektedirler. Günümüzde içinde yaşadığımız dünya o kadar gelişmiştir ki, artık çevresel farklılıkların göz ardı edilmesi mümkün değildir.
- Öğrencilerin okula zihinleri boş olarak geldiğini kabul eden klasik öğrenme yöntemleri önceden yaşantı yoluyla edinilmiş bilgi ve deneyimleri göz ardı etmektedirler.¹⁴² Oysa öğrenciler okula gelirken zihinlerinde pek çok eski bilgiyle gelmektedirler. Bu ise her birinin aldığı yeni bilgiyi farklı yorumlamasına ve öğrenmesine neden olur. Hatta öğrenme hızları bile önceki bilgilerine göre kimilerinde hızlı, kimilerinde yavaş olmaktadır. Klasik öğrenme yöntemleri ise bu bireysel farklılığı göz ardı etmektedir.

Geleneksel öğrenme yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen eğitimin yetersizliğinin anlaşılmasının ardından ortaya konulan ve eğitimdeki klasik problemlerin çözülmesi ve başarı düzeyinin artırılmasına yönelik uygulanan aktif öğrenme yöntemleri, kendi özelliklerini de çıkış nedenlerinden almışlardır. Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Özelliklerini de şöyle sıralamak mümkündür:

Aktif Öğrenme Yöntemleri;

- Aktif öğrenme adı verilen yeni öğrenme yöntemlerinde eğitim alanındaki sorumluluk sadece öğretende bulunmamaktadır. Hatta bu sorumluluk ciddi

¹³⁹ Mehmet SÖNMEZ, *Öğrenci Merkezli Eğitim*, Kaynak:

http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007.

¹⁴⁰ İlgi CANOĞLU, "Eğitim Teknolojilerinden Yararlanarak Çoklu Zekanın Öğretimde Kullanımı Üzerine Bir Uygulama", *THE TURKISH ONLINE JOURNAL OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY*, Cilt 3, Sayı 4, 2004, Kaynak: <http://www.tojet.net/articles/3414.htm>, 12.02.2007.

¹⁴¹ Kudret Eren YAVUZ, *Yeniden Yapılanan Sınıflar İçin Aktif Öğrenme Yöntemleri*, Ceceli Yay., Ankara, 2005, s.21

¹⁴² SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007

oranda öğrenene yüklenmektedir. Ancak bu durum, öğretene pozisyonundaki öğretmenlerin bu süreçte hiçbir etkisinin olmadığı anlamına gelmez. Sadece yeni öğrenme yöntemlerinin uygulanması sırasında öğretmenlerin rolleri değişmiş bulunmaktadır. Bu durum çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrı başlık halinde incelenecektir.¹⁴³

- Öğrenci merkezlidir.¹⁴⁴ Öğrenciyi aktif olarak eğitim süreci içinde olmaya teşvik eder. Etkinlikler öğrenciler tarafından bizzat yapılmaktadır.
- Bilginin aktarıldığını değil keşfedildiğini öngördüğünden araştırmaya karşı ilgi ve merak uyandırır.
- Öğrencilere hazır bilgilerin aktarılmasından öte, bilgiye ulaşma yolları gösterilmektedir.
- Bilginin zihinde yeniden yapılandırılması esasına dayalıdır.¹⁴⁵ Bunun için öğrencilerin konunun hazırlık basamağında yeni elde ettikleri bilgi parçalarını, kendilerinde önceden var olan bilgilerle birlikte değerlendirerek sonuca kendilerinin varmaları beklenir.
- Öğrencileri ezberden çok düşünmeye ve yoruma yöneltmektedir.
- Düz anlatım yöntemi ile eğitim yerine ilgi çekici pek çok etkinlikle gerçekleştirilen bir süreçtir. Bu da derse karşı olan sıkıcılığın önüne geçmektedir.
- Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alır. Buna göre çoklu zeka teorisine dayanan bir hazırlık aşamasına sahiptir. Her öğrencinin farklı zeka özelliklerine göre değişik etkinlikler sunmaktadır.
- Eğitim sadece sınıfta değil yaşamın her alanında ve farklı ortamlarda yapılmaktadır. Yaşam boyu öğrenmeyi hedefler.
- Bilgiye ulaştıracak tüm kaynakları kullanmaya çalışır. Böylece öğrenme, öğrenenin kendi inisiyatifinde de devam eder.

¹⁴³ Bkz. Aktif Öğrenme Sürecinde DKAB Öğretmeninin Değişen Rollerini

¹⁴⁴ Orhan ERCAN, a.g.m. Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi52-53/boydak.htm>, 17.04.2007.

¹⁴⁵ Hasan Hüseyin ŞAŞAN, “Yapılandırıcı Öğrenme”, *Yaşadıkça Eğitim*, Ankara, 2002, Kaynak: www.egitim.aku.edu.tr/yapilandirma.doc, 11.03.2007

b) Yapılandırıcı Din Eğitiminde Nitelikli Materyal Kullanımı

Geleneksel Eğitim Yöntemlerinin uygulandığı din eğitiminde de genel eğitim alanında yaşanan sorunlar yaşanmaktadır. Aktif öğrenme sürecinin Din Eğitimine uygulanması bu sorunların çözümüne katkıda bulunacaktır.

Okullarda din eğitiminde nitelikli materyal kullanmak aktif öğrenme yöntemlerinin içindeki pek çok etkinliğin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü etkinliğin seçilmesi kadar, etkinliğin gerçekleştirilmesi için gerekli materyali hazırlamak da önemlidir. Materyalin verimli kullanılması için planlamada bulunmak da gerekmektedir.

Temelini Aktif Öğrenme yöntemlerinin oluşturduğu Yapılandırıcı ve Öğrenci Merkezli Din Eğitimi 4 basamaktan oluşmaktadır.¹⁴⁶

- Merak Uyandırma
- Araştırma – Keşfetme
- Çözümleme ve Derinleştirme
- Paylaşma ve uygulama

Merak Uyandırma: Yapılandırıcı Din Eğitiminin ilk basamağını oluşturan Merak Uyandırma basamağında öğretmen dersin başlangıcında konuyla ilgili dikkat çekici sorular sormaktadır. Bu basamağın amacı öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin etkinlik düzenlemeye uygun hale getirilmesidir. Bunun için öğrencilere soru sormanın yanında ilgi çekici materyaller de kullanılırsa öğrenciler bir sonraki basamağa daha çabuk geçeceklerdir.

Derse hazırlık aşamasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri, öğrencilerin konuya dikkatlerini nasıl çekeceklerini göz önünde bulundurarak, düşünme ve öğrenme tarzı açısından aralarında bireysel farklar bulunan öğrencilere karşı hangi öğretim stratejilerini belirleyeceğini, işlenecek konuya hangi etkinliklerin daha uygun olduğunu belirlemek zorundadırlar.¹⁴⁷

Ayrıca yine bu aşamada hangi materyallerin nasıl kullanılacağına ilişkin düşünceler oluşturmak, öğretim sırasında hem zaman kaybını önleyecektir hem de

¹⁴⁶ SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007

¹⁴⁷ YAVUZ, a.g.e., s. 48-49

öğrencilerdeki ilgi dağınıklığını engelleyecektir. Bu materyaller her ne kadar çok çeşitli de olsa dikkatin, duyuların uyarılması sonucu gerçekleştiği var sayılırsa daha çok duyu organına hitap eden nitelikli materyallerin seçilmesi hazırlık aşamasının verimini arttıracaktır. Bunlar arasında konu ile ilgili CD'ler ile internet yoluyla elde edilmiş veya öğretmenin kendisinin hazırladığı sunular¹⁴⁸ sayılabilir. Örnek olarak Hac ile ilgili konuların olduğu ders saatinde seyrettirilen bir CD veya abdestin alınışının anlatıldığı derste kullanılacak sunular verilebilir. Bu materyallerin kullanılmasında dikkat edilmesi gerekenler ise daha önce incelenmişti.¹⁴⁹

Araştırma ve Keşfetme: Öğrencilerin birlikte çalışarak farklı bilgi kaynaklarından konuyu araştırdıkları ve çeşitli gözlemler yaptıkları basamaktır.¹⁵⁰ Konularla ilgili hipotezlerin bu aşamada kurulur. Bilgi alışverişi ve kaynakların paylaşımı da yine bu aşamada gerçekleştirilmektedir.

Bu aşamada günümüzde en çok kullanılan bilgi kaynaklarının başında internet gelmektedir. Dersin konusu ile ilgili pek çok bilgiye internet aracılığı ile ulaşmak mümkündür.¹⁵¹ Örneğin mimarimizde dini motifler konusunda internetten üzerinden bulunan pek çok resim konunun görselliğini arttıracaktır.

İnternetin bilgiye ulaşma kaynağı olmasının yanı sıra bu aşamayla ilgili diğer bir özelliği de kaynakların paylaşımı sırasında kullanılıyor olmasıdır.¹⁵² Bu konuda öğrencilerden daha çok öğretmenlerin kullanmasının sebebi ders esnasında internet imkanının bulunmamasıdır. O yüzden internetin bu yönü daha çok Merak Uyandırma basamağında derse hazırlık aşamasında değerlendirilmektedir.

Çözümleme ve Derinleştirme: Bu aşamada ilk iki aşamada gerçekleşen etkinlikler sonrası öğrencilerin grup tartışmaları ve düşünceleri sonucu bilgiye kendilerinin ulaşması hedeflenmektedir. Öğretmen bu basamakta kendi fikirlerini öğrencilere aktarmamakta, öğrencilerinin fikirlerini ortaya koymalarını organize etmektedir. Öğretmenin müdahalesi konuya yeni kavramlar eklemek ve yeni beceriler

¹⁴⁸ YAVUZ, a.g.e., s.31

¹⁴⁹ Bkz. Materyallerin Verimli Kullanılması

¹⁵⁰ SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007

¹⁵¹ YAVUZ, a.g.e., s. 207

¹⁵² Sadegül AKBABA, Arif ALTUN, "Bir Eğitim Aracı Olarak İnternet", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 147, MEB yay., Ankara, 2000, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/sadegul.htm>, 19.03.2007

kazandırmak şeklinde olmaktadır. Materyallerin bu basamakta kullanımı diğer basamaklara oranla daha azdır.

Paylaşma ve Yaşantıya Uygulama: Öğretmenin gruplar arasında bilgi paylaşımını sağladığı ve yeni kavram becerilerini kazanan öğrencileri belirlediği basamaktır. Konuyla ilgili değerlendirmeler de bu basamakta gerçekleşir. Öğretmen son olarak yapılan etkinliklerin bir değerlendirmesini yapar, ortaya çıkan ürünlerin özetini de bu aşamada gerçekleştirir. Çalışma ev ödevi amaçlı kullanılacak çalışma kağıtlarının hazırlanması ile sona erecektir.¹⁵³ Nitelikli materyaller bu aşamada eve gönderilecek ve öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini sağlayacak çalışma kağıtlarının hazırlanmasında kullanılmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin Aktif Öğrenme Yöntemleri uygulanarak işlenmesine ait bu basamaklar incelendikten sonra Nitelikli Materyallerin bu derslerde kullanılışlarını şöyle özetlemek mümkündür.

Nitelikli Materyaller Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde başlıca üç aşamada kullanılmaktadırlar.

- Derse Hazırlık
- Dersin Sunulması
- Değerlendirme

1- Derse Hazırlık Aşamasında Nitelikli Materyal

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine hazırlanırken öğretmenlerin nitelikli materyallerden yararlanmaları işlerini kolaylaştıracaktır. Yapılandırıcı Din Eğitimi kapsamında öğrencilerine bilgi kaynaklarını tanıttak olan öğretmen konuyla ilgili kaynaklarını önceden tespit etmiş olmalıdır. Bunun için konunun ilgili olduğu kitapların neler olduğunu, konuyla ilgili resim, tablo, grafik gibi ders araçlarının nereden bulunabileceğini araştırmak zorundadır. Ayrıca internette konuyla ilgili siteler de bilgi kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Buna göre ilgili siteleri de önceden ziyaret etmesi gerekmektedir. Ayrıca bilgisayarın belleğinde önceden yüklenmiş olan derslerle ilgili yazılımlar da kullanılarak öğrencilerin bilgi edinmeleri sağlanmaktadır.¹⁵⁴ Örnek olarak yardımlaşma kurumlarının incelendiği bir konuda öğrencileri bu kurumların internet

¹⁵³ YAVUZ, a.g.e., s.51

¹⁵⁴ Mehmet Zeki AYDIN, a.g.e., 309

sitelerine yönlendirmek veya Kuranı Kerim'i tanıyalım konusunda Kuran Öğretimi için hazırlanmış olan yazılımları kullanmak sayılabilir.

2- Dersin Sunulmasında Nitelikli Materyal

Merak uyandırmak için CD gösterimi önceden dikkat edilmemiş noktaları öğrencilere kavratmak için kullanılmakta olan bir araçtır.¹⁵⁵ Kolay taşınabildiği, arşivlenerek uzun süre kullanılabilirdiği için tercih edilmektedir.¹⁵⁶ CD gösterimi için bilgisayarların yanı sıra CD oynatıcı araçlar ve televizyonlar da kullanılmaktadır.

Video makinesi aldığı görüntü ve sesi manyetik bir bant üzerine kaydederek gerektiğinde bir alıcıya ileten bir araçtır.

Video ve CD görüntü ve sesi aynı anda öğrenciye vermesi açısından önemli bir araçtır. Video ile yapılan eğitim hem göze hem de kulağa hitap eder.

Bilgi deposu olmasının yanında iyi bir gösteri aracıdır. Gerçek hayatın sınıfta en iyi şekilde sergilenmesini sağlar. Kısa bir film sahnesinde pek çok mesaj bulunabilir. 3-5 dakika süren kısa bir programa bir saatlik ders sığdırılabilir. Örneğin sahabelerin Hz. Muhammed'i ne kadar çok sevdiklerini sözlü olarak bir ders saati boyunca anlatmak yerine O'nun hayatının anlatıldığı bir filmi seyrettirmek, sahabelerin O'na (sav) atılan taşlara karşı kendilerini nasıl siper ettiklerini göstermek daha etkili olacaktır. Filmde geçen karakterleri kendi bakış açısından gören öğrenci onlarla ilgili özellikleri ayrıca anlatmaya gerek duyulmadan öğrenecektir. Bunların yanı sıra yüz ifadelerini, el hareketlerini ve ses tonlarını kısaca tüm davranışlarını gözleyebilir ve olayı daha iyi anlayabilir.

Dersin sunulması sırasında yapılacak etkinliklerin düzenlenmesinde de nitelikli materyallerin kullanılması öğrenmeyi olumlu yönde etkileyecektir. Örneğin, Fotoğraflar Konuşuyor¹⁵⁷ adlı etkinliğin düzenlenmesi sırasında öğrencilere gösterilecek olan fotoğrafların bulunması için internet, yansıtılması için Projeksiyon kullanılması etkinliğin daha canlı olmasını sağlayacaktır. Elbette bunun yanı sıra gazeteden elde edilmiş bir fotoğrafın kesilerek sınıfta elden ele gösterilmesi ile de aynı etkinlik yapılabilmektedir. Ancak aynı etkinliğin iki farklı yapılışı arasında fark olduğu açıktır.

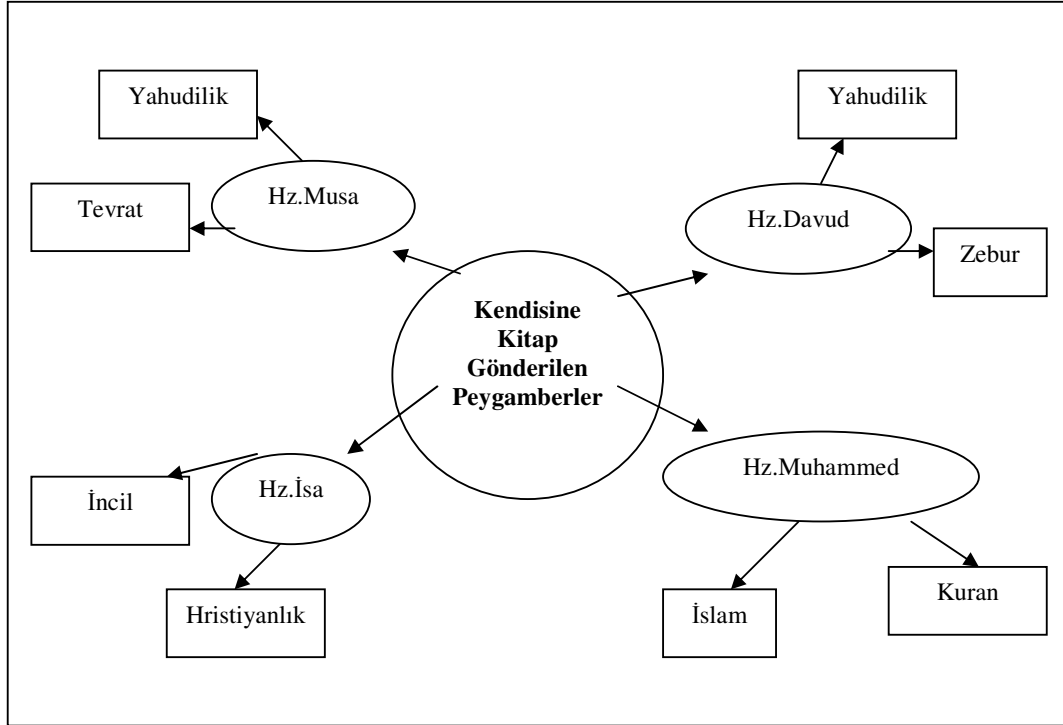
¹⁵⁵ Tınaz TİTİZ, *Ezbersiz Eğitim Yol Haritası*, Beyaz Yay., İstanbul, 1998, s.268-269

¹⁵⁶ ŞİMŞEK, a.g.e., s.42

¹⁵⁷ YAVUZ, a.g.e., s.154

Yine bilgiler arasında bağ kurmak ve bilgileri zihinde düzenlemek¹⁵⁸ için kullanılan akıl haritalarının hazırlanmasında kullanılmaktadırlar. Akıl haritaları aynı zamanda kağıt, karton gibi basit materyallerle de hazırlanabilmektedir. Ancak hazırlanmasında bilgisayar gibi nitelikli bir materyalin kullanılması ve baskısı için de yazıcı kullanılması görsel açıdan zenginlik sağlamaktadır. Aşağıda akıl haritalarının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde kullanılmasına bir örnek verilmektedir.

Tablo 4: Bilgisayarla Hazırlanan Akıl Haritası

3- Değerlendirme Aşamasında Nitelikli Materyal

Etkinliklerin değerlendirilmesi amacıyla kullanılacak formların hazırlanması sırasında nitelikli materyallerden yararlanılmaktadır. Gerek öğretmenin sınavları hazırlaması sırasında gerekse öğrencilerin kendilerini değerlendirecekleri etkinlik sonu örnek çalışma kağıtlarının hazırlanmasını kolaylaştırmaktadırlar.

¹⁵⁸ YAVUZ, a.g.e., s.171

Tablo 5: Etkinlik Sonunda Değerlendirme Amaçlı Kullanılan ve Bilgisayarda Hazırlanmış Örnek Çalışma Kağıdı¹⁵⁹

BEN NELER YAPTIM	YAPARKEN NELER ÖĞRENDİM	ÖĞRENDİKLERİMİ YAŞAMIMDA NE ZAMAN KULLANABİLİRİM

3. Aktif Öğrenme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninin Değişen Rollerini

Genel olarak Eğitim Bilimleri içerisinde öğrenme süreçlerinde pek çok değişim olurken, bu süreçlerin uygulanmasında rol alan öğretmenlerin görevlerinde değişimler olduğu reddedilemez. Aktif öğrenme sürecinin başarılı olabilmesi için öğretmenlerin de bazı yeni özellikler kazanmaları gerekmektedir.

Klasik öğrenmede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni düz anlatım yoluyla kendisinde önceden var olan bilgileri öğrencilerine aktarmaktadır.¹⁶⁰ Buna göre öğrenciler pasif olarak öğretmenleri dinlemektedirler. Aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı Yapılandırıcı Din Eğitiminde ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni kaynaklara ulaşabilmesi için öğrencilere rehberlik etmektedir.¹⁶¹

Bu tür bir eğitimin öğrenci merkezli olması demek, öğretmenlerin öğrenme alanından tamamen çekilmesi demek değildir. Öğrenme ile ilgili görev ve sorumlulukları da azalmamaktadır. Tersine öğretmenler öğrenme süreci boyunca bir yönetici gibi davranmak ve çeşitli bilgi organizasyonları için sürekli araştırma ve hazırlık yapmak zorundadırlar. Öğretmenler etkinliği kendileri yapmaz öğrencilerine yapmaları için gerekli materyaller ve ortamları hazırlarlar. Bu da Din Kültürü ve Ahlak

¹⁵⁹ YAVUZ, a.g.e., s.274

¹⁶⁰ Nuri GÖMLEKSİZ, “Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler”, *Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme*, Üniversite Kitabevi, Elazığ, 2004, s.127

¹⁶¹ SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007.

Bilgisi öğretmenlerinin yeni öğrenme sürecinde de aktif bir lider¹⁶² olarak öğrencilerden oluşturdukları ekipleri yönettiklerini göstermektedir. Çünkü öğrencinin bilgisi olmadığı konularda hedeflenen sonuca her zaman kendi başına ulaşması beklenmez. Bu anlamda öğrenciler öğrenci merkezli din eğitimi sürecinde istedikleri gibi eğitim faaliyetleri düzenleyebilirler düşüncesi de doğru değildir.

Doğru hedeflere ulaşmak için öğrencilerin de öğretmen yönlendirme ve önerilerine gereksinimleri vardır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninin yönlendirme ve öneride bulunması ve lider rolünü üstlenmesi eğitim sürecinde kararları kendisinin alması, öğrencilerinin yerine düşünmesi, kendi düşüncelerini öğrencilere aktarması ve süreç sonunda öğrencilerinden kendisi gibi düşünmelerini beklemesi demek değildir. Bu yönlendirme ve öneriler eğitim faaliyetlerindeki etkinlikler için alınacak kararlar konusunda seçenekleri sunmak veya takıldıkları noktalarda açıklamalar yapmak şeklinde olmaktadır.¹⁶³

Din Eğitimi Sürecinde lider ve rehber rolünü üstlenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenin bu yeni anlayışın getirdiği bazı özellikleri kazanmış olması gerekmektedir. Gerek değişen eğitim yöntemlerine gerekse bu yöntemlerin gerektirdiği materyallerin seçimi ve kullanılmasına yönelik olan bu özellikleri şöyle sıralamak mümkündür:

a) Hazırlık Aşamasında Roller

Çağdaş Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni eğitim faaliyetlerinin hazırlık aşamasında;

- Programın genel hedefleri doğrultusunda içerik ve kazanımlarını inceler. Derse ilk olarak bu çalışmayla başlayarak yıl boyunca gerekli materyalleri hazırlamada fikir edinir.
- Konu boyunca faydalanacağı materyalleri ve kaynakları önceden hazırlar. Bu materyallerin nasıl kullanılacağı konusunda da görev kendisine aittir. Bu araçların kullanılması sırasında gereken bilgi ve beceriyi edinmelidir.¹⁶⁴ Bu materyaller konu ve yönetime göre çeşitlilik kazanır. Her türlü CD, kaset ile

¹⁶² YAVUZ, a.g.e., s.25

¹⁶³ ERCAN, a.g.m. Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi52-53/boydak.htm>, 20.04.2007

¹⁶⁴ UÇAR, a.g.m. Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

bunların kullanılmasını sağlayan CD çalar, teyp, bilgisayar, ses sistemleri bu kapsamdadır.

- Günümüzde ayrı bir bilgi kaynağı olarak sayılan internet ile birlikte bilgisayarda çalışan çeşitli yazılım ve programların kullanım bilgilerini de edinen kişidir. Konu ile ilgili internet sitelerini de önceden inceleyerek eğitim ortamına taşır.
- Öğretim sürecinde kullanılacak materyallerle ilgili planlama yapar.¹⁶⁵ Bu planlama çalışmanın içinde daha sonra ayrıntılı olarak incelenecektir.¹⁶⁶
- Konu içerisinde dikkat çekeceği noktaları belirler. Çünkü bir konu içerisindeki tüm bilgilere dikkat çekmek mümkün değildir. Özellikle kazanım adı altında öğrencilere kazandırılmak istenen hedeflere yönelik olarak öğretmen dikkat çekmesi gereken noktaları belirler.
- Konuyla ilgili olarak uzmanlık bilgisini geliştirir. Edinilen bilgilerin sürekli yenilenmesi sonucunda her eğitim yılı başlangıcında kendini alanında ne kadar yeterli olduğunu test eder. Eksiklikleri varsa tamamlar.
- Öğrencilerin bireysel özelliklerini göz önünde tutar. Yapılandırıcı eğitimin bir gereği olarak öğrencilerini Çoklu Zeka Türlerine göre değerlendirir. Buna göre hangi öğrencinin hangi zeka türlerinde daha gelişmiş olduğunu bilir. Hazırlayacağı etkinlikleri de bu değerlendirme neticesinde uygular.
- Öğretim sürecini zaman açısından planlar. Zamanın planlanması gerek etkinliklerin bitirilmesi gerekse hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirme için zaman ayırma açısından önemlidir. Eğitim tüm süreçleriyle bir bütün olduğuna göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni zaman planlamasıyla her sürecin tamamlanmasını sağlar.
- Öğretim süreci boyunca yapılacak etkinlikler konusunda hazırlık yapar. Bazı etkinlikler için önceden hazırlanması gereken materyal varsa bunları tamamlar.

¹⁶⁵ TERZİ, a.g.m. Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/terzi.htm>, 20.03.2007

¹⁶⁶ Bkz. Ünitelere Göre Kullanılabilecek Örnek Materyaller ve Planlama

- Dersin başlangıcında kullanılacak dikkat çekme yöntemlerine karar verir. Bunlarla ilgili hazırlık yapar. Bu yöntemi gerçekleştirmek için ucu açık ve yorumlamaya dayalı ilginç soruları önceden hazırlar.¹⁶⁷
- Öğretim süreci sonunda yapılacak değerlendirme amaçlı ölçme yöntemlerine karar verir. Bunlarla ilgili formları önceden hazırlar.¹⁶⁸
- Sürekli kendini yenileme düşüncesine sahiptir. Gerek yöntem gerekse materyaller konusunda ortaya çıkan yenilikleri takip eder.
- Öğrencilere araştırma yapmaları için önceden konu hakkında ön bilgi verir.¹⁶⁹ Böylece öğrencilerin önceden bazı araştırmalar yaparak etkinlikler için bilgi açısından hazırlık yapmalarını sağlar.

b) Sunum Aşamasında Roller

Çağdaş Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni eğitim faaliyetlerinin sunumu aşamasında;

- Açık fikirli, bireysel farklılıkları göz önünde tutan, grup çalışmasına önem veren, öğrencileriyle birlikte öğrenendir.¹⁷⁰
- Öğrencilerin ileri sürdüğü fikirleri destekler. Onlara fikirlerini rahatça ileri sürebilecekleri ortamlar hazırlar.¹⁷¹
- Öğrencilerin istekleri doğrultusunda ders içeriği ve kullanılan öğretim stratejilerinde değişikliğe açıktır.
- Dersin içeriği ile ilgili kendi yorumlarını yapmadan önce öğrencilerinin yorumlar yapmasına fırsat verir.
- Öğrencilerin dersi tartışma yöntemiyle işlemelerini sağlar. Kendisiyle de birbirleriyle de diyaloga girmelerini teşvik eder.

¹⁶⁷ ŞAŞAN, a.g.m. www.egitim.aku.edu.tr/yapilandirma.doc, 22.04.2007

¹⁶⁸ YAVUZ, a.g.e., s.29

¹⁶⁹ Ahmet SABAN, *Öğrenme-Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Nobel Yay., Ankara, 2005, s.180

¹⁷⁰ ŞAŞAN, a.g.m. Kaynak: www.egitim.aku.edu.tr/yapilandirma.doc, 22.04.2007

¹⁷¹ ASAN - GÜNEŞ, a.g.m, Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/asan.htm>, 12.04.2007

- Önceden hazırladığı sorularla konulara araştırma ekseninde yaklaşır.¹⁷² Soruların amacı değerlendirme ve yargılama değil yönlendirme ve buldurmadır.¹⁷³ Bu yüzden ucu açık ve yoruma dayalı sorular sorar.
- Bilgi dağıtıp sınıfta disiplin sağlamak için otoriter davranan değil öğrenmenin nasıl gerçekleştirileceğini öğreten,¹⁷⁴ öğrencilerine bu konuda bir dost ve yardımcı gibi davranan¹⁷⁵ ve öğrenme için gerekli olan heyecanı vermesi gereken¹⁷⁶ kişi olduğunun bilincindedir. Hatta bazı zamanlar öğrencilerle birlikte öğrenci gibi etkinliklere katılan¹⁷⁷ kişidir.
- Tartışma ortamı veya etkinliklerin yapılması sırasında öğrencilerin birbirlerini görmeleri için sınıftaki oturma düzenini ayarlar. Tartışmada herkesin fikirlerini ortaya koymasına dikkat eder.¹⁷⁸
- Teknolojik materyallerin kullanımı sırasında zaman kaybını önlemek için değiştirme ve çalıştırma işlemlerini hızlı yapar.
- Öğrencilerin öğrenme sorunlarını hazır cevaplarla çözmez. Çözümlerin öğrenciler tarafından bulunmasını sağlar. Çözümün yanlış olduğu durumlarda bile müdahalesi doğrusunu göstermek şeklinde değil doğruyu buldurmak için yönlendirme şeklinde olur.¹⁷⁹

c) Değerlendirme Aşamasında Roller

Çağdaş Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni eğitim faaliyetlerinin değerlendirilme aşamasında;

- Değerlendirmeyi kendi tekeline görmez. Öğrencilerinin birbirlerini değerlendirmelerini sağlayacak ortamlar hazırlar.¹⁸⁰ Bunun için gerekli form ve materyalleri kullanır.

¹⁷² SABAN, a.g.e., s.179-180

¹⁷³ ŞAŞAN, a.g.m. Kaynak: www.egitim.aku.edu.tr/yapilandirma.doc, 22.04.2007

¹⁷⁴ UÇAR, a.g.m. Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07

¹⁷⁵ Mehmet GÜROL, “Öğretim Sürecinde İletişim, Model ve Uygulamalar”, *Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme*, Üniversite Kitabevi, Elazığ, 2004, s.105-106

¹⁷⁶ YAVUZ, a.g.e., s.25

¹⁷⁷ SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007

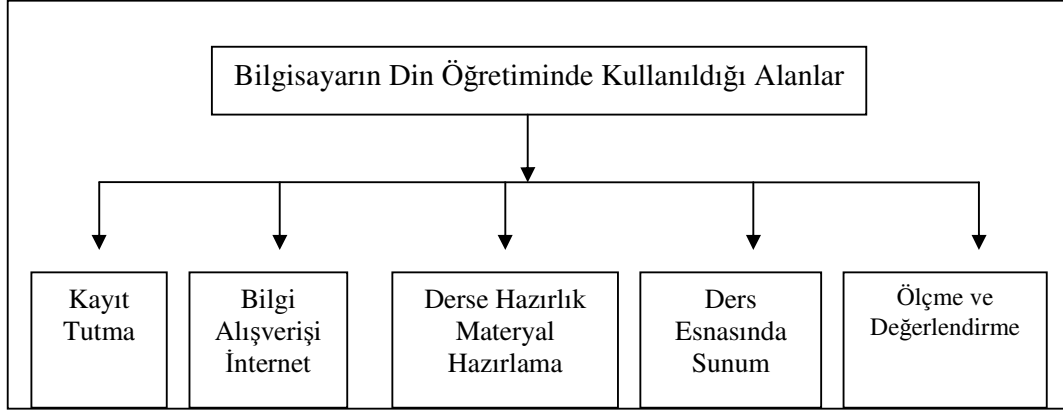
¹⁷⁸ ASAN - GÜNEŞ, a.g.m., Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/asan.htm>, 12.04.2007

¹⁷⁹ GÜROL, a.g.m., s.106

¹⁸⁰ TERZİ, a.g.m. Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/terzi.htm>, 20.03.2007.

- Öğrencilere ödev verirken sınıflandırma, analiz, tahmin ve yorumlama gibi bilişsel kavramlara yer verirler.¹⁸¹
- Değerlendirme için uygulanan test ve sınavların sonuçları yanında kendi gözlem ve öğrenci projelerinden yararlanırlar.
- Ödevler konusunda çevredeki her türlü fırsat ve kaynaktan yararlanmalarını sağlayarak yeni edindiği bilgilerin gerçek hayatla bütünleşerek pekişmesini sağlar.¹⁸²
- Değerlendirmenin ezbere değil bilginin yorumlanmasına ve yeni bilgilere ulaşılma düzeyine dayalı olduğunu bilir.¹⁸³

Tablo 6: Bilgisayarların Din Öğretiminde Kullanıldığı Başlıca Alanlar

¹⁸¹ SABAN, a.g.e., s.179

¹⁸² GÜROL, a.g.m., s.105-106

¹⁸³ SÖNMEZ, a.g.e. Kaynak: http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm, 13.03.2007.

D. ORTAÖĞRETİM DKAB DERSLERİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIMI

1. Zihinsel Gelişim Dönemlerine Göre Nitelikli Materyal Seçimi

İnsan hayatının gelişim evreleri incelendiğinde bazı dönemlerde bazı özelliklerin bireylerde ön plana çıktığı bilinmektedir. Dönem diye adlandırılan belirli özelliklerin ön plana çıktığı insan hayatının gelişim aşamalarını şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Tablo 7: İnsanın Gelişim Dönemleri¹⁸⁴

Yaş Grubu	Dönem Adı
0-2	Bebeklik
3-6	İlk Çocukluk
7-11	İkinci Çocukluk
11-18	Ergenlik
19-24	Gençlik
24 ve üzeri	Yetişkinlik

Yukarıdaki dönemlerin ve karşısındaki yaş aralıklarının kesinlik kazanmadığı unutulmamalıdır. Çünkü bu dönemlerin çeşitli sınıflandırılmaları mevcuttur. Çünkü bu dönemler ırk, iklim, cinsiyet ve çevre şartları gibi nedenlerle değişiklik göstermektedirler. Örneğin sıcak iklimde yaşayan toplumlarda ergenlik dönemi daha erken olmakla birlikte daha soğuk iklimlerde bu dönem 20'li yaşlara kadar gecikmektedir.¹⁸⁵

Soyuttan somuta zihinsel gelişimin gözlemlendiği¹⁸⁶ bu dönemlerde eğitim alanında kullanılacak yöntem ve materyaller de farklılık göstermektedir. Bunun nedeni her dönemde bireylerin ilgi ve beklentilerinin farklı olmasıdır. Bu ilgi ve beklenti farklılığına göre eğitimde dikkat çekme ve güdülemeyi sağlayan yöntem ve materyaller de değişik olmaktadır. Hiçbir birey ilk çocukluk döneminde ilgi duyduğu bir oyuncuğa Gençlik döneminde aynı ilgiyi göstermez.

¹⁸⁴ Serpil KAHRAMAN, *Lise II. Sınıfta Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Form ve Muhteva Yönünden Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri, 2003, s.35

¹⁸⁵ Mustafa Koç, "Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri", *Uludağ Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Sayı 17, Bursa, 2004, ss.231-256

¹⁸⁶ UÇAR, a.g.m. Kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm> 05.02.07.

Eğitim ve öğretimin bireyin doğumundan itibaren ilk olarak ailesi içinde başladığı göz önüne alınırsa bu dönemin günümüzde 0-5 yaş arası olduğu görülecektir. 6 yaşından itibaren okul ortamında eğitim – ğretime katılan bireyler Anasınıfından itibaren çeşitli ğretim materyalleri ile karşılaşmış olmaktadır.

Henüz somut işlemler döneminde bulunan bireylerin¹⁸⁷ buldukları dönemin özelliklerine göre daha somut algılanabilir materyallerden etkilendiği kabul edilmektedir. Materyaller içinde gerçek eşya ve modeller, kitaplar gibi materyaller ön plana çıkmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi içinde önemli kaynakların başında kabul edilen Kuranı Kerim ve Hadis kitaplarının sınıfta tanıtılması, sadece adlarının konu içinde geçmesinden daha etkili olmaktadır. Ayrıca konularla ilgili her türlü resim, sunu ve kaset gibi grsel ve işitsel malzemenin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi eğitiminde kullanılmasının çoğunluğunu soyut konuların oluşturduğu bu dersin somutlaştırılmasında önemli rol oynadığı da yadsınamaz.¹⁸⁸

Her ne kadar bu konuda değişik sınıflandırmalar olsa da, Soyut işlemler dönemi diye de adlandırılan Ergenlik dönemi, bireyin gelişim dönemleri içerisinde yaklaşık olarak 11-18 yaşları arasını kapsamaktadır.

Birey açısından bedensel, cinsel ve zihinsel pek çok gelişmenin ortaya ıktıđı¹⁸⁹, ileriye yönelik planların şekillenmeye başladığı, soyut düşüncelerin zihinde yer ettiđi¹⁹⁰ bu dönemde bireyler; yeni deneyimler kazanma, daha doğru düşünme ve anlamaya yönelik istekler gibi¹⁹¹ yetişkinlere özgü istekleri ön plana çıkarmaktadırlar.

Yaş düzeylerine göre bu beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde hazırlanan ders içeriklerinin yanında uygun ders materyallerinin seçimi de eğitim sonucu beklenen kazanımların gerçekleşmesi açısından ayrıca önem kazanmaktadır.

¹⁸⁷ Ahmet ALBAYRAK, “Ergenlik Psikolojisi Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İnanç ve İbadet Konularının Anlatılmasında Yöntem Sorunu”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alışma toplantısı I*, DEM yay., İstanbul, 2004, s.340

¹⁸⁸ BİLGİN, a.g.e., s.131

¹⁸⁹ Naci KULA, “Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programları”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alışma toplantısı I*, DEM yay., İstanbul, 2004, s.317

¹⁹⁰ KAHRAMAN, a.g.e., s.38

¹⁹¹ Nurullah ALTAş, *Gençlik Dönemi Din Olgusu ve Liselerde Din ğretimi*, Nobel Yay., Ankara, 2004, s.109

2. Ortaöğretim Yaş Düzeyine Uygun Materyal Seçimi

Ülkemizde ortaöğretim çağı genel olarak 14-19 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu yaş aralığı ortaöğretim çağı öğrencilerinin çoğunluğunun ergenlik çağı içerisinde olduğunu göstermektedir.¹⁹² Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin derslerde kullanacakları uygun materyal ve yöntemlerin belirlenmesinde öğrencilerin içinde buldukları bu çağın özelliklerini dikkate alarak seçmeleri dersin ilgi çekiciliği ve verimini olumlu yönde etkileyecektir. Bunun gerçekleşmesi için öğretmenin Ergenlik Döneminde bulunan birey olarak karşısına çıkan öğrencisinin bulunduğu gelişim düzeyinin genel özelliklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra seçilecek uygun materyallerin belirlenmesinde bölgesel durum, öğrenci profili, kurumun imkânları da göz ardı edilmemelidir.

Ergenlik Döneminde bulunan bir bireyin yaşam tarzına dair özellikleri genel olarak şöyledir:

- Duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan arkadaşlıklar
- Bağımsızlık kazanma duygusu, otoriteye karşı gelme ve vurdumduymazlık
- Arkadaş ortamlarının önem kazanması ve bireye etkisinin artması
- Mesleki rolünü belirleme kaygısı
- Okulda kendi gösterdiği saygıya karşılık saygı görmek istemesi¹⁹³
- Teknolojik gelişme ve yeniliklere ilginin artması
- Derslere olan ilginin azalması. İlgi bu dönemde başka alanlara yoğunlaşmaktadır. Okul sadece öğrenilen bir yer değil yeni sosyal ilişki ve arkadaşlıkların kazanıldığı yerdir.
- Soyut düşüncenin geliştiği bu dönemde olayların üzerinde göreceli düşünceler gerçekleşir. Olayların sebep-sonuçları düşünölmeye başlanır. Bu dönemde artık kesin ve net doğru ya da yanlışlara inanılmaz.¹⁹⁴

¹⁹² KULA, a.g.e., s. 318-322

¹⁹³ KULA, a.g.e., s.318-322

¹⁹⁴ KAHRAMAN, a.g.t., s.40-41

3. Yenilenen Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatına Göre 9. ve 10. Sınıflarda Nitelikli Materyal Kullanımı

Çalışmanın bu bölümünde, Ortaöğretim 9. ve 10. sınıflarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanacak olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılının nisan ayında 2571 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe giren yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programında öğrenme alanlarına göre kullanılacak örnek nitelikli materyaller incelenecektir.

Çalışmaya konu olan bu yeni müfredat, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim Terbiye Kurulu'nun resmi internet sitesinden edinilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde müfredat içerisindeki kazanımlar ve kazanımların ilişkilendirildiği etkinlikler birlikte değerlendirilecek ve ayrıca ünitelerle ilgili çeşitli nitelikli materyaller kullanılarak yapılabilecek örnek etkinliklere de yer verilecektir.

Elbette tüm kazanımların tek bir materyal çeşidi ve öğretme yöntemi ile elde edilmesi mümkün değildir. Ayrıca bir öğretmenin ders etkinliklerinde hep aynı öğrenme yöntemi ve aynı materyalleri kullanması doğru da değildir. Bu sebeple ortaya konacak örnek etkinlikler tüm kazanımlarla ilgili olmayıp her ünitenin bazı kazanımları ile ilişkilendirilecektir.

a) 9.Sınıf Ünitelerindeki Etkinlik ve Kazanımların Ders Materyalleri ile Olan İlişkisi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında 9. Sınıf ünitelerindeki kazanım ve etkinlik sayıları ile bunlardan nitelikli materyaller kullanılarak düzenlenecek etkinlik sayılarından oluşan tablo aşağıda belirtilmektedir. Bu tabloda internet kullanımı, gerçek eşya ve modellerin sınıfa taşınması, bilgisayarda sunu hazırlama, konu ile ilgili CD'lerden film gösterimi, resim gibi görsel materyallerden panolar oluşturulması nitelikli materyal kullanılan etkinlikleri oluşturmaktadır.

Tablo 8: 9.Sınıf Etkinlik-Kazanım Tablosu

Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Etkinlik Sayısı	N.Materyal Kullanılan Etkinlik Sayısı
İnanç	İnsan ve Din	9	4	1
İbadet	Temizlik ve İbadet	8	4	-
Hz.Muhammed	Hz.Muhammed'in Hayatı	8	7	1
Vahiy ve Akıl	Kuran ve Ana Konuları	7	5	2
Ahlak ve Değerler	Değerler ve Aile	13	11	2
Din ve Laiklik	Laiklik ve Din	6	2	1
Din, Kültür ve Medeniyet	Türkler ve Müslümanlık	4	4	2

1- 9.Sınıf - İnanç Öğrenme Alanı - İnsan ve Din Ünitesi:**Tablo 9: 9. Sınıf İnsan ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu**

ÖĞRENME ALANI: İNANÇ 9. SINIF - İNSAN VE DİN ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
İNSAN VE DİN 1. İnsanın Evrendeki Konumu 2. İnsanın Doğası ve Din 3. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri ve Önemi 4. İnanmanın Çeşitli Biçimleri 4.1. Tek Tanrıcılık (Monoteizm) 4.2. Çok Tanrıcılık (Politeizm) 4.3. Gizemcilik (Gnostisizm) 4.4. Bilinemezlik (Agnostisizm) 4.5. Tanrı Tanımazlık (Ateizm)	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. İnsanın evrendeki konumunu fark eder. 2. İnsanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olma özelliğiyle diğer varlıklardan ayrıldığını kavrar. 3. İnsan doğasının maddî ve ruhsal yönünü tanıır. 4. Tarih boyunca insanın inanma ihtiyacının nedenlerini kavrar. 5. Dinin, insan doğasının gereksinimlerini karşılayan öğelerden biri olduğunu fark eder. 6. Dinin insan hayatındaki yeri ve önemi ile ilgili hayattan örnekler verir. 7. Dinin kendi hayatındaki yerini irdeler. 8. Monoteizm, Politeizm, Gnostisizm, Agnostisizm ve Ateizm gibi inanç biçimlerini tanıır. 9. Vahye dayanmayan inanç türlerinin sosyal hayattaki tezahürlerini fark eder.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	

📺 **Evren ve ben:** Canlılar âlemi ve insanı konu edinen bir CD öğrencilere izletilir. İnsanın varlıklar arasındaki yeri tartışılır. Tartışmada ulaşılan sonuçlar özetlenir (1. ve 2. kazanımlar).

📺 **İnsanın doğası ve inanma ihtiyacı: Niçin inanıyoruz?** (bk. s.140) "İnsanın diğer varlıklardan ayrılan manevî yönleri nelerdir?" ve "Dinin insan doğasının ruhsal gereksinimlerini karşılayan yönleri nelerdir?" gibi sorularla etkinlik yapılır (3. ve 5. kazanımlar).

📺 **İnsan dinden uzak kalabilir mi?** İnsanın dinle ilişkisi konusunda beyin fırtınası yapılır ortaya çıkan sonuçlar listelenir. (6. ve 7. kazanımlar)

📺 **Düşünen İnsan:** İnsanın evrendeki yeri ile ilgili beyin fırtınası çalışması yapılır. Sonra öğrencilere "İnsanı diğer varlıklardan ayıran özellikleri nelerdir?", "İnsan doğasının maddî ve ruhsal yönü nelerdir?", "İnanma ihtiyacının sebepleri nelerdir?" gibi sorularla bir kompozisyon çalışması yaptırılır. Yazılan kompozisyonlar öğrenciler tarafından okunur. (1, 2, 3, 6 ve 7. kazanımlar)

Değerlendirme:

Bu ünite de bulunan kazanımlardan insanın evrendeki konumunu fark etme ve insanın akıl sahibi ve inanan bir varlık olma özelliğiyle diğer varlıklardan ayrıldığını kavrama kazanımlarının edinilmesi için canlılar âlemi ve insanın bu âlemdeki yerini konu edinen bir CD'nin öğrencilere izletilmesi ön görülmektedir. Ayrıca gösteri sonrasında insanın varlıklar âlemindeki yerinin tartışılması gerektiği de vurgulanmaktadır.

Ancak seyredilmesi planlanan CD'nin ne olduğu, bulunma imkânı ile ilgili tavsiye mahiyetinde bilgi verilmemektedir. Bu, öğretmenin etkinliğin gerçekleştirilmesi için bir ön hazırlık yapması gerektiğini ortaya koymaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni seçilecek filmin niteliği konusunda inisiyatifi elinde tutmaktadır. Öğretmenin bu inisiyatifi hakkında öğrenme ve öğretme etkinliklerinde, kazanımların edinilmesine yardımcı olabilecek uygun görsel, işitsel ve basılı materyallerden yararlanılır ilkesi¹⁹⁵ geçerlidir.

Örnek Etkinlik 1. ve 2. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- CD (Hay bin Yekzan, Yapımcı:, Yapım yılı:, Süre:)
- CD oynatıcı ve TV veya (Gösterinin daha etkili olması açısından) Bilgisayar, Projeksiyon, Ses sistemi
- Çalışma Kağıdı (Önceden hazırlanmış, dersin değerlendirme aşamasında kullanılmak üzere)

Uygulama

¹⁹⁵ Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar), Tebliğler Dergisi Eki, MEB yay., Sayı 2571, 2005, s.11

Konunun içeriğine uygun olarak seçilen bir film olan Hay adlı yapım, bu ünite de kullanılabilir. Söz konusu eser çizgi film olmakla beraber içerdiği konular itibarıyla İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile Ortaöğretim çağındaki öğrencilerin bilgi seviyesine daha uygundur. Bu yapımda küçük bir çocuğun ıssız bir adada tek başına yaşamasını ve büyümesi sırasında diğer canlılardan farklı olduğunu öğrenmesi kurgulanmıştır.

Aynı eser içinde Allahın var olduğuna inanmanın insanın doğal bir özelliği olduğu ve insanın Allah'a inancını adım adım bulma yollarına da vurgu yapılmaktadır.

Gösteri için materyallerin kurulacağı sınıf veya başka herhangi uygun bir ortam hazır hale getirilir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni gösteri için tüm hazırlıkları yaptıktan sonra hazırlanmış çalışma kağıtlarını öğrencilere dağıttırır. Filmin seyri sırasında çalışma kağıdını doldurmaları öğrencilerden istenir. Çalışma kağıdı ve gösteri sonrası oluşturulacak tartışma ortamı, kazanımların edinilmesi açısından önemli ve etkinliği tamamlayıcı aşamalarıdır.

Değerlendirme kısmında Hay adlı karakterden özdeşim kurmak suretiyle, genel olarak insanların varlık âlemi içindeki konumu ve insanları diğer varlıklardan ayıran özellikleri arasında inanç ve akıl özelliğinin bulunduğu vurgulanır. Hay çizgi filmi 2 CD'den oluştuğu için etkinlik, ünitenin 2 haftalık dersinde gerçekleştirilir.

Tablo 10: Film Değerlendirme İçin Düzenlenmiş Çalışma Kağıdı

Hay'ın farkına vardığı duygular	Hangi Dönemde Farkına Varıldığı	İnsanın Varlıklar Dünyasındaki Yeri İle İlgisi
Utanma	Bebeklikten Çocukluğa Geçişte	İnsanlarda utanma duygusu erken yaşlarda ortaya çıkar. Bedenlerini örtmek için elbise giyerler. Diğer canlılarda elbise yoktur.

2- 9.Sınıf - İbadet Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:

Tablo 11: 9. Sınıf Temizlik ve İbadet Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: İBADET 9. SINIF – TEMİZLİK VE İBADET ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. İbadet Kavramı 2. Niçin İbadet Edilir? 3. İbadetin Kapsamı 4. İbadet-Temizlik İlişkisi 5. Temizlik 5.1. Beden Temizliği: Gusül 5.2. Namaza Hazırlık: Abdest 5.3. Teyemmüm 5.4. Mekân ve Çevre Temizliği	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Niçin ibadet edildiğinin önemini vurgular. 2. İbadetleri sınıflandırarak günlük hayattan örnekler verir. 3. İbadetlerin yapılmasında temizliğin ön şart olduğu bilincine varır. 4. Abdestin alınışını ve guslün yapılışını anlatır. 5. Teyemmümün, ibadetlerin yapılışında kolaylık nedeni olduğunu bilir. 6. Beden, mekân ve çevre temizliğine bir bütün olarak özen gösterir. 7. Temizliğe uyulmadığı durumlarda uyarılarda bulunur ve gerekli durumlarda ihtiyacı olanlara yardım eder. 8. İslâm dininde temizliğe verilen önemi fark eder.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Balık kılıcı: Öğrencilere “Niçin ibadet edilir?” sorusu yöneltilir ve alınan cevaplar balık kılıcına yazılır (1. ve 2. kazanımlar).</p> <p> Abdest, gusül ve teyemmümün farklılık ve benzerliklerini öğreniyoruz: Öğrencilerin, abdest, gusül ve teyemmümü karşılaştırmaları istenir. (4. Kazanım)</p> <p> Sınıfımızın temizliğine önem veriyoruz: (bk. s.143) Öğrencilerden sınıf ve odalarının istenilen düzeyde temiz olup-olmadığının kontrol edilmesi istenir (6. kazanım).</p> <p> Her yerde temizlik: Okul bahçesi temizliği yaptırılarak bu çerçevede okul çevresi ve en yakın parkın temizliğine dikkat çekilir (6. ve 7. kazanım).</p>	

Değerlendirme:

9. sınıflarda ibadet adlı öğrenme alanında özellikle verilecek değer temizliktir. Bu konuda ayrıca öğrencilerden edinmeleri beklenen kazanım, niçin ibadet edildiğinin önemini vurgulama ve ibadetleri sınıflandırmada günlük hayattan örnekler verme kazanımlarının edinilmesi için balık kılıcı etkinliği kullanılması öngörülmektedir. Ayrıca 4. kazanım olan abdestin ve gusül abdestinin alınışını anlatma için de aralarındaki fark ve benzerliklerin bulunması etkinliği bulunmaktadır. Temizliğe uyulmadığı durumlarda uyarılarda bulunma kazanımı için ise her yerde temizlik etkinliğinin uygulanması istenmektedir.

Bu ünitenin kazanımlarının edinilmesi için yaparak ve yaşayarak öğrenmeye dayalı etkinliklerin yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Bu durum eğitim materyallerinin duyularla olan ilişkisi açısından değerlendirildiğinde etkin bir yöntem

olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Yaşantı Konisi adı verilen sınıflandırmada da görüleceği gibi bu ünitenin etkinlikleri doğrudan edinilen yaşantılar yoluyla öğrenme kapsamına girmektedir.¹⁹⁶ Pek çok duyu organını işin içine katması açısından verimli etkinliklerdir. Ancak özellikle temizlik konusuyla ilgili pek çok görsel ve işitsel malzemenin bulunabileceği, temizliğe uyulmayan durumlarla ilgili birçok resim elde edileceği düşünülürse nitelikli materyaller kullanılarak düzenlenecek etkinliklerin de üniteye yer alması gerekli olduğu kabul edilmektedir.

Örnek Etkinlik 1. Kazanım için.

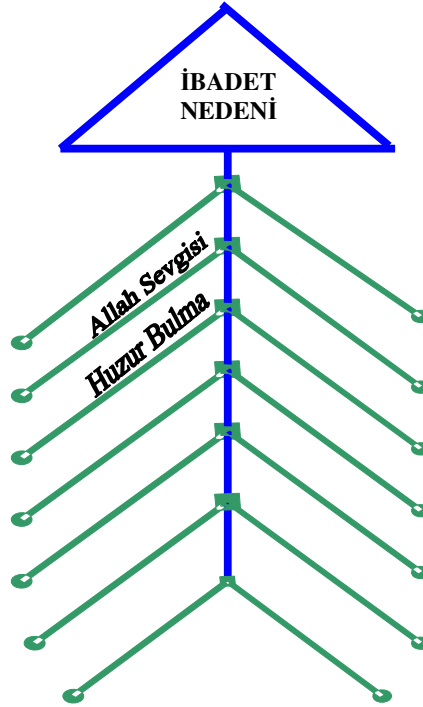
Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Niçin İbadet Edildiğini anlatan bir kısa film
- Çalışma Kağıdı (Boş bir balık kılçığı şeması)

Uygulama

Kısa filmin seyredilmesinin ardından niçin ibadet edilir sorusu öğrencilere yöneltilerek cevapları balık kılçığına kaydedilir.

Tablo 12: Niçin İbadet Ediyoruz Etkinliği Balık Kılçığı Tablosu

¹⁹⁶ Bkz. Eğitimde Materyal Kullanmanın Gerekliği

Örnek Etkinlik 4. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Powerpoint sunumlar
- Bilgisayar ve Projeksiyon

Uygulama

Abdest, gusül abdesti ve teyemmümün şartları, farzları, bunları bozan durumlar ve alınış şekillerinin aynı karelerde hazırlanmış sunularıyla öğrencilerin aralarındaki fark ve benzerlikleri not almaları istenir.

Örnek Etkinlik 7. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet
- Bilgisayar, Projeksiyon
- Yazıcı

Uygulama

Dersin değerlendirme bölümünde kullanılacak türden olan bu etkinlikte, öğrenciler pis olan mekanlarla ilgili fotoğraf veya haberleri derleyerek arşiv oluştururlar. Ayrıca kirden kaynaklanan bakteri ve hastalıklarla ilgili fotoğraf ve bilgiler de araştırılır. Elde edilen materyallerden bir sunu hazırlanarak sunum yapılır. Ayrıca aynı materyaller kağıda yazıcı kullanılarak basılır ve gösterim panosunda sergilenir.

3- 9.Sınıf – Hz.Muhammed Öğrenme Alanı – Hz.Muhammed’in Hayatı Ünitesi:

Tablo 13: 9. Sınıf Hz.Muhammed’in Hayatı Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: HZ.MUHAMMED 9. SINIF – HZ.MUHAMMED’İN HAYATI ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Hz. Muhammed’in Doğduğu Ortam 2. Hz. Muhammed’in Doğumu Çocukluğu ve Gençliği 3. Hz. Muhammed’e Vahyin Gelişi 4. Hz. Muhammed’in Hicreti 5. Hz. Muhammed’in Toplumsal Barışa Yönelik Etkinlikleri	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Muhammed’in doğduğu dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve dini özelliklerini tanır. 2. Hz. Muhammed’in çocukluğu, gençliği, peygamberlik öncesi hayatı ve ailesini ana hatları ile tanır. 3. Hz. Muhammed’e gelen vahyin mahiyetini ve nasıl

6. Hz. Muhammed'in İslâm'ı Yayma Çabaları 7. Veda Hutbesi'nde Evrensel Mesajlar 8. Hz. Muhammed'in Vefatı	başladığını açıklar. 4. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını açıklar. 5. Hz. Muhammed'in Medine'de toplumsal barışa yönelik faaliyetlerini yorumlar. 6. Hz. Muhammed'in İslâm'ı yaymaya yönelik çabalarını ve gerekçelerini açıklar. 7. Veda Hutbesi'nin insan hakları bakımından değerini irdeler ve günümüz insan hakları ile karşılaştırır. 8. Hz. Muhammed'in vefatını ve bunun Müslümanlar üzerindeki tesirlerini değerlendirir.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Hz. Muhammed'in doğduğu coğrafyayı tanıyoruz: Hz. Peygamberin doğduğu dönemin tarihî, dinî ve kültürel yapısı haritadan da yararlanılarak tanınmaya çalışılır (1. kazanım).</p> <p> Hz. Muhammed'in doğduğu ortamı tanıyoruz: (bk. s.145) Öğrencilerden Hz. Muhammed'in doğduğu dönemdeki sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî ortam hakkında inceleme yapmaları istenir. (1. kazanım)</p> <p> Hz. Muhammed'in kimlik belgesi: (bk. s.148) Hz. Muhammed için kimlik belgesi çalışması yapılır (2. kazanım).</p> <p> İlk vahiy: Alak suresinin ilk 5 ayetinin Türkçe meali sınıfta okunarak vahiyle ilişkilendirilir. (3. kazanım)</p> <p> Hz. Muhammed'i tanıyalım: Öğrencilerden Hz. Muhammed'in hayatını konu edinen bir kompozisyon yazmaları istenir. (2-8. kazanımlar).</p> <p> Önemli merkezlerin resimlerini panoya asıyoruz: Kutsal topraklardaki önemli merkezlerin kart postalları sınıfa getirilip öğrencilerden bu mekânlar hakkındaki düşüncelerini anlatmaları istenir ve kartpostallardan pano oluşturulur (1-8. kazanımlar).</p> <p> Edebiyatımızda Hz. Muhammed: Edebiyatımızdaki belli başlı na'tlardan birkaç örnek okunur (1-8. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

Bu üniteye; tüm kazanımlara yönelik olarak düzenlenmesi ön görülen, önemli dini merkezlerin fotoğraflarından oluşan pano hazırlanması etkinliği bulunmaktadır. Ayrıca “Hz. Muhammed'in doğduğu ortamı tanıyoruz” etkinliğinde inceleme araştırma çalışması yapılması istenmektedir. Bu inceleme için gerekli kaynakların seçiminin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenine ve öğrencilere bırakıldığı belirtilmektedir.

Örnek Etkinlik 1. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet

Uygulama

Hazırlık aşamasında (önceden konu ile ilgili yapılacak araştırma aşaması) internet üzerinden kullanılan Google Earth programı kullanılarak kutsal mekan ve şehirlerin günümüze yakın dönemde çekilmiş uydu fotoğrafları ve haritadaki konumu

ile yine program içerisinde bulunan açıklamaları incelemeleri istenir. Böylece Hz.Peygamber'in yaşadığı bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenmeleri hedeflenir.

Örnek Etkinlik 1-8. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet
- Yazıcı
- Projeksiyon ve Bilgisayar

Uygulama

Bu etkinlikte hedeflenen kazanım özellikle kutsal mekanların fotoğraflarından oluşan bir arşiv elde etmek ve ardından bu arşive dayanarak sunu hazırlayarak öğrenmedir. Dersin hazırlık aşaması olarak değerlendirilecek bu çalışmayla öğrencilerin Hz.Peygamber'in doğduğu ve yaşadığı yerlerle ilgili ortak bilgi sahibi olmaları ön görülmektedir. İnternette çeşitli resim arama motorlarından kutsal mekanların isimleri yazılarak bulunacak fotoğraflar ve kısa açıklamalar öğrenciler tarafından hazırlanır.

Bu çalışma için önceden belirlenen kutsal mekan ve yer isimleri listesi kullanılır. Bu listedeki isimlerle ilgili görev dağılımı yapılırken öğrencilerin merak ve istekleri dikkate alınır. Böylece her öğrenci grubu kendi merakını gidererek konunun bir bölümünü öğrenirler. Gruplar tarafından hazırlanacak sunular tüm sınıfa izletmeleriyle etkinlik bilgi paylaşımını imkanını sağlamış olur.

Dersin değerlendirme aşamasında, elde edilmiş arşivden yararlanarak hazırlanacak gösterim panoları okul genelinde sunulur.

Örnek Etkinlik 7. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Veda Hutbesi ile ilgili kısa film
- CD oynatıcı
- TV

Uygulama

Veda hutbesi ile ilgili seçilmiş bir kısa film ilgili materyaller aracılığıyla öğrencilere izletilir. Dersin öncesinde hazırlık çalışmaları içerisinde İnsan Hakları ile

ilgili tarih boyunca yapılanlar araştırılır. Elde edilen veriler Veda Hutbesinde Hz.Peygamber'in insan hakları ile ilgili tavsiyeleriyle karşılaştırılır.

Örnek Etkinlik 1-8. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Teyp
- Naat ve ilahilerden oluşan kasetler

Uygulama

Öğrenme alanının tüm kazanımlarına yönelik olarak duygusal açıdan motive edici ve Hz.Peygamber'e karşı sevginin artmasını sağlayacak naat ve ilahi örnekleri sınıfta öğrencilere dinletilir.

4- 9.Sınıf – Vahiy ve Akıl Öğrenme Alanı – Kuran ve Ana Konuları

Ünitesi:

Tablo 14: 9. Sınıf Kuran ve Ana Konuları Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: VAHİY VE AKIL	
9. SINIF – KURAN VE ANA KONULARI ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Kur'an-ı Kerim İslâm Dininin Temel Kaynağıdır. 2. Kur'an-ı Kerim'in Tarihi 3. Kur'an'la İlgili Bazı Kavramlar 3.1. Kur'an'ın İç Düzeni ile İlgili Kavramlar (Ayet, Sure, Cüz, Mushaf) 3.2. Kur'an'ın Okunması ile İlgili Kavramlar (Tecvid, Mukabele, Hatim, Hafızlık) 3.3. Kur'an'ın Anlaşılması ve Yorumlanmasıyla İlgili Kavramlar (Meâl, Tefsir) 4. Kur'an-ı Kerim'in Belli Başlı Konuları 4.1. İnanç 4.2. İbadet 4.3. Ahlâk 5. Kültürümüzde Kur'an'ın Yeri ve Önemi	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Kur'an-ı Kerim'in İslâm dinindeki yeri ve önemini açıklar. 2. Kur'an-ı Kerim'in indiriliş süreci, kitap hâline getirilmesi ve çoğaltılması ile ilgili bilgileri edinir. 3. Kur'an-ı Kerim'in iç düzenine ilişkin 'ayet', 'sure', 'cüz', 'Mushaf' kavramlarını tanımlar ve Kur'an'dan örnekler gösterir. 4. Kur'an'ın okunmasıyla ilgili tecvit, mukabele, hatim ve hafızlık kavramlarının anlamlarını açıklar. 5. Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanması ile ilgili meal tercüme ve tefsir kavramlarının anlamlarını ayırt eder. 6. Kur'an-ı Kerim'in temel konularını (inanç, ibadet, ahlâk) ayırt eder ve bu konulara örnekler verir. 7. Kültürümüzde Kur'an'a verilen değerle ilgili Hoca Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaş Veli vb.den örnekler verir.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	

- 🕌 **Kur'an'ı tanıyoruz:** Öğretmen tarafından sınıfa Kur'an getirilir ve Kur'an'dan ayet, sure ve cüz örnekleri gösterilir (3. kazanım).
- 🕌 **Meal ve tefsir nedir?** (bk. s.150) Öğretmen tarafından sınıfa bir Kur'an meali ve tefsiri getirilerek meal ve tefsirin özellikleri listelenir, farklılıkları belirlenir (5. kazanım).
- 🕌 **Bulmaca çözüyoruz:** (bk. s.151) Kur'an-ı Kerim ile ilgili bulmaca çalışması yapılır (5. kazanım).
- 🕌 **Kur'an'da neler var?:** Öğrencilerin Kur'an fihristinden Kur'an'ın içerdiği bazı konuları bulmaları istenir. Örneğin, öğrenciler merak ettikleri konularla ilgili ayet mealleri araştırır (6. kazanım).
- 🕌 **Kültürümüzde Kur'an Anlayışı:** Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Mevlânâ, Hacı Bektaş Veli'nin Kur'an'la ilgili düşünceleri araştırılarak öğrencilerce sınıfta sunulur (7. kazanım).

Değerlendirme:

Bu ünite de Kuran ve Kuran'ın anlaşılmasına yönelik kazanımlar ve etkinlikler bulunmaktadır. Kuran'ın tanınmasına yönelik meal ve tefsir kitaplarının tanıtımları bunlardan bazılarıdır. Ayrıca bu ünite içerisinde çokça kullanılan Kuran ve Tefsir kitaplarının örnekleri materyaller içerisinde gerçek eşya ve modeller sınıfında bulunmalarına rağmen örnek etkinlikler içerisinde nitelikli materyal olarak değerlendirilmişlerdir.

Örnek Etkinlik 5. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Kuranı Kerim Meali
- Çeşitli tefsir kitaplarından örnek ciltler
- Tarayıcı
- Bilgisayar
- Yansıtıcı

Uygulama

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) kitapçığında bu etkinlik bulunmaktadır. Burada amaç aynı etkinliğin tekrar ele alınarak incelenmesi değil bu etkinliğe yeni bir boyut kazandırmaktır.

Meal ve tefsir nedir adlı etkinliğin hedef aldığı 5. kazanımın gerçekleştirilmesine yönelik olarak sınıfa çeşitli meal ve tefsir kitapları getirilir. Ancak gerek üslup gerek sayfa düzeni gerekse içerik bakımından birbirinden farklı pek çok meal ve birbirinden farklı tefsir kitabı bulunmaktadır. Bunların tümünün sınıfa getirilmesi, üstelik ortaöğretim kurumlarında her sınıfta haftada birer saat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

dersinin olması öğretmenin tüm getirdiği kitapları bir sınıftan diğerine hafta boyu taşımamasını gerektirir.

İşte bu durumda nitelikli materyallerden tarayıcı, bilgisayar ve yansıtıcı bu durumda eğitimin kolaylaştırılmasını sağlamaktadır. Derse getirilecek olan meal ve tefsir kitaplarının çeşitli sayfaları öğrencilere dikkat çekici bir şekilde tanıtılmasına olanak sağlayacak şekilde tarayıcıdan taranır. Slayt haline getirilirken meal ve tefsir kitaplarının aynı sayfaları yan yana getirilerek yansıtılırsa bu durum hem derste öğretmen açısından kolaylığı sağlayacaktır hem de derse getirilme imkanı olmayan bazı kaynak meal ve tefsirlerin de derste kullanılmasını sağlayacaktır.

Ayrıca bu durum öğrencilerin ellerinde her kitabı tek tek incelerken oluşacak kargaşayı da önleyecektir. Yapılacak sunu sırasında öğrencilerin meal ve tefsir arasındaki farkları fark etmeleri istenir. Çeşitli meal ve tefsir kitaplarını tanıtıcı kısa notlar almaları tavsiye edilir.

Bunun için aşağıdaki çizelge önceden hazırlanır öğrencilere dağıtılsa dersin değerlendirme aşamasında öğrencilerin doldurmaları istenir.

Tablo 15: Tefsir Kimlik Bilgilerinin Kaydı İçin Hazırlanan Çalışma Kağıdı

No	Tefsir Adı	Yazarı	Yayın evi	Cilt Sayısı	Ayetleri Açıklama Özelliği
1					
2					
3					
4					
5					

Örnek Etkinlik 4. ve 6. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Kuranı Kerim Meal ve Tefsir Programları
- Kuran Eğitim CD'leri
- Bilgisayar

Uygulama

Bu etkinlikte bilgisayar aracılığıyla çalışan Kuran meal ve Tefsir Programları tanıtılarak, çeşitli konularla ilgili bu programların içinden ayet ve konu aramaları gerçekleştirilir. Ayrıca tecvid, mukabele ve hatim kavramlarına örnekler için Kuran Eğitim CD'lerinden yararlanılır. Çünkü bu CD'ler içerisinde sesli ve görüntülü hatim dosyaları, tecvidli Kuran okuyuşu bulunmaktadır.

5- 9.Sınıf – Ahlak ve Değerler Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:

Tablo 16: 9. Sınıf Değerler ve Aile Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: AHLAK VE DEĞERLER	
9. SINIF – DEĞERLER VE AİLE ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Değer Nedir ve Nasıl Oluşur? 2. Değerlerin Oluşumuna Dinin Etkisi 2.1.Örf ve Adetlerin Dinle İlişkisi 2.2.Ahlâkî Değerlerin Dinle İlişkisi 3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi 4. Toplumu Birleştiren Temel Değerler 4.1. Vatan ve Ülkü Birliği 4.2. Bayrak ve İstiklâl Marşı 4.3. Hürriyet ve Bağımsızlık 4.4. İnsan Haklarına Saygı 4.5. Millî Seciye Kavramı ve Atatürk 5. Aile Toplumun Temelidir. 6. Dinler Evliliğe Önem Verir. 7. Kur'an'dan ve Hz Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler 7.1. Ailenin Kurulması ve Korunması ile İlgili Öğütler 7.2. Aile İçi İletişim İle İlgili Öğütler 7.3. Aile İçi Görev ve Sorumlulukla İlgili Öğütler 7.4. Hısım ve Akrabalarla İlgili Öğütler	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Değerleri oluşturan süreçleri sıralar ve kendi değerlerini fark eder. 2. Bulunduğu çevre ve toplumdaki ahlâkî değerleri gözlemleyerek bunlara dinin etkileri ve katkılarına yönelik çıkarımlarda bulunur. 3. Ahlâkî değerlerin dinle ilişkisini açıklar. 4. Dinî değerleri doğru anlamının önemini açıklar. 5. Kişilik gelişiminde dinî ve ahlâkî değerlerin etkisini açıklar. 6. Kendi değerleri ile eylemleri arasında ilişki kurar. 7. Toplumu birleştiren vatan, ülkü birliği, bayrak, İstiklâl Marşı, hürriyet, bağımsızlık ve insan haklarına saygı gibi temel değerleri fark ederek bu değerleri korumaya özen gösterir. 8. Ailenin, birey ve toplumun temeli olduğunu kavrar. 9. Dinlerin evliliğe verdiği önemi örneklerle açıklar. 10. Ailenin kurulması, korunması ve aile içi etkileşim ile ilgili Kur'an'ın ve Hz. Muhammed'in öğütlerinden örnekler verir. 11. Ailenin kurulması, korunması ve aile içi etkileşimle ilgili sorunları gözlemleyerek çözüm önerileri geliştirir. 12. Aile içi görev ve sorumlulukların yerine getirme bilinci taşır. 13. Kur'an'ın öğütleri ve Hz. Peygamberin örnek davranışları çerçevesinde hısım, akraba ve komşularla ilişkilerin gelişmesine, toplumsal birlik ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunur.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	

📖 **Değerlerimizi fark ediyoruz:** Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen bir film izlenir. Filmde hangi değerlerin yer aldığı belirlenir ve bu değerlerin toplum bütünlüğüne katkılarının neler olduğu tartışılır. (1, 2 ve 6. kazanımlar).

📖 **Değerlerimiz hayatımızda ne kadar var?** Öğrencilerden yakın çevresindeki değerleri gözlemlenmeleri istenir, değerler ve din ilişkisi çerçevesinde bir kompozisyon yazdırılır. Yazılan kompozisyonlar sınıfta okunur (1, 2, 5 ve 6. kazanımlar).

📖 **Atatürk ve değer:** Atatürk'ün örf, adet ve ahlâkla ilgili sözleri araştırılır. Bu sözlerdeki mesajların neler olabileceği tartışılır (3. kazanım).

📖 **Kur'an ve değer ilişkisi:** "Saf" suresindeki "Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?" ayeti göz önünde bulundurularak değerler ile eylemler arasında ilişki kurulur (5. kazanım).

📖 **Otobüsteki yolculuk:** Otobüste gençlerin yaşlılara yer vermediği durum ile ilgili drama çalışması yapılır. Böyle bir durumda drama çalışmasındaki kahramanların nasıl davranması gerektiğinden hareketle, gençlerin nasıl davranması gerektiği sonucuna ulaşılır. Ulaşılan sonuç doğrultusunda drama çalışması tekrarlanır. Büyüklere saygı ile ilgili ayet ve hadislerle konu desteklenir (1, 2, 4, 5 ve 6. kazanımlar).

📖 **Aile ve mutluluk:** (bk. s.153) Mutlu bir aile yapısı ile ilgili düşüncelerini öğrencilerin çoklu zeka alanlarına uygun olarak ifade etmeleri sağlanır (8-10. kazanımlar).

📖 **Bir gün biz de...** (bk. s.156) Öğrencilerle birlikte yakın çevrede bulunan hayır kuruluşu, yaşlı merkezi ve kimsesiz çocukların barındığı mekânlar (küçük hediyeler de götürülerek) ziyaret edilerek orada bulunanlarla konuşmalar yapılır. Bu konuşmalar ve gözlem sonuçları sınıfta ortamında değerlendirilir (7-12. kazanımlar).

📖 **Misafirimiz var :** Sınıfta bir anne-baba davet edilir. Anne-babaların çocuklarından, çocukların da anne-babalarından beklentilerine yönelik sohbet edilir. (10. kazanım).

📖 **Nasıl bir aile istiyorum:** Öğrencilerden gelecekte nasıl bir aile kurmak ve devam ettirmek istedikleri ile ilgili bir kompozisyon çalışması yapılması istenir ve yazılan kompozisyonlar sınıfta değerlendirilir (7-10. kazanımlar).

📖 **İslâm ve aile kurumu:** İslâm'ın aile kurumuna verdiği önemi dile getiren ayet ve hadislerden sunu hazırlanır (7-10. kazanımlar).

📖 **Kur'an'da akrabalık:** İslâm'ın akrabalığa verdiği önemi vurgulayan ayet mealleri tahtaya yansıtılarak, bu çerçevede akrabalarımızla olan ilişkilerimiz gözden geçirilir (12. kazanım).

Değerlendirme:

Öğrenme alanı içinde 7. kazanım ile ilgili olarak, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşlarının konu edinildiği bir film gösterimi bulunmaktadır. Ayrıca nitelikli materyallerle ilgili diğer bir çalışma ise özellikle 10. ve 13. kazanımlara yönelik olarak öğrenciler tarafından hazırlanması ön görülen İslâm'da aile kurumu konulu sunudur.

Bu üniteye pek çok etkinliğin bulunması ile birlikte seyrettirilmesi planlanan filmin kısıtlı ders saatinde ne kadar verimli olacağı konusu tartışmaya açıktır. Etkinlikler sırasından nitelikli materyal kullanımının önündeki engeller ile ilgili incelemeler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde incelenecektir.¹⁹⁷

Örnek Etkinlik 6 ve 7. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet

Uygulama

Çanakkale ve Kurtuluş Savaşları ile ilgili yapılan araştırmaları incelemek üzere çeşitli internet sitelerinden yazı, tarihi belge, resim, video ve mp3 arama çalışması yapılır. Beğenilen internet sitelerinden derlenerek oluşturulacak internet site rehberi bu alanla ilgili olarak okul panosunda sunulur.

¹⁹⁷ Bkz. Ortaöğretimde DKAB Derslerinde Materyallerin Etkin Kullanılmasının Önündeki Engeller

İnternet site rehberi oluşturulması için öğrenciler gruplara ayrılarak inceledikleri siteleri aşağıda bir örneği sunulan çalışma kağıdına not ederler.

Tablo 17: Konu ile İlgili İnternet Site Rehberi Çalışma Kağıdı

No	http Adresi	Sitenin ilgili olduğu alan
1	http://www.geltag.com/turkish/sv_hk_sehitler.asp	Çanakkale Şehitleri İl-İlçe bazında aranabilmektedir
2	http://www.gallipolidigger.com	Çanakkale Savaşları ile ilgili her türlü arşiv bulunmaktadır.
3		
4		
5		

6- 9.Sınıf – Din ve Laiklik Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:

Tablo 18: 9. Sınıf Laiklik ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: DİN VE LAİKLİK 9. SINIF – LAİKLİK VE DİN ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Din Bireyi Esas Alır. 2. Laikliği Doğuran Nedenler 3. Laik Devlet 4. Laiklik Din ve Vicdan Özgürlüğünün Güvencesidir. 5. Atatürk'ün Laiklik Anlayışı	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Dinin neden bireyi esas aldığı kavrar. 2. Laikliği doğuran sebepleri açıklar. 3. Laikliğin din ve devlet işlerini birbirinden ayırdığını, Laik devletin toplumun tüm kesimlerine inanç ve davranış özgürlüğü tanıdığını vurgular. 4. Din ve vicdan özgürlüğünün güvencelerinden birinin de laik devlet olduğunun farkına varır. 5. Laik devlet anlayışını birey ve toplum açısından irdeler. 6. Atatürk'ün laiklik anlayışını, bu konudaki sözleriyle ve yaptıklarıyla örneklendirir.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Niçin laiklik? Laiklik kavramını tanımlar, Atatürk'ün laiklik anlayışı ile ilgili sözlerini araştırarak sunu hazırlar (2. 5. ve 6. kazanımlar).</p> <p> Laik devlette din ve vicdan özgürlüğü: Laik devletin birey ve toplumun din ve vicdan özgürlüğünün korunmasındaki rolünü ifade eden bir zihin haritası oluşturulur (3. ve 4. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

İki etkinliğin yapılması sonucu 6 kazanımın edinilmesinin hedeflendiği üniteye özellikle 5. ve 6. kazanımlara yönelik Atatürk'ün laiklik anlayışıyla ilgili sözlerinden oluşacak bir sunu hazırlanması ön görülmektedir.

7- 9.Sınıf – Din, Kültür ve Medeniyet Öğrenme Alanı – Temizlik ve İbadet Ünitesi:

Tablo 19: 9. Sınıf Türkler ve Müslümanlık Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: DİN, KÜLTÜR VE MEDENİYET 9. SINIF – TÜRKLER VE MÜSLÜMANLIK ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Türklerin Müslüman Oluşu 2. Türklerde İslâm Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler 2.1. Ebû Hanife 2.2. Mâturidî 2.3. Şafîî 2.4. Eş'arî 2.5. Ahmet Yesevî 2.6. Ahî Evran 2.7. Hacı Bektaş Veli 2.8. Mevlânâ 2.9. Yunus Emre 2.10. Hacı Bayram Veli 3. Türklerin İslâm Medeniyetine Katkıları	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Türklerin İslâm'ı nasıl ve niçin benimsediklerini onların önceki inançları ile karşılaştırarak açıklar. 2. Türklerde İslâm anlayışının oluşmasında etkin olan tarihî şahsiyetleri tanır. 3. Türk bilginlerinin İslâm medeniyetine katkılarını örneklerle açıklar. 4. Türklerin İslâm medeniyetine katkılarını irdeler.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> İslâm'la tanışma: Tarih kitapları ve ansiklopedilerden Türklerin İslâm öncesi inançları ve Müslüman olma süreçleri ile ilgili araştırma yapılır, sınıfta paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> İnternette Araştırıyoruz: Türklerde din anlayışının oluşmasında etkili olan önderlerle ilgili bilgi ve belgeler araştırılır (2. kazanım).</p> <p> Türkler ve Bilim: Türklerin İslâm uygarlığı içerisindeki yerini ve katkısını içeren powerpoint sunusu hazırlanır (3. kazanım).</p> <p> Kim bunlar? Türklerde İslâm anlayışının oluşmasında etkili olan tarihî şahsiyetlerin fikirleri araştırılarak ön bilgi sahibi olunur. (2. 3. ve 5. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

Üniteye 2. kazanım olan Türklerde İslâm anlayışının oluşmasında etkin olan tarihi şahsiyetleri tanır kazanımının gerçekleşmesine yönelik olarak internette araştırıyoruz etkinliği bulunmaktadır. Ayrıca 3. kazanım olan Türk Bilginlerinin İslâm Medeniyetine katkıları olan Tarihi Şahsiyetleri Tanır kazanımıyla ilgili olarak Türkler ve Bilim konulu bir Powerpoint sunusu hazırlanması da öngörülmektedir.

Örnek Etkinlik 2, 3 ve 4. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İslam Medeniyeti adlı CD
- VCD ve TV
- Bilgisayarda hazırlanmış çalışma kağıdı

Uygulama

..... yapım tarafından yapılmış yılında hazırlanmış İslam Medeniyeti adlı CD seyrettirilir. Bu CD'nin seyri sırasında öğrencilerin CD içerisindeki ilmi şahsiyetleri ve hangi alanda hangi çalışmayı yaptıklarını seyir öncesi hazırlanmış ve dağıtılmış olan çalışma kağıtlarına not almaları istenir.

Tablo 20: İslam Medeniyeti Türk Bilim Adamları Çalışma Kağıdı

İslam Şahsiyeti	İlgilendiği Bilim Dalı	Bilim Dalına Katkısı

b) 10. Sınıf Ünitelerindeki Etkinlik ve Kazanımların Ders Materyalleri ile Olan İlişkisi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında 10. Sınıf ünitelerindeki kazanım ve etkinlik sayıları ile bunlardan nitelikli materyaller kullanılarak düzenlenecek etkinlik sayılarından oluşan tablo aşağıda belirtilmektedir.

Tablo 21: 10.Sınıf Etkinlik-Kazanım Tablosu

Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Etkinlik Sayısı	N.Materyal Kullanılan Etkinlik Sayısı
İnanç	Allah İnancı	10	5	3
İbadet	İslam'da İbadetler	7	3	1
Hız.Muhammed	Kuran'a göre Hz.Muhammed	5	2	-
Vahiy ve Akıl	Kuran ve Yorumu	6	3	1
Ahlak ve Değerler	Haklar, Özgürlükler ve Din	16	5	1
Din ve Laiklik	Atatürk ve Din	4	3	1

Din, Kültür ve Medeniyet	İslam ve Bilim	8	4	1
--------------------------	----------------	---	---	---

1- 10.Sınıf - İnanç Öğrenme Alanı – Allah İnancı Ünitesi:

Tablo 22: 10. Sınıf Allah İnancı Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: İNANÇ 10. SINIF – ALLAH İNANCI ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Allah'ın Varlığının ve Birliğinin Delilleri 2. Allah Her Şeyi Yaratandır. 3. Allah Yaşatandır. 4. Allah Gözetendir. 5. İnsanın Allah'la İletişimi 5.1. Dua 5.2. İbadet 5.3. Tövbe 5.4. Kur'an Okuma 6. Temel İnanç Esasları 6.1. Allah'a iman 6.2. Meleklerle iman 6.3. Kitaplara iman 6.4. Peygamberlere iman 6.5. Kadere iman 6.6. Ahirete iman	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Evrenden örneklerle Allah'ın varlığını ve birliğini delillendirir. 2. Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu fark eder. 3. Allah'ın insanları koruyup gözettiğini fark eder. 4. Dua ve ibadet yoluyla Allah ile iletişimi güçlendirir. 5. Kur'an okuma ve tövbe yoluyla iç dünyasını Allah'a nasıl açacağını bilir. 6. Çevresindeki insanların Allah'la iletişim kurma biçimlerini gözlemler. 7. Kendisinin Allah'la iletişimde hangi yollara başvurduğunu nedenleriyle açıklar. 8. İbadetlerin Allah ile iletişimdeki rolünü açıklar. 9. İslâm'ın temel inanç esaslarını sıralar. 10. İslâm'ın temel inanç esaslarının kendi hayatındaki yerini ve önemini fark eder.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Her şey onu anlatıyor: Allah'ın varlığını ve birliğini evrenden örneklerle delillendiren bir çalışma yapılıdır. Yapılan bu çalışmalar sınıfta sunulur (1. kazanım).</p> <p> Allah vardır ve birdir: Konuyla ilgili En'am suresi 74-81. ayetlerin meali yansıtılır ve yorumlanır (1. kazanım).</p> <p> O ki, her şeyin yaratıcısıdır: Yaratılış ve âlemdeki düzenle ilgili belgesellerden birisi izletilir. İzlenen belgeselden konu ile ilgili çıkarılan mesaj/mesajlar belirlenir (2. kazanım).</p> <p> Doğrudan iletişim: (bk. s.160) Allah'la iletişim kurma biçimlerini gösteren görsel materyaller araştırılarak sınıfa getirilir. Bu gereçler üzerinde konuşulur (6. 7. ve 8. kazanımlar).</p> <p> İman esaslarının hayatımızdaki rolü: İman esaslarının her biriyle ilgili kavram haritaları oluşturulur. Bu kavramların birbirleriyle ilişkileri, günlük hayattaki yansımaları da göz önünde bulundurularak konu üzerinde tartışılır ve öğrencilerin düşünceleri listelenir. (9. ve 10. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

1.kazanım olan Evrenden örneklerle Allah'ın varlığını ve birliğini delillendirme kazanımının gerçekleşmesi için dersin sunum aşamasında Allah vardır ve birdir adlı etkinlikte Enam Suresi 74-81. ayetlerinin meallerinin yansıtılması çalışması bulunmaktadır. Bu işlemden sonra öğrencilerden bu ayetlerin yorumlanması istenmektedir.

Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu fark etme kazanımını sağlamak için ise bu konuda hazırlanan bir belgesel film seyredilerek mesajların çıkarılması etkinliğinin

yapılması belirlenmiştir. Ancak belgesel filmin ne olduğu ve sürenin yeterli olup olmayacağı konular belirlenmemiştir.

Allah’la iletişime dair üç kazanımla bağlantılı olarak Allah’la iletişim kurma biçimlerini gösteren görsel materyallerin araştırılması ve sınıfa getirilerek bu materyaller üzerinde tartışılması etkinliği bulunmaktadır. Ancak görsel materyallerin içeriği ve hangi kaynaklardan elde edilecekleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine bırakılmıştır.

Örnek Etkinlik 9 ve 10. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet
- Bilgisayar
- Yazıcı

Uygulama

İman konusu üzerine yazılmış çeşitli makalelerin araştırılması, internet üzerinden kullanılan bazı arama motorları kullanılarak yapılır. Bulunan makaleler sınıfta paylaşıldıktan ve incelendikten sonra içeriklerinden seçilenlerle yazıcı çıktısı alınarak oluşturulacak pano gösterime sunulur.

Ayrıca bu inanç esasları ile ilgili hadisler on-line hadis tarama siteleri kullanılarak bulunduktan sonra sınıfça belirlenecek olanlarından oluşturulacak bir kırk hadis derlemesi yine pano gösterimi ile okul geneline sunulur. Böylece konu ile ilgili pek çok hadisin bir araya getirilmesiyle geniş ve bütüncül bir bakış açısı sağlanır.

2- 10.Sınıf - İbadet Öğrenme Alanı – İslam’da İbadetler Ünitesi:

Tablo 23: 10. Sınıf İslam’da İbadetler Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: İBADET 10. SINIF – İSLÂM’DA İBADETLER ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR

1. İnanç-İbadet İlişkisi 2. Başlıca İbadetler 2.1. Namaz 2.2. Oruç 2.3. Zekât 2.4. Hac 2.5. Kurban 3. Salih Amel 4. İbadetler ile İlgili Temel İlkeler 4.1. İsteklilik 4.2. Samimiyet 4.3. Gösterişten Uzak Olmak 4.4. Kolaylık ve Güç Yetirebilirlik	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. İnanç-ibadet ilişkisinin farkında olur. 2. İslâm'da ibadetleri sınıflandırır, yapılışını ve temel özelliklerini açıklar. 3. Namazın önemini fark eder. 4. Zekât ve kurbanın bireysel ve toplumsal işlevini fark eder. 5. İyi işler yapma, güzel davranışlar geliştirme ve çalışmanın da bir ibadet olduğu bilincine varır. 6. İslâm'da ibadetlerle ilgili temel ilkeleri bilir ve örneklendirir. 7. Başkalarının ibadet etme hakkına saygılı olur.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> İbadetler sunusu: (bk. s.162) Başlıca farz ibadetlerin yapılışı ile ilgili görsel materyallerden de yararlanarak hazırlanan sunular sınıfta paylaşılır (2. kazanım).</p> <p> Hz. İbrahim ve kurban kıssasını öğreniyoruz: Kur'an mealinden Hz. İbrahim ile Hz. İsmail arasında geçen kurban kıssası okunur ve onların tavırları değerlendirilir (4. kazanım).</p> <p> Allah'la sürekliliği iletişimi: Allah'la insan arasındaki iletişimi gösteren bir şema oluşturur (2-6. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

Toplam 7 kazanımın bulunduğu ünite de 3 etkinlik örneği bulunmaktadır. Bunlardan 2. kazanımın gerçekleştirilmesine yönelik olan ibadetler sunusu etkinliği konu ile ilgili görsel materyallerden oluşmaktadır. Bu görsel materyaller çeşitli fotoğraf ve kitaplardan elde edilebileceği gibi internet üzerinden elde edilebilecek hazır sunu ve fotoğraflardan da oluşabilmektedir.

Örnek Etkinlik 4. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Hz.İbrahim'in hayatın konulu CD
- VCD
- TV

Uygulama

Film gösterimi etkinliğinden önce hazırlanan çalışma kağıdı sınıfça paylaşılır. Hz.İbrahim, Hz.Hacer ve Hz.İsmail'in hayatlarında Allah'a teslimiyetlerini gösteren 3 olayın bulunması öğrencilerden istenir. Hz.İbrahim'in ateşe atılmaya, Hz.Hacer'in kızgın çölde kalmaya ve Hz.İsmail'in kurban olmaya razı olmalarının altında yatan sebepler tartışılır. Onların bu durumlar sırasında takındıkları tavırlara ait psikolojik özellikleri değerlendirilir. Kurban ve Hac ibadetlerinin yapılmasının Müslümanlara bu

üç şahsiyetle ilgili hangi özellikleri kazandıracığı belirlenir. Ayrıca bu ibadetlerin yapılmasındaki nedenlerin neler olduğu ve nasıl yapılmaları gerektiği vurgulanır.

3- 10.Sınıf – Hz.Muhammed Öğrenme Alanı – Kuran’a Göre Hz.Muhammed Ünitesi:

Tablo 24: 10. Sınıf Kuran’a göre Hz.Muhammed Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: Hz. MUHAMMED	
10. SINIF – KUR’AN’A GÖRE HZ. MUHAMMED ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Hz. Muhammed Bir İnsandır. 2. Hz. Muhammed Bir Peygamberdir. 3. Hz. Muhammed Kur’an-ı Kerim’i Açıklayıcıdır. 4. Hz. Muhammed Uyarıcıdır. 5. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir.	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hz. Muhammed’in bizler gibi bir insan olduğunu fark eder ve bu konuya Kur’an’dan örnekler verir. 2. Hz. Muhammed’i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğin Allah’tan vahiy alışı olduğu sonucuna ulaşır. 3. Hz. Muhammed’in görevlerinden birisinin Kur’an’ı açıklamak olduğunu vurgular. 4. Hz. Muhammed’in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarmak ve aydınlatmak görevinin olduğunu fark eder. 5. Hz. Muhammed’in insanlık için bir rahmet olmasının nedenlerini örneklerden hareketle açıklar.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Peygamberler de insandır: (bk. s.164) “Onlar şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber? Yemek yiyor, çarşıda dolaşiyor. Ona bir melek indirilmeli kendisi ile birlikte o da uyarıcı olmalı idi.” (Furkan 25/7) ve “De ki; ben yalnızca sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın tek bir ilah olduğu vahyolunuyor.” (Fussilet 41/6) ayetleri çerçeve-sinde Hz. Muhammed’in elçilik ve beşerî yönü değerlendirilir (1-5. kazanımlar).</p> <p> Onlar vahiy alır: Hz. Muhammed’i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğinin Allah’tan vahiy alması olduğunu belirten ayetler Kur’an’dan bulunur. Bu ayetler üzerindeki temel vurgu belirlenir (2-5. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

Hz.Muhammed ile ilgili özelliklerin sınıflandırılmasına ilişkin bilgilerin edinilmesinin ön görüldüğü bu ünite de ayrıca O’nun Kuran’ı açıklama yönü üzerinde durulmaktadır.

2 etkinliğin örnek olarak seçildiği etkinlikler listesinde görsel ve işitsel araçlarla gerçekleştirilen bir etkinlik örneği bulunmamaktadır. İslam’ı tebliğ konusunda Hz.Peygamberin tavrının vurgulandığı ünite de konular Kuran ayetleri bağlamında incelenmektedir.

Örnek Etkinlik 1. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- O da bir çocuktü adlı CD
- VCD

- TV
- Çalışma Kağıdı

Uygulama

Hz.Peygamberin hayatı ile ilgili hadislerine dayanılarak hazırlanan animasyon tarzındaki CD öğrencilere izletilir. Öğrencilerden gösterim boyunca Hz.Peygamber'in hayatındaki insanlarla ilgili anılarının anlatıldığı kısa hikayelerden oluşacak bir CD tanıtımı ve içindekiler tablosu oluşturmaları istenir. Böylece bu kısa hikayelerin kalıcılığının artırılması hedeflenir. Bu çalışma için önceden hazırlanmış çalışma kağıdı öğrencilere tanıtılır.

Tablo 25: Hz.Peygamberin Özelliklerinin Anlatıldığı Filmin İçindekiler Çalışma Kağıdı

Kişi	CD'de geçtiği bölüm	Hz.Peygamberle arasındaki anısı
Hz.Enes	Çocuklara güzel davranmasına örnekler	Peygamberimizin yanına küçük yaşta annesi tarafından getirilen çocuktur. Peygamberin evinde 10 yıl kaldı. Peygamberimizden en çok hadis aktaran sahabilerdendir.

Örnek Etkinlik 3. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Çeşitli Hadis Kaynakları veya İnternet
- Çalışma Kağıdı

Uygulama

Özellikle 3. kazanıma yönelik yapılacak Hz.Peygamber'in hangi Kuran ayetleri hakkında hadis şeklinde açıklamalarda bulunduğu araştırılması ve listelenmesi etkinliği düzenlenir. Bu araştırma etkinliği için çeşitli hadis kaynaklarında bulunan Tefsir bölümlerinden yararlanılabilmektedir. Ancak sınırlı ders saatinde bu çalışmadan daha çok verim alınması için internet üzerinden hadis tarama siteleri veya bilgisayarda bulunan hadis programları kullanılmaktadır. Elde edilen veriler ışığında Hz.Peygamberin hangi ayetler hakkında açıklamalar yapıldığı çalışma kağıdına not edilir.

Tablo 26: Hz.Peygamberin Açıkladığı Ayetlerle İlgili Çalışma Kağıdı

No	Ayet yeri	Ayet meali	H.z.Peygamber'in açıklaması

4- 10.Sınıf – Vahiy ve Akıl Öğrenme Alanı – Kuran ve Yorumu Ünitesi:

Tablo 27: 10. Sınıf Kuran ve Yorumu Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: VAHİY VE AKIL 10. SINIF – KUR'AN VE YORUMU ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Kur'an'ın Temel Amaçları 1.1. Doğru Bilgi 1.2. Doğru İnanç 1.3. Doğru Davranış 2. Kur'an-ı Kerim'i Okumak 2.1. Kur'an'ı Yüzünden Okumak 2.2. Kur'an'ın Tercümesini (Meâl) Okumak 3. Kur'an'ı Anlamak ve Yorumlamak 3.1. Kur'an Anlaşılacak İçin İndirilmiştir. 3.2. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlamada Temel İlkeler	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Kur'an'ın temel amacının doğru bilgi, doğru inanç ve doğru davranış olduğunu kavrar ve Kur'an'dan örnekler verir. 2. Kur'an-ı Kerim'i okuma, anlama ve yorumlama ile ilgili bilgi sahibi olur. 3. Müslümanların Kur'an'ı okuyup anlamaya verdiği önemin bilincinde olur. 4. Kur'an'dan bir ayetin tefsir ve mealini inceler. 5. Kur'an-ı Kerim'i doğru anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini fark eder. 6. Kur'an'ı anlamak için çaba gösterir.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Kur'an'ın amacı nedir? Öğrencilerle birlikte Kur'an-ı Kerim'in temel amaçlarına yönelik bilgi ağacı oluşturulur (1. kazanım).</p> <p> Kur'an niçin indirilmiştir? (bk. s.166) M. Akif Ersoy'un "İnmemiştir hele Kur'an bunu hakkıyla bilin. Ne mezarlıkta okunmak ne de fal bakmak için." beyti okunur. Bu beyitteki mesaj sınıfça belirlenir (1-6. kazanımlar).</p> <p> Kur'an'ı anlamalıyız: Öğretmen tarafından sınıfa Kur'an meali ve tefsir getirilir. Bir ayetin nasıl tercüme ve tefsir edildiği incelenir (4. kazanım).</p>	

Değerlendirme:

Kuranın amaç ve özelliklerine yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Ayrıca Kuran'ın anlaşılması ve yorumlanması için bilgi edinme, yöntem öğrenme kazanımlarının edinilmesi de ünite sonunda öğrencilerden beklenmektedir. Bu kazanımların edinilmesi için Bilgi Ağacı oluşturma, Mesaj Belirleme (Beyit Yorumlama) ve Gerçek Eşya ve Modellerin sınıfa getirilerek incelenmesi etkinlikleri tavsiye edilmektedir.

Örnek Etkinlik 3-6. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet
- Bazı Tefsir ve Meal Kitapları

Uygulama

Konuların hazırlık aşamasında öğrenciler arasında görev dağılımı yapılarak gruplar halinde günümüze kadar hazırlanmış çeşitli Kuran tefsir ve meallerinden kendi seçtiklerini incelemelerini, haklarında tanıtım raporları oluşturmaları ve eserleri hazırlayan kişilerin hayat ve Kuran anlayışları ile ilgili bilgi ve sözlerini derlemeleri istenir. Grupların oluşturacağı raporlar son olarak birleştirilerek Tefsir, Meal ve Tercüme alanında detaylı bir kaynak arşivi hazırlanarak herkesin kullanımına sunulur.

Bu çalışma ile ünitenin özellikle 3. ve 4. kazanımlarının edinilmesi hedeflenirken kaynak arşivinin kullanılması ve İslam alimlerinin özelliklerinin kavranmasıyla 5. ve 6. kazanımlarının edinilmesi beklenmektedir.

5- 10.Sınıf – Ahlak ve Değerler Öğrenme Alanı – Haklar, Özgürlükler ve Din Ünitesi:

Tablo 28: 10. Sınıf Haklar, Özgürlükler ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: AHLÂK VE DEĞERLER	
10. SINIF – HAKLAR, ÖZGÜRLÜKLER VE DİN ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Hak ve Özgürlük Kavramları 2. Bazı Haklar, Özgürlükler ve Din 2.1. Yaşama Hakkı 2.2. Sağlık Hakkı 2.3. Eğitim Hakkı 2.4. Düşünce Özgürlüğü	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Hak ve özgürlük kavramlarını yorumlar. 2. Temel hak ve özgürlükleri sıralayarak bunların birey ve toplum için önemini açıklar. 3. İslâm dininin yaşam, sağlık, ibadet, özel yaşamın gizliliği ve ekonomik haklarını; düşünce-inanç özgürlüklerini desteklediğini örnekendirir.

<p>2.5. İnanç Özgürlüğü 2.6. İbadet Hakkı 2.7. Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı 2.8. Ekonomik Haklar 3. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı 4. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımını Engelleyen Alışkanlıklar 5. Hukukun Üstünlüğü 6. Kul Hakkı Yemek Büyük Günahdır.</p>	<p>4. Başkalarının özel yaşamının gizliliği hakkına saygı duyar. 5. Hak ve özgürlüklerin kullanım sınırlarını açıklar. 6. Temel hak ve özgürlüklere uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunları kestirir ve bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunur. 7. Hak ve özgürlükleri hem kendisi hem de başkaları açısından dikkate alır. 8. Kendi hak ve özgürlüklerinin farkında olur, gerekli durumlarda hakkını arar. 9. Başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyar. 10. Alkol, uyuşturucu, kumar ve sigara vb. zararlı alışkanlıkların, hak ve özgürlüklerin kullanımını engellediğini fark eder. 11. İslâm dininin hukukun üstünlüğüne verdiği önemi fark eder. 12. İslâm dininde kul hakkını gözetmenin önemini açıklar ve kul hakkı ihlâlinin toplumda doğuracağı sonuçları kestirir. 13. Kul hakkı ihlâllerine karşı duyarlı olur. 14. Vergi vermenin, askere gitmenin, seçimlere katılmanın ve kanunlara saygı göstermenin vatandaşlık görevleri olduğunu fark eder ve bu görevleri yerine getirmeye istekli olur. 15. Temel hak ve özgürlükler, vatandaşlık görevlerimiz ile ilgili Atatürk'ün sözlerinden örnekler verir. 16. Devlete karşı görevler yerine getirilmediğinde ortaya çıkabilecek sonuçları fark eder.</p>
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Sorun nerede? Temel hak ve özgürlüklere uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunların her biri balık kılçığına yazılır ve problemlerin çözümleri üzerine konuşulur (1-7. kazanımlar).</p> <p> Gazete kupürlerindeki hayatlar: (bk. s.170) Zararlı alışkanlıklarla ilgili gazete haberleri toplanır. Gazete haberlerinden örnekler sınıf ve okul panosuna asılır. Zararlı alışkanlıklar ve bunlarla baş etmeye yönelik afişler hazırlanır (10. kazanım).</p> <p> Drama çalışması: Zararlı alışkanlıkların sonuçları ile ilgili senaryolar oluşturulur ve sınıfta canlandırılır (10. kazanım).</p> <p> Haklara saygı... Nelerin kul hakkı olduğu ile ilgili bir liste oluşturulur. Bu listedeki maddelerden hangisinin günümüzde çok yaşandığı ve neler yapılması gerektiği ile ilgili konuşulur (11-17. kazanımlar).</p> <p> Vatandaşlık görevlerimiz: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir grup devlete karşı görevlerden birini açıklar. (16. kazanım).</p>	

Değerlendirme:

9. ve 10. sınıf müfredat konuları içerisinde 16 kazanımla en çok kazanımın edinilmesinin hedeflendiği ünedir.

Özellikle kötü alışkanlıklar edinme suretiyle başkalarına zarar vererek hak ve özgürlüklerin çiğnendiği gerçeğini günlük hayatın içinden bulunacak örneklerle pekiştirmek için Gazete Kupürlerindeki Haberler etkinliği düzenlenmektedir. Bu haberlerin elde edilmesi için toplanacak gazete kupürleri ulaşılabilecek gazetelerden kesilerek elde edilebileceği gibi gazetelerin internet sayfalarında bulunan arşivlerinden de yararlanılabilmektedir.

Örnek Etkinlik 1-2. Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Tepegöz
- Asetatlara hazırlanmış konu ile ilgili ayet ve hadisler

Uygulama

İslam'ın insan hakları ve özgürlükleri ile ilgili bakış açısını kazandırmak için Kur'an Kerim meali ve hadis kaynakları incelenerek bu konuda bulunacak ayet ve hadisler sınıfça yorumlanmaları için Tepegöz kullanımıyla yansıtılır. Ayet ve hadisler yorumlandıktan sonra İslam'ın değindiği temel hak ve özgürlüklerin bir listesi oluşturularak panoya asılır.

Zaman kaybını önlemek için konu ile ilgili ve hadislerin araştırma ve tepegözde kullanıma hazır hale getirme görevi derse hazırlık çalışması kapsamında önceden öğrencilere bildirilebilir.

6- 10.Sınıf – Din ve Laiklik Öğrenme Alanı – Atatürk ve Din Ünitesi:

Tablo 29: 10. Sınıf Atatürk ve Din Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: DİN VE LAİKLİK	
10. SINIF – ATATÜRK VE DİN ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Atatürk'e Göre Din Vazgeçilmez Bir Kurumdur. 2. Atatürk Dinin Yozlaştırılmasına Karşıdır. 3. Atatürk'ün İslâmiyet ve Hz. Peygamberle İlgili Sözleri	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Atatürk'ün, dini vazgeçilmez bir kurum olarak görmesinin sebeplerini açıklar. 2. Atatürk'ün dinin yozlaştırılması ve istismarına karşı olmasının sebeplerini irdeler. 3. Atatürk'ün dinin doğru anlaşılmasına verdiği önemi irdeler ve taassubun zararlarını örneklerle açıklar. 4. Atatürk'ün, İslâm dini ve Hz. Muhammed ile ilgili sözlerinden örnekler verir.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Atatürk diyor ki: (bk. s.177) Atatürk'ün “Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki din Allah ile kul arasındaki bağlılıktır. Softa sınıfının din simsarlığına müsâade edilmemelidir...” sözünden ne anlaşıldığı hakkında konuşulur (1. ve 2. kazanımlar).</p> <p> Taassuba dikkat! Atatürk'ün “Taassup bilgisizliğe dayanır, binaenaleyh taassubu olan cahildir. İlim her zaman ve her yerde bilgisizliği alt eder. O hâlde halkı aydınlatmak gerekir.” sözü tahtaya yazılarak sınıfta değerlendirilir (3.kazanım).</p> <p> Pano oluşturuyoruz: (bk. s.178) Atatürk'ün İslâm dinî ve Hz. Muhammed ile ilgili sözleri araştırılarak sınıf panosu oluşturulur (4. kazanım).</p>	

Değerlendirme:

Ünite içinde Atatürk'ün İslam Dini hakkındaki düşünceleri, İslam'ın yanlış yorumlanmasının meydana getireceği zararlara dikkat çekmesi ve İslam'ın doğru anlaşılmasının önemli olduğunu dile getirmesi kazanımları bulunmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün İslam ve Hz.Muhammed'le ilgili sözlerinin de öğrenilmesi diğer bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplam 3 etkinlik örneğinin bulunduğu öğrenme alanında materyal olarak yazı tahtası ve sınıf panosu kullanılması ön görülmele birlikte zengin kaynaklara sahip olan internetten araştırma etkinliği bulunmamaktadır. Ayrıca Pano Oluşturuyoruz etkinliği için de Atatürk'ün sözlerinin araştırılması aşamasında internetin kullanılması neredeyse zorunludur.

Örnek Etkinlik Tüm Kazanımlar için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- İnternet
- Bilgisayar
- Yazıcı

Uygulama

Atatürk'ün sözleri arasında İslam Dini ve Hz.Muhammed'le ilgili olanlarını seçmek için Atatürk ve İslam Dini şeklinde genel aramalar internetteki arama motorları kullanılarak yapılır. Konu ile ilgili bilgi ve resimlerin bulunduğu siteler öğrenci grupları arasında paylaştırılarak oluşturulacak pano için gerekli bilgi ve resimler seçilerek yazıcıdan çıktıları alınır.

7- 10.Sınıf – Din, Kültür ve Medeniyet Öğrenme Alanı – İslam ve Bilim Ünitesi:

Tablo 30: 10. Sınıf İslam ve Bilim Ünitesi Konu, Kazanım ve Etkinlik Tablosu

ÖĞRENME ALANI: DİN, KÜLTÜR VE MEDENİYET 10. SINIF – İSLÂM VE BİLİM ÜNİTESİ	
KONULAR	KAZANIMLAR
1. Din-Bilim İlişkisi 2. İslâm'da Bilginin Kaynakları 2.1. Akıl 2.2. Vahiy 2.3. Duyular 3. İslâm Aklı Kullanmayı ve Bilimi Teşvik Eder. 4. İslâm Bilimsel Yöntemlerle Araştırılmalı ve Öğrenilmelidir. 5. İslâm Medeniyetinde Eğitim	Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Bilimin insan ürünü olduğuna örnekler verir. 2. İslâm'da doğru bilgiye akıl, vahiy ve duyularla ulaşabileceğini kavrar. 3. Din ve bilimin insanların mutluluğu için olduğunu fark eder. 4. İslâm'ın bilimi teşvik ettiğine örnekler verir. 5. İslâm'ın, sorunları çözmede ve doğru bilgi üretmede akıllı

Kurumları 6. Müslümanların Bilim ve Medeniyete Katkıları	kullanmaya verdiği önemi kavrar. 6. İslâm'ı bilimsel yöntemlerle araştırmanın nasıl olacağını ve önemini vurgular. 7. İslâm Medeniyetinde eğitim kurumlarının tarihî süreç içerisindeki yerini ve önemini fark eder ve örneklendirir. 8. İslâm bilgilerinin din bilimlerinin yanı sıra sosyal, matematik ve fen bilimleri gibi alanlarda sağladığı katkıları örnek vererek açıklar.
ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	
<p> Kavram haritası oluşturuyoruz: Din-bilim ilişkisini gösteren bir kavram haritası oluşturularak bu ilişki hakkında konuşulur (1-5. kazanımlar).</p> <p> Şema oluşturuyoruz: İslâm bilgilerinin katkı sağladığı bilim dallarını ve yaptığı çalışmalarını gösteren bir şema oluşturulur (7. kazanım).</p> <p> Araç mı amaç mı? (bk. s.179) Aklın önemi ile ilgili beyin fırtınası yaptırılarak akla vurgu yapan ayetlerden örnekler okunur ve anlamları üzerinde konuşulur (5. kazanım).</p> <p> Bilimsel araştırma yapıyoruz: Dinî bir konu bilimsel yöntemlere başvurularak araştırılır (5. ve 6. kazanımlar).</p>	

Değerlendirme:

Ünite içinde Müslümanlar bilimcilerin hayatı ve fotoğrafları ile ilgili internette zengin kaynak bulunabilir. Bunun için yapılması gereken hazırlık çalışmaları öğrencilere daha önceden ödev şeklinde verilirse dersin daha zengin kaynaklara dayalı olarak işlenmesi sağlanacaktır.

Örnek Etkinlik 6. Kazanım için.

Kullanılacak Nitelikli Materyal Listesi

- Bilgisayar
- İnternet

Uygulama

Müslümanların bilim ve medeniyete olan katkılarının yer aldığı internet siteleri arama motorları yardımıyla araştırılarak performans ödevi olarak sınıfa sunulur. Bu ödevlerin birleştirilmesi ile birlikte konuya genel bir bakış açısı sağlanır.

4. Ünitelere Göre Kullanılabilecek Örnek Materyaller ve Planlama

Ders esnasında kullanılacak olan materyallerin önceden hazırlanması zaman kaybını önlemesi açısından önemlidir. Ayrıca hangi materyalin hangi etkinliğe yönelik kullanılacağını tespiti ve nasıl kullanılacağı gibi konularda da önceden hazırlık yapılması dersin verimliliğini olumlu yönde etkileyecektir. Bu hazırlık gerek günlük planda gerekse yıllık planda ilgili yerlerde ayrıntısıyla belirtilirse DKAB öğretmeni

sırasıyla hangi materyali kullanacağını bilecektir. Aşağıda derslerde kullanılacak materyallerle ilgili “Materyal No” tablosu ile ilgili öğretmen tarafından doldurulacak bir “Materyal Yıllık Planı” bulunmaktadır.

Tablo 31: Derslerde Kullanılan Materyal Fihristi

Mat. No	Materyal İsmi	Yapım Yılı	Yapım Şirketi
1	Yürek Dede ile Padişah (1 CD)		
2	Kaşığı (1 CD)		
3	Minik Namaz Hikayesi Slayt		
4	Yarım Elma Hikayesi Slayt		
5	Besmele Şiiri (Asım KÖKSAL) Şiir Slaytı		
6	Hac (Diyanet İşleri Başkanlığı) (1 CD)		
7	Spirit (2 CD)		
8	Bir Böceğin Yaşamı (2 CD)		
9	Tavuklar Firarda (2 CD)		
10	Veda Hutbesi Flash Slaytı		
11	O da Bir Çocuktuktu (1 CD)		
12	Hz.Peygamber Belgeseli (2 CD)		
13	Çağrı – Peygamberin Hayatı (3 CD)		
14	Beydaba’dan Masallar (2 CD)		
15	Erdemler Dizisi (10 CD)		
16	Clifford (2 CD)		
17	Hay (2 CD)		
18	Fil Vakası (1 CD)		
19	Alican – Arıcan (1 CD)		
20	Çanakkale Destanı 1915 (1 CD)		
21	Son Kale Çanakkale (3 CD)		
22	Sure Okunuşları (MP3)		
23	Hz.Peygamber (1 CD)		
24	Kral ve Çocuk Sonsuza Yolculuk (2 CD)		

Ayrıca ders öğretmeni seyrettirilecek CD’lerin listesi ile ilgili ayrı bir plan yaparsa bu faaliyetten alacağı verimi arttırmış ve düzensizliği ortadan kaldırmış olacaktır. Bununla ilgili aşağıda bir plan çıkarılmıştır. Kullanılacak materyalin hangi ay ve hangi derste kullanılacağı aşağıdaki tabloda boş bırakılmıştır. Ders yılı başında yapılacak yıllık plana göre şekillenecektir.

- Konulara uygun materyal bulunmaması: DKAB derslerinde konulara uygun materyaller için günümüzde internet önemli bir kaynak haline gelmiştir. İnternet günümüzde bilgi alışverişi alanında önemli rol oynamaktadır. Bu durum DKAB dersi öğretmenlerinin hazırladıkları materyallerin paylaşılmasında kendini göstermektedir. Ayrıca bilgi alışverişi ve görsel malzemelere ulaşma açısından da internetin etkisi yadsınamaz.

- Okullarda imkan eksikliği: Bu engel günümüzde pek çok okul ve öğretmen için geçerliliğini yitirmiştir. Son yıllarda yapılan Eğitime Destek projeleriyle bu alanda önemli gelişmeler olmuştur. Derslerde imkân eksikliğinden dolayı nitelikli materyal kullanılmaması büyük oranda geçerliliğini yitirmiştir.

II.BÖLÜM - YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

A. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada tarama(survey) modeli kullanılmıştır. Var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlayan betimsel araştırma yaklaşımıdır.¹⁹⁹ Bu yaklaşım, araştırmanın tarafsızlığını sağlamaktadır. Onları, herhangi bir şekilde etkileme ve değiştirme çabası gösterilmez.

Araştırma için konuyla ilgili literatür taranmış olup, verileri toplamak için Konya ili merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine yönelik 30 soruluk bir anket geliştirilmiştir.

Anketin hazırlanması aşamasında Sakarya Üniversitesinde, benzer konuda araştırma yapan Mehmet KAPTAN tarafından geliştirilen bir anket formundan yararlanılmıştır.

Bu çalışmada kullanılacak anket formu öncelikle, Konya İl Merkezinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan bazı DKAB öğretmenlerine uygulanarak anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliği test edilmiştir. Bu test sonucunda anket formunu oluşturan soruların sayısı 27'ye düşürülmüş ve bazı sorularda değişikliğe gidilmiştir. Son olarak araştırmacı ve danışman tarafından 3 sorunun daha anketten çıkarılmasıyla soru sayısı 24 düşürülerek ankete son şekli verilmiştir.²⁰⁰

Bazı sorularda “Diğer” şıkkı da verilerek bu soruların açık uçlu olmasına karar verilmiştir. Bazı sorularda “Diğer” şıkkına yer verilmesinin nedeni, katılımcıların şıklar içerisinde kendilerine uygun cevap bulamaması durumunda değişik cevap vermelerini sağlamaktır. Böylece anketin güvenilirliği artırılmış olacaktır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar dikkatle incelenerek değerlendirme ve yorumlar dikkate alınmıştır.

Son hali verilen anket için gerekli izinler Selçuk Üniversitesinin ilgili birimlerinden alındıktan sonra Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Konya Valiliğinden de gerekli izinlerin alınması aşamasına geçilmiştir.

¹⁹⁹ KARASAR, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yay., Ankara, 1998, s.77.

²⁰⁰ Bkz. Ek: Anket Formu

B. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evreni Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, Konya İl Merkezinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleridir. Konya il merkezinde toplam 51 lise bulunmaktadır. Bu liselerden 12'si özel lise, diğerleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerdir. Bu liselerde 2006-2007 Eğitim Öğretim yılında, araştırmanın yapıldığı tarihlerde toplam 61 DKAB öğretmeni görev yapmaktadır. Bu bilgi Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden elde edilmiştir. Bu liselerden 11'i Karatay, 14'ü Meram, 26'sı Selçuklu ilçesi sınırlarında bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı lise sayısı ile DKAB öğretmeni sayısının uyuşmamasının nedeni bazı liselerde birden fazla DKAB öğretmenin görev yapmasıdır.

C. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini, Konya İl Merkezinde bulunan 35 özel ve genel lisede görev yapan 55 DKAB öğretmeninden oluşmaktadır. Konya İl Merkezinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan tüm DKAB öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonunda araştırmaya katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni sayısının, araştırmanın evreninin %90'ını oluşturduğu görülmüştür. Buna göre, örneklemin evreni temsil ettiği görülmektedir.

D. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veriler anket formu aracılığıyla toplanmıştır. İlgili form, bu çalışmayı hazırlayan kişi tarafından hazırlanmış olup danışmanla birlikte son şekli verilerek kullanılmıştır. Söz konusu form çalışmanın sonunda ek olarak yer almaktadır.

Hazırlanan anketin uygulanması için Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış, çalışmaya katılacak öğretmenlerle önceden görüşülerek anket uygulanmıştır.

E. VERİLERİN ANALİZİ

Anketin uygulanması tamamlandıktan sonra, cevaplar tek tek incelenerek kodlama formuna geçirilmek suretiyle bilgisayarla işlenmeye hazır hale getirilmiştir.

Her soruya verilen cevapların frekans ve yüzdeleri alınmıştır. Ayrıca gerekli görülen bazı değişkenler arası ilişkiler de yoklanmıştır. Salt durum tespitine yönelik bu araştırma için öteki istatistiksel işlemlerin yapılmasına gerek duyulmamıştır.

III.BÖLÜM - BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın konusu için toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar ele alınmaktadır. Bulgular ve Değerlendirme bölümü iki kısımda ele alınmıştır. Bunlar:

- a. Öğretmenlerin kişisel durumları ve okul imkânlarına ilişkin bulgular.
- b. Ortaöğretim DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanım düzeyine ait bulgular.

A. DKAB ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL DURUMLARI İLE OKUL İMKÂNLARINA AİT BİLGİLER

Bu bölümde ankete katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri ile okul imkanlarına ait bulgular yer almaktadır.

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Tablo 33: Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılım Tablosu

	f	%
Kadın	5	9,1
Erkek	50	90,9
Toplam	55	100

Ankete katılan öğretmenler içinde bayan öğretmenlerin azınlıkta olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 33'e göre, ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun (%90,9) erkek olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye genelindeki bayan-erkek DKAB öğretmeni sayısı ile doğru orantılıdır. Ayrıca DKAB öğretmenleri üzerinde yapılan başka çalışmalarda da benzer oranlar görülmektedir. Kayseri il merkezinde yapılan bir başka çalışmada da çalışmaya katılan erkek öğretmenlerin oranı %90 olarak görülmektedir.²⁰¹

²⁰¹ Recep UÇAR, *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Uygulanmasındaki Engeller*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri, 1998, s.17.

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına göre dağılımı

Tablo 34: Yaş Değişkenine Göre Dağılım Tablosu

	f	%
23-29	3	5,5
30-39	20	36,4
40-49	26	47,3
50 ve üzeri	6	10,9
Toplam	55	100

Araştırmaya katılan öğretmenler içinde en büyük grubu %47,3'lük oranla, 40-49 yaşları arasındaki öğretmenler oluşturmaktadır. 2. sırada, %36,4'lük oranla yaşları 30-39 arasında değişen öğretmenler grubu gelmektedir. Konya il merkezini oluşturan merkez ilçelerde, ortaöğretim kurumlarında çalışan DKAB öğretmenlerinin çoğunun yaşlarının 30 ile 49 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 34'e göre; mesleğine yeni başlayan öğretmenlerden lisede çalışanların oranının %5,5 olduğu görülmektedir. Bu öğretmenler içinde stajyer olarak görev yapan öğretmen bulunmamaktadır.

Adıyaman il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında yapılan bir başka çalışmada, ankete katılan öğretmenlerin çoğunlukla (%83) 30-39 yaşları arasında olan DKAB öğretmenlerinden oluştuğu görülmektedir.²⁰²

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin buldukları kurumdaki görev sürelerine göre dağılımı

Tablo 35: Kurumdaki Görev Süresine Göre Dağılım Tablosu

	f	%
1-3 yıl arası	35	63,6
4-10 yıl arası	10	18,2
10 yıl ve üzeri	10	18,2
Toplam	55	100

²⁰² Aysel İNCEYOL, *Liselerdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi SBE, Şanlıurfa, 1999, s.34.

Çalışmaya katılan öğretmenler arasında, bulunduğu kuruma yeni tayin olmuş veya orada 1 seneden az zaman görev yapan kimse bulunmamaktadır. Bu değişken, nitelikli materyallerin derste kullanılmasıyla ilgili olarak çevre şartlarına uyum probleminin aşıldığını gösterdiği için önemlidir. Özel nedenlerin dışında, bir öğretmenin bir yıldan uzun zamandır görev yaptığı kurumda imkânlara ulaşabileceği göz önüne alınmıştır. Tablo 35'te görüldüğü üzere, öğretmenlerin 1. sırada %63,6'lık oranla, buldukları kurumda 1-3 yıl arası görev yaptıkları görülmektedir.

4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelere göre dağılımı

Tablo 36: Mezun Olunan Üniversiteye Göre Dağılım Tablosu

	f	%
Yüksek İslam Ens.	6	10,9
İlahiyat Fak.	49	89,1
Toplam	55	100

Ankete katılan öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, genelde kendi memleketlerinde görev yaptıkları gözlenmiştir. Bu durum yabancı bir şehirde yaşamının zorlukları nedeniyle ortaya çıkabilecek olumsuz durumların ortaya çıkmaması açısından önemlidir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların ya kendi memleketleri olan Konya'da görev yaptıkları ya da uzun zamandır burada yaşadıkları öğrenilmiştir. Yine çoğunluğunun Selçuk Üniversitesi mezunu olduğu öğrenilen öğretmenlerin genelde (% 89,1) İlahiyat Fakültesi mezunu oldukları görülmektedir.

5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgisayara sahip oluşlarına göre dağılımı

Tablo 37: Kişisel Bilgisayar Sahipliğine Göre Dağılım Tablosu

	f	%
Var	46	83,6
Yok	9	16,4
Toplam	55	100

Tablo 37’de, ankete katılan öğretmenlerin çoğunun (%83,6) kişisel bilgisayar sahibi oldukları görülmektedir. Bu durum eğitimin artık vazgeçilmezleri arasında yer alan bilgisayarların, DKAB öğretmenleri tarafından da kullanıldığını göstermektedir. Sonraki bölümlerde ele alınacağı gibi öğretmenler kendi bilgisayarlarını eğitimin çeşitli kademelerinde kullanmaktadırlar. Yine kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmenler de, gerek okullarında, gerek çevrelerinde bulunan bilgisayarlardan yararlanmakta ve daha kısıtlı da olsa kullanmaktadırlar. Ancak kişisel bilgisayara sahip olma oranının yüksek olması ayrıca DKAB öğretmenlerinin derslerde bilgi teknolojilerinden yararlanma oranını da etkilemektedir.

Yapılan görüşmelerde öğretmenler, özellikle son yıllarda bilgisayara daha çok ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu durum bilgisayara sahip olma oranının artmasına yol açmıştır.

6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları kurumda bilgisayar laboratuvarı veya VCD-Tepegöz imkanlarına göre dağılımı

Tablo 38: Bilgisayar Laboratuvarı imkanı ile İlgili Dağılım Tablosu

	f	%
Yok	1	1,8
1 adet var	39	70,9
1’den fazla var	15	27,3
Toplam	55	100

Ankete katılan öğretmenlerin çevre şartları ve imkânları, derslerde nitelikli materyal kullanımını etkileyen faktörlerdendir. Elde edilen verilere göre, bir bilgisayar laboratuvarı bulunan lise oranı %70,9 iken 1’den fazla bilgisayar laboratuvarı bulunan lise oranı %27,3’tür. Bilgisayar laboratuvarı olmadığı belirtilen okul, bir lisenin şube olarak kullanılan bağımsız bir binadır. Bu durumda bilgisayar laboratuvarı olmayan okulun kalmadığı söylenebilir.

Birden çok bilgisayar laboratuvarına sahip okulların genelde meslek dersleri ağırlıklı liseler olması ya da öğrenci ve sınıf sayısı olarak yoğun okullar olması, DKAB derslerinde bu laboratuvarlardan yeterince yararlanılamamasına neden olmaktadır. Öğretmenlerle bu konuda yapılan görüşmelerde, bilgisayar laboratuvarının DKAB

derslerinde kullanılmasının zor olduğu belirtilmiştir. Bunun nedenleri çalışmanın sonraki bölümlerinde ele alınacaktır.

Okullardaki imkânların derslerde nitelikli materyal kullanımını etkileyeceği kaçınılmaz bir gerçektir. Kaptan tarafından yapılan çalışmada, Sakarya il merkezindeki ortaöğretim okullarında bulunan ders materyalleri ile ilgili tablolar bulunmaktadır. 2003 yılında gerçekleştirilen çalışmaya göre; araştırmaya dâhil edilen 7 liseden 2'sinde öğrenciler tarafından kullanılan bilgisayar bulunmazken, 2'sinde hiç VCD yoktur. 2 lisede bulunan birer VCD'nin tüm okula ne oranda yeteceği de tartışmalıdır.²⁰³ 2005 yılının ortalarında itibaren MEB tarafından yapılan çalışmalar²⁰⁴ neticesinde okullardaki nitelikli materyal imkânlarının arttığı gözlenmektedir.

Tablo 39: VCD-Tepegöz imkanı ile ilgili Dağılım Tablosu

	f	%
Var	54	98,2
Yok	1	1,8
Toplam	55	100

Ankete katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda imkânların genelde iyi olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve teknolojik imkânların okullarda kullanılmasını önemseyen öğretmen ve idarecilerin çabalarıyla, okullarda bu alandaki imkânlar bir hayli iyileşmiş durumdadır. Okullarda VCD bulundurma oranının yüksek çıkmasının bir nedeni de bu malzemelerin son yıllarda fiyatlarındaki ucuzlama ve çok üretilmeleridir.

Son yıllarda okullarda imkânların artmasına şu durum örnek olarak verilebilir. 1999 yılında İNCEYOL tarafından yapılan bir çalışmada, Adıyaman yöresinde ders anlatımı sırasında kullanılan araçlarla ilgili şu veriler elde edilmiştir. “Ders anlatırken görsel-ışitsel araçları kullanma imkânınız nedir” sorusuna tüm denekler “Böyle bir imkânımız yok, o nedenle kullanamıyoruz” cevabını vermektedirler. %100 oranında çıkan bu sonuca göre; araştırmacı tarafından, “Liselerde duyu organlarına hitap eden araç-gereçlerin bulunmayışı, öğretmenlerin bu araç gereçlerden yararlanarak ders

²⁰³ KAPTAN, a.g.t., s.70-76

²⁰⁴ Bkz. Bilgisayarın Eğitimde Kullanımı

işlemelerini engelliyor. İsteseler bile dersi daha verimli hale getiremiyorlar” şeklinde yorumlanmaktadır.²⁰⁵

1998 yılında UÇAR tarafından Kayseri yöresinde yapılan bir başka çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin, DKAB derslerinde yeterince araç gereç kullanmama nedenlerinden birinin, okullarda bu araç gereçlerin yeterince bulunmayışı olduğu ifade edilmektedir. Aynı çalışmada bunun temel ve tek neden olmadığı da belirtilmektedir.²⁰⁶

Okullardaki eğitim araç – gereçleri ve donanım ile ilgili Ankara il merkezinde yapılan bir araştırmaya göre, katılımcıların %70’inin okullarındaki donanımı yeterli bulmadıkları sonucuna varılmıştır. Aynı araştırmada, eğitim teknolojisi açısından okulunuzun donanımını yeterli buluyor musunuz, sorusuna kısmen yeterli buluyorum cevabını verenlerin oranı %26 iken, yeterli bulanların oranı %4 olarak belirlenmiştir.²⁰⁷

Üç farklı bölgede birbirine yakın zamanlarda yapılan çalışmalara göre 2000 yılına kadar okullardaki donanım imkânının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Her ne kadar yöresel farklılıklar olmasına rağmen, Tablo 39’deki veriler günümüzde okul imkânları düzeyinin bunun tam tersi orantılı olduğunu göstermektedir. Artık pek çok eğitim kurumunda ve özellikle ortaöğretim kurumlarında derslerde nitelikli materyal kullanılmama nedenleri arasında araç gereç eksikliği gösterilemez.

Okullardaki imkânların tamamlanması için gerek Milli Eğitim Bakanlığının gerekse okul yönetimlerinin bu konuda yaptığı çalışmalar etkili olmuştur. Akpınar tarafından yapılan çalışmaya göre, katılımcı öğretmenlerin %34,8’i çoğu zaman, %30,1’i her zaman okul yönetiminin kendilerine araç-gereç edinirken yardımcı olduğunu belirtmektedirler.²⁰⁸

Anketin ilerleyen bölümlerinde DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanılmasının önündeki engeller konusunda imkân eksikliği ile ilgili öğretmen görüşleri ayrıca incelenecektir. Ancak, şu da bir gerçektir ki, kendi branş sınıfında bu imkanları değerlendiremeyen bir öğretmenin, pek çok öğretmenle aynı anda bu

²⁰⁵ İNCEYOL, a.g.t., s.100

²⁰⁶ Recep UÇAR, a.g.t., s.57

²⁰⁷ Emel BAYRAKTUTAR, Özden ÖZKAHVECİ, “Öğretmenlerin Eğitim Teknolojisi ile İlgili Bilişsel, Devinsel Yeterlilikleri Hakkında Görüşleri ve Bu Konuda Karşılaştıkları Sorunlar”, 2. *Ulusal Öğretmen Yetiştirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Çanakkale, 2000, s.299.

²⁰⁸ Yavuz AKPINAR, “Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği”, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, Nisan-2003, kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

imkanlardan ne kadar yararlanabileceği de tartışmalıdır. Bunun için anket içinde bu imkanlardan ne kadar yararlanılabildiği ile ilgili bir soru da öğretmenlere yöneltilmiş ve şu bulguya ulaşılmıştır.

7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okullarında bulunan imkanlara ulaşılabilirlik düzeyi

Öğretmenlere; okulunuzda bulunan nitelikli materyallere ulaşma imkanınız nedir sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 40: İmkanlara Ulaşılabilirlik Düzeyine İlişkin Dağılım Tablosu

	f	%
Hiç Ulaşamıyorum	0	0
Bazen Ulaşabiliyorum	15	27,3
Çoğu Zaman Ulaşabiliyorum	23	41,8
Her Zaman Ulaşabiliyorum	17	30,9
Toplam	55	100

Öğretmenlerin imkânlarla ulaşma düzeyi incelenirken, çoğu zaman imkânlarla ulaştığını ifade edenlerin oranı %41,8 ile ilk sırada gelmektedir. Bunu %30,9 ile imkânları her zaman kullanabildiğini söyleyenler izlemektedir. İmkânlarla kısıtlı da olsa ulaşabildiklerini söyleyenlerin oranı ise %27,3 olarak görülmektedir. Tabloda dikkati çeken bir veri ise imkânlarla hiç ulaşamadığı söyleyen kimsenin olmamasıdır. Bu durum derslerin işlenişi açısından olumludur.

Tablo 38 ve Tablo 39 birlikte dikkate alındığında, okullardaki imkânların genelde yeterli olduğu görülmektedir. Tablo 40'taki veriler de dikkate alındığında, var olan imkânlarla öğretmenlerin ulaşma düzeyi de yeterlidir. Ancak DKAB öğretmenleri ile yapılan görüşmeler neticesinde imkânların daha çok diğer derslerde kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Bu bilgi, sonuçlar açısından çelişkili bir durum olarak görülebilir. Bu durum şöyle açıklanabilir: Her ne kadar bilgisayar laboratuvarı ve VCD imkânları bulunsa da DKAB öğretmenleri kendileri için ayrılan bir ders saatinde, tüm sınıflar için ayrı ayrı bu imkânları kullanamadıklarını belirtmektedirler.

Benzer konuda Malatya il merkezinde yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin, imkanlara ulaşma konusunda birbirine yakın cevaplar verdiği görülmektedir. Katılımcıların %32,5’u araç gereçlere ulaşma konusunda pek sıkıntı çekmediklerini belirtirlerken %30’u ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir.²⁰⁹ Malatya’da yapılan çalışmada elde edilen veriler ile Tablo 40’taki veriler karşılaştırıldığında, Tablo 40’ta imkânlarla hiç ulaşamadığını söyleyen kimsenin olmadığı dikkat çekmektedir. Özdemir tarafından Malatya’da yapılan çalışmanın yapılış tarihinin 1996–1997 eğitim – öğretim yılı olduğu düşünülürse, aradan geçen on yılda imkânların gelişmesi, öğretmenlerin bu imkânlarla ulaşma düzeyini olumlu yönde etkilemiş olmalıdır.

8. Öğretmenlerin kullandıkları materyallerle ilgili planlama yapma düzeyi

Materyallerin kullanımına ilişkin planlama yapmanın gerekliliği daha önceki bölümlerde incelenmişti.²¹⁰ Materyal kullanımına ilişkin planlama ile derslerin planlanması ankette farklı konular olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar derslerin planlanma süreci içerisinde ders araç-gereçlerinin kullanımına ilişkin bölümler bulunuyorsa da bir ders ortamında kullanılacak araç gereçlerin ayrıca planlanması dersin verimini arttıracaktır. Bu durum bu çalışmanın önceki bölümlerinde incelenmekle birlikte ankete katılan katılımcılara da nitelikli materyal kullanımı ile ilgili planlamanın ayrı bir planlama olduğu açıklanarak soru yöneltilmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 41: Materyal Kullanımında Planlamaya Göre Dağılım Tablosu

	f	%
Hiç Planlamıyorum	0	0
Bazen Planlıyorum	16	29,1
Çoğu Zaman Planlıyorum	31	56,4
Her Zaman Planlıyorum	8	14,5
Toplam	55	100

²⁰⁹ Şuayb ÖZDEMİR, “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç Gereçleri Kullanma Düzeyi”, *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitimi – Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (01-02 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yay., Kayseri, 1998, s.173

²¹⁰ Bkz. Ünitelere Göre Kullanılabilecek Örnek Materyaller ve Planlama

Tablo 41'den anlaşılacağı üzere, öğretmenler çoğu zaman nitelikli materyallerin kullanılmasıyla ilgili bir planlama yapmaktadırlar. İlk sırada %56,4 ile, derslerde kullanacakları materyallerle ilgili çoğu zaman planlama yaptığını belirtenler gelmektedir.

Hiç planlama yapmadan derslerde nitelikli materyal kullandığını belirten öğretmen bulunmamaktadır. Bu durum nitelikli materyallerin derslerde kullanılmasından önce planlama yapmanın gerekli olduğunu, öğretmenlerin kabullenmiş olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, planlama yapmanın, zaten kısıtlı olan ders süresinin daha iyi kullanılması için gerekli olduğunu belirtmektedirler. Buna bağlı olarak yapılan planlamanın genellikle zaman kullanımı ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Bu veri ileriki bölümlerde Tablo 53'te incelenecek olan nitelikli materyallerin DKAB derslerinde kullanımının önündeki engeller konusunda verilen cevaplarla örtüşmektedir. Çünkü DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanımının önündeki engeller arasında ilk sırada, kısıtlı ders saati neden olarak gösterilmektedir. Bundan dolayı öğretmenler, yaptıkları planlamada en çok zamanın verimli olarak kullanılmasına dikkat etmektedirler.

İkinci sırada, %29,1 oranında bazen planlama yaptığını belirtenler gelmektedir. Nitelikli materyallerin kullanımına ilişkin her zaman planlama yaptığını söyleyenlerin oranı ise %14,5'tir.

Yapılan görüşmelerde planlama yapan öğretmenlerin, çoğunlukla bunu yıllık planlarında ve zümre toplantılarında belirttikleri gözlenmiştir. Ancak ayrıntıya girmedikleri görülmüştür.

Akpınar tarafından farklı branş öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmada, öğretmenlerin, kullanacakları eğitim teknolojilerini ders planlarında her zaman belirttiğini ifade edenlerin oranı %38,6'dır. Planlarında, kullanacakları eğitim materyallerini çoğu zaman belirttiğini ifade edenlerin oranı %33,8'dir. Aynı araştırmaya göre, öğretmenler %82 oranında ders planlarında belirttikleri araçları kullandıklarını ifade etmektedirler.²¹¹

Ancak bu araştırmanın verilerine göre, bu araçlar arasında nitelikli materyallerin çokça yer almadığı söylenebilir. Çünkü aynı araştırmanın sonuçlarına göre, nitelikli

²¹¹ AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

materyaller diye sınıflandırdığımız bilgisayar ve internet gibi ürünlerin kullanımının yüksek olmadığı görülmektedir. Buna göre, ders planlarında belirtilen araç gereçlerin daha çok klasik araç gereçler olduğu anlaşılmaktadır.

B. DKAB DERSLERİNDE NİTELİKLİ MATERYAL KULLANIM DÜZEYİNE AİT BULGULARA AİT DEĞERLENDİRME

1. İl Eğitim Araçları Merkezine Başvuru düzeyi

Her ilde, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde İl Eğitim Araçları Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerden, okulların ihtiyacı olan malzemeler ile öğretmen ders araç-gereçlerinin teminine kadar pek çok alanda yararlanılmaktadır. Ancak son yıllarda çoğunlukla okulların ihtiyaçlarına yönelik çalışan bu merkezler, öğretmenlerin ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu durum, öğretmenlerin bu merkezlere olan ilgisini azaltmaktadır. Buna karşın öğretmenlerin bu alandaki ihtiyaçlarını karşılamak için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde sanal bazı materyaller bulmak mümkündür. Yanı sıra DKAB öğretmenleri, ihtiyaçlarını başka kaynaklardan da karşılamaktadırlar. Bu merkezlerin işleyişleri ile ilgili olarak bu çalışmada öğretmenlere yöneltilen sorunun karşılığında şu bulgular elde edilmiştir.

Tablo 42: Materyal Edinmede İl Eğitim Araçları Merkezine Başvuru Düzeyi

	f	%
Hiç Başvurmam	41	74,5
Bazen Başvururum	14	25,5
Çoğu Zaman Başvururum	0	0
Her Zaman Başvururum	0	0
Toplam	55	100

Tablo 42'de görüldüğü üzere, ders araç gereçleri edinme konusunda öğretmenlerin çoğu İl Eğitim Araçları Merkezine başvurmamaktadırlar. İl Eğitim Araçları Merkezi'ne hiç başvurmam diyenlerin oranı %74,5'tir. İkinci sırada %25,5 ile bazen başvurduğunu belirtenler gelmektedir. "Bazen Başvururum" cevabını veren öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, onların da bu merkezlerde bulunan araç-gereçlerin

yetersiz olduğunu ve bu yüzden yararlanamadıklarını belirttikleri görülmüştür. Bu durum, günümüzde İl Eğitim Araçları Merkezinin öğretmenlere destek olma konusunda işlerliğini yitirdiğini ve daha çok okul ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak çalıştığını göstermektedir.

İl Eğitim Araçları Merkezi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Önceleri bu merkezlerden, derslerde kullanılacak materyallerin edinilmesi şeklinde yararlanılmaktaydı. Ancak bu özelliklerini kaybetmelerine ilişkin, Akpınar tarafından yapılan çalışmaya göre, katılımcıların %58,5'i öğretim etkinliklerinde kullanacakları bilgisayar yazılımlarını bulma konusunda Bakanlığın hiç bilgi sağlamadığını belirtmektedirler.²¹² Öğretmenlerin %31,8'i ders yazılımlarını başka kaynaklardan edindiklerini de ifade etmektedirler.

2. Derslerde Kur'an-ı Kerim ve Hadis Kitaplarını Kullanma Düzeyi

Öğretmenler ders işlenişi sırasında pek çok araç gereci kullanmaktadırlar. Bazen bu araç gereçleri birlikte kullandıkları da olmaktadır. Bir dersle ilgili araç gereçlerin hangilerinin daha yoğun kullanıldıkları, o dersin işlenişi ve dolayısıyla verimliliği açısından önemlidir. Bu durum, çalışmanın önceki bölümlerinde incelenmişti. Konya İl Merkezinde Ortaöğretim Kurumlarında görev yapan DKAB öğretmenleri de bir ders içerisinde değişik araç gereçler kullanmaktadırlar. Aşağıda bu araç gereçlerden yazı tahtası, Kuran ve hadis kitapları ile bilgisayar veya projeksiyon kullanılarak yapılan sunuların kullanım düzeyine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Tablo 43: Derslerde Kuran ve Hadis Kitaplarını Kullanma Düzeyi

	f	%
Hiç Kullanmam	0	0
Bazen Kullanırım	11	20,0
Çoğu Zaman Kullanırım	27	49,1
Her Zaman Kullanırım	17	30,9
Toplam	55	100

²¹² AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

Tablo 43'e göre; derslerde Kuran ve Hadis kaynaklarını çoğu zaman kullandığını belirtenler %49,1'le ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada bu kaynakları her zaman kullandığını söyleyenler gelmektedir. Bu grubun toplam içindeki yeri %30,9'dur. Bu tabloya göre, Kuran ve Hadis kaynaklarını hiç kullanmayan öğretmenin olmadığı görülmektedir.

Malatya il merkezinde, 1996-1997 eğitim – öğretim yılında, orta dereceli öğretim kurumlarında yapılan bir araştırmada öğretmenlerin %60'ı derse ara sıra Kur'an-ı Kerim meali getirdiklerini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada Kur'an-ı Kerim mealini derse çoğunlukla getirenlerin oranı %30'dur.²¹³

Aynı çalışmaya göre, derse getirilen Kuran meallerinden çeşitli oranlarda yararlanıldığı belirtilmektedir. Ders kitabındaki bilgilerle yetindiğini belirtenlerin oranı %7,5'la azınlıkta kalmaktadır.

Kaptan tarafından 2003 yılında Sakarya il merkezinde ortaöğretimde görev yapan farklı branş öğretmenleri ile yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; edebiyat ve sosyal bilgiler derslerinde her zaman kitap kullandığını belirten öğretmenlerin çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaya göre; edebiyat öğretmenlerinin %88'i, sosyal bilgiler öğretmenlerinin %85,3'ü her zaman kitapları kullandıklarını ifade etmişlerdir.²¹⁴ Buna göre sözel derslerde ders kitabı ve diğer kaynak kitapların daha yoğun kullanıldığı sonucuna varılabilir.

3. Derslerde Yazı Tahtalarını Kullanma Düzeyi

Tablo 44: Derslerde Yazı Tahtasını Kullanma Düzeyi

	f	%
Hiç Kullanmam	0	0
Bazen Kullanırım	19	34,5
Çoğu Zaman Kullanırım	26	47,3
Her Zaman Kullanırım	10	18,2
Toplam	55	100

²¹³ ÖZDEMİR, a.g.m., s.174.

²¹⁴ KAPTAN, a.g.t., s.36

Klasik ders araçları²¹⁵ içerisinde yer alan yazı tahtasının, DKAB öğretmenlerince halen kullanıldığı Tablo 44'ten anlaşılmaktadır. Yazı tahtalarını çoğu zaman kullandığını belirtenlerin oranı %47,3'tür. Bu durum öğretmenlerin yarısına yakınının halen yazı tahtasını sıklıkla kullandığını göstermektedir. İkinci sırada bazen kullandığını belirtenler gelmektedir. Bu grubun oranı %34,5'tir. Hiç kullanmadığını belirten öğretmenin olmaması yazı tahtalarının halen işlerliğini devam ettirdiğine örnektir.

Özdemir'in yaptığı araştırmada; yazı tahtasını kullanma düzeyi ile ilgili ortaya çıkan en yüksek oran %42,5 ile bazen kullananlardır.²¹⁶ Yazı tahtasının kullanımı günümüzde halen devam etmektedir.

Kaptan tarafından farklı branş öğretmenlerinin yazı tahtası kullanma düzeyi ile ilgili yapılan araştırmada; öğretmenlerin yazı tahtasını sıklıkla kullandıklarını görmekteyiz. Pek çok branşta yazı tahtasını sık kullandığını ifade edenlerin oranı %50'nin üzerindedir.²¹⁷

Bu veriler, halen yazı tahtasının sadece DKAB derslerinde değil tüm branşlarda aktif olarak kullanıldığını göstermektedir.

4. Derslerde Sunu Kullanma Düzeyi

Tablo 45: Derslerde Sunu Seyrettirme Düzeyi

	f	%
Hiç Seyrettirmem	7	12,7
Bazen Seyrettiririm	41	74,5
Çoğu Zaman Seyrettiririm	7	12,7
Her Zaman Seyrettiririm	0	0
Toplam	55	100

Tablo 45'te dikkati çeken durum, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun derslerde önceden hazırlanan sunulardan bazen yararlandığıdır. Bazı derslerde sunu seyrettirdiğini belirtenlerin oranı %74,5 iken, sunulardan her zaman yararlandığını hiç kimse

²¹⁵ YEŞİL, a.g.t., s.46.

²¹⁶ ÖZDEMİR, a.g.m., s.173

²¹⁷ KAPTAN, a.g.t., s.36

belirtmemiştir. Bunun yanında ders esnasında çeşitli nedenlerle hiç sunu seyrettirmediğini belirtenlerin oranı %12,7'dir.

Bu durumun geçerli nedenleri içerisinde ders saatinin yetersizliği ve imkanlara ulaşma konusundaki olumsuzluklar sayılabilir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde bu durum doğrulanmaktadır. Çünkü katılımcıların hepsi eğitimin günümüz şartlarına uygun olarak verimi arttıran araç-gereçlerle yapılması konusunda hemfikir olduklarını belirtmişlerdir. Okullarda imkanların bulunduğunu ancak çok kişi tarafından ortak olarak kullanılan araç-gereçlerin kendilerine yetmediğini belirtmektedirler.

5. Derslerde Araç-Gereçlerin Kullanımında Öğretmen Yeterlilik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tablo 46: Nitelikli Materyallerin Kullanılmasında Öğretmen Yeterlilik Düzeyi

	f	%
Hiç Yardım Almam	4	7,3
Bazen Yardım Alırım	46	83,6
Çoğu Zaman Yardım Alırım	5	9,1
Her Zaman Yardım Alırım	0	0
Toplam	55	100

Tablo 46'da da belirtildiği gibi öğretmenler, nitelikli materyallerin kullanımı konusunda başkalarının yardımına nadiren ihtiyaç duymaktadırlar. Bazen yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtenlerin oranı %83,6'dır. Bu oran kişisel bilgisayar sahibi olma oranlarıyla benzerlik göstermektedir. Çünkü birçok öğretmen bilgisayar veya teknolojik araçların kullanılmasıyla ilgili resmi veya özel kurs almadıklarını belirtmişlerdir. Yine çoğu özellikle bilgisayar kullanmayı kendi bilgisayarlarında öğrendiklerini ifade etmektedirler. Çoğu zaman bu materyallerin kullanılması konusunda kendi kendilerine yeterli olduklarını beyan etmektedirler.

Tabloda dikkat çeken diğer bir konu ise öğretmenler arasında nitelikli materyal kullanımında hiç bilgi sahibi olmayan kimsenin olmayışıdır. Elbette tüm öğretmenlerden ilk defa kullandıkları bir aracı en verimli şekilde kullanmaları beklenemez. Ancak günümüzde nitelikli materyal kullanımının neredeyse bir

zorunluluk haline geldiği düşünülürse, öğretmenlerin bu gelişmelerin dışında kalması mümkün görünmemektedir.

Bayraktutar ve Özkahveci tarafından, Ankara il merkezinde, 2000 yılında, farklı branşlarda görev yapan öğretmenler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre eğitsel ders araç gereçlerini tanıma konusunda şu verilere ulaşılmıştır. Öğretmenlerin %72'si eğitim araç gereçlerini yeterince tanıdıklarını belirtmişlerdir. Bu araç gereçlerin kullanımı konusunda % 46'sı kendini yeterli görmektedir. % 38'i ise kısmen bu araç gereçleri kullandığını belirtmektedir.

Eğitim araç gereçleri içerisinde bulunan çağdaş araç gereçler diye tanımlananları kullanma konusunda ise aynı araştırmaya göre oranların düştüğü gözlenmektedir. Klasik materyalleri büyük oranda kullanan öğretmenlerin çağdaş araç gereçleri kullanma konusunda %70 oranında kendilerini yetersiz gördükleri belirtilmektedir.²¹⁸

Nitelikli materyallerin kullanımında öğretmen yeterliliği hakkında Akpınar'ın yaptığı araştırmaya göre, katılımcıların %33,2'si öğretmenlik eğitimleri sırasında almış oldukları bilgileri çoğu zaman yeterli bulmaktadırlar. Ancak aynı çalışmaya katılanların %34,8'i her zaman, %31,7'si ise çoğu zaman bu konuda hizmet içi eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler.²¹⁹ Bu ise bir çelişki gibi görünmektedir. Ancak bu durum, teknolojinin sürekli gelişmesi ve yeni araç gereçlerin ortaya çıkmasıyla, önceden öğrenilen bilgilerin yeterli gelmemesi şeklinde izah edilebilir. Çünkü aynı araştırmada yer alan bir sonuca göre katılanların %57,1'i yeni araçların kullanılmasının öğretim sürecine olumlu etki edeceğini belirtmektedirler.

6. Dersin Diğer Aşamalarında Nitelikli Materyallerin Kullanılması

Nitelikli materyaller derslerin sadece sunum aşamasında değil eğitimin her aşamasında öğretmenlerin kullandığı araçlardır. Aşağıda dersin hazırlık aşamasında ve değerlendirme aşamasında nitelikli materyallerin kullanım düzeyine ilişkin bulgular sergilenmektedir.

²¹⁸ BAYRAKTUTAR – ÖZKAHVECİ, a.g.m., s.299.

²¹⁹ AKPINAR, e.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

Tablo 47: Kendini Geliştirme Amaçlı Nitelikli Materyal Kullanım Düzeyi

	f	%
Hiç Kullanmam	5	9,1
Bazen Kullanırım	31	56,4
Çoğu Zaman Kullanırım	14	25,5
Her Zaman Kullanırım	5	9,1
Toplam	55	100

Tablo 47’de görüldüğü gibi katılımcılar kendilerini geliştirme ve derse hazırlık için nitelikli materyalleri pek sık kullanmamaktadırlar. Ders dışı ortamlarda kendini ve mesleki bilgisini geliştirmek için nitelikli materyalleri bazen kullandığını söyleyenlerin oranı %56,4’tür. Çoğu zaman kullandığını söyleyenler %25,5’lik oranla onları takip etmektedirler.

7. Nitelikli Materyal Kullanımı ile Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Arasındaki İlişki

Tablo 48: Kendini Geliştirme Amaçlı Nitelikli Materyal Kullanım Düzeyi ile Kişisel Bilgisayar Sahipliği Arasındaki İlişki

	f	%	Kişisel Bilgisayarı			
			Var	%	Yok	%
Hiç Kullanmam	5	9,1	5	9,1	0	0
Bazen Kullanırım	31	56,4	23	41,8	8	14,5
Çoğu Zaman Kullanırım	14	25,5	13	23,6	1	1,8
Her Zaman Kullanırım	5	9,1	5	9,1	0	0
Toplam	55	100	46	83,6	9	16,4

Dikkat çekici bir diğer konu da, Tablo 48’de belirtildiği gibi, nitelikli materyalleri mesleki gelişim ve bilgi birikimini arttırmada hiç kullanmayanların kişisel bilgisayar sahibi olmalarıdır. Ankete verilen cevaplar incelendiğinde, mesleki bilgisini geliştirme amaçlı olarak nitelikli materyalleri hiç kullanmadığını söyleyen %9,1 oranındaki grubun kendine ait bilgisayarları bulunmaktadır. Buna karşı kişisel

bilgisayarı olmayan %14,5 oranındaki bir grup kendini geliştirme amaçlı sanal ortamdaki program ve yayınlardan yararlanmaya çalışmaktadır. Çünkü günümüzde dijital ortamda hazırlanmış kaynak eserlere ulaşmak kolaylıkla mümkündür.

Oysa günümüzde öğretmenlerin kendilerini geliştirmede bilgisayar sahibi olmaları önemli bir avantajdır. Bilgisayar programı şeklinde hazırlanmış birçok kitap ile araştırma yapmak isteyenlerin sıkça başvurduğu kaynak programlar bu alanda önemli eserlerdir.

Derse hazırlık aşamasında internetin ne oranda kullanıldığına ilişkin bulgular, Tablo 47'deki bulgulara paralellik göstermektedir.

8. Derse Hazırlık Aşamasında İnternet Kullanımı

Tablo 49: Derse Hazırlık Aşamasında İnternet Kullanım Düzeyi

	f	%
Hiç Kullanmam	2	3,6
Bazen Kullanırım	28	50,9
Çoğu Zaman Kullanırım	20	36,4
Her Zaman Kullanırım	5	9,1
Toplam	55	100

Yukarıdaki tabloya göre interneti bazen kullandığını belirtenlerle çoğu zaman kullandığını belirtenlerin oranlarının birbirine yakın olduğu gözlenmektedir. Tabloda ilk sırayı, derse hazırlık aşamasında interneti bazen kullandığını belirtenler %50,9'la yer almaktadır. 2. sırada %36,4'lük oranla çoğu zaman kullandığını belirtenler yer almaktadır. Bu durum internet kullanımının Tablo 47'de belirtilen dijital materyallerin kullanımından daha sık olduğunu göstermektedir. Yapılan görüşmelerde internetin, öğretmenler tarafından bilgi edinme, kaynak araştırması, materyal paylaşımı, forum sitelerinde eğitim tartışmaları ve haberleşme amaçlarıyla kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Ayrıca kişisel bilgisayar sahibi olmayan katılımcıların da interneti sık olmasa da kullanmaları, internetin okullar başta olmak üzere her yerden ulaşılabilen bir kaynak olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum okulların imkanlarının yeterli olduğunu

göstermektedir. Çünkü evlerinde internet bağlantısı olanlar katılımcılar evlerinden sonra internete en çok okuldan ulaştıklarını belirtmektedirler. Evlerinde internet bağlantısı olmayan katılımcılar ise internete en çok okuldan bağlandıklarını belirtmektedirler. Bu durum da okullardaki imkanlarla doğrudan ilişkili bir durumdur.

Bilgisayarların eğitim amaçları doğrultusunda kullanımına bir örnek de yazılıların hazırlanması sırasında kullanılma sıklıklarındadır. Bu durumla ilgili bulgular aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

9. Sınavların Hazırlanma Aşamasında Bilgisayar Kullanımı

Tablo 50: Sınavların Hazırlanma Aşamasında Bilgisayar Kullanım Düzeyi

	f	%
Hiç Kullanmam	2	3,6
Bazen Kullanırım	9	16,4
Çoğu Zaman Kullanırım	19	34,5
Her Zaman Kullanırım	25	45,5
Toplam	55	100

Tablo 50 bilgisayarın eğitimde sağladığı kolaylıklara örnek olabilecek bulguları içermektedir. Çünkü yoğunlukla, sınavların DKAB öğretmenleri tarafından elde yazılarak hazırlanma döneminin sona erdiğini göstermektedir. Tabloda ilk sırada, %45,5 oranında DKAB öğretmenlerinin uyguladıkları sınavları bilgisayar ortamında hazırladıklarını göstermektedir. Çoğu zaman uyguladıkları sınavları bilgisayar ortamında hazırlayanların oranı %34,5'tir. Sınavların hazırlanmasında bilgisayarı hiç kullanmayanların ortak özellikleri, kişisel bilgisayar sahibi olmamaları ve 50 ve üzeri yaş grubuna dahil olmalarıdır. Bu öğretmenler istekli olduklarını belirtmelerine rağmen gerek kişisel bilgisayarları olmaması gerekse sınav hazırlamak için gerekli bilgisayar kullanım becerisine sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde sınavların bilgisayar ortamında hazırlanmasının nedeni olarak katılımcılar bilgisayarla hazırlanan sınav kağıtlarının daha düzenli, daha okunaklı olduğunu ve daha çok sorunun sığdırılabildiğini belirtmektedirler. Ayrıca sınavların bilgisayarda hazırlanmasının bir avantajının da sınav kağıdının içine şekil, grafik ve

resim koyulabilmesi olduğu ifade etmektedirler. Bilgisayarın eğitime sağladığı yararlar araştırmanın önceki bölümlerinde incelenmişti.²²⁰

Akpınar tarafından 2001 yılında, İstanbul il merkezinde çeşitli branşlardan öğretmenlerin katılımı ile yapılan bir çalışmaya göre; öğretim etkinliklerinin dışında kalan eğitsel işlerde bilgisayarı hiç kullanmayanların oranı toplam içinde %39,4'tür. Aynı çalışmaya göre, öğretim etkinliklerinde bilgisayarı hiç kullanmayanların oranı yarıya yakın(%46,2)'dir.²²¹ Oysa aynı çalışmada tebeşir ve yazı tahtası gibi klasik araçların dışında ders araçlarını her zaman kullandığını belirtenlerin oranı %26,9, çoğu zaman kullandığını belirtenlerin oranı %29,5, bazen kullandığını belirtenlerin oranı %29,3'tür. Ancak klasik araç gereçlerin dışında kalan materyallerin daha çok yardımcı kaynaklar olduğu bilgisayar ve internet kullanım oranlarının azlığından anlaşılmaktadır.

Ayrıca bilgisayarın ve buna bağlı bilgi depolama araçlarının kullanılması sayesinde bilgilerin saklanması ve yenilenmesi açısından yapılan çalışmaların dijital ortamlarda saklanması da önemli bir yeniliktir. Anket içinde bu durumun tespitine ilişkin bulgular ise şöyledir:

Tablo 51: Ders Dokümanlarının Dijital Ortamda Saklanma Düzeyi

	f	%
Hiç Saklamam	3	5,5
Bazen Saklarım	14	25,5
Çoğu Zaman Saklarım	12	21,8
Her Zaman Saklarım	26	47,3
Toplam	55	100

Tablo 51'de görüldüğü gibi katılımcı DKAB öğretmenleri, dokümanlarının kaybolmasını engellemeye yönelik olarak bilgi depolama araçlarından yararlanmaktadırlar. Bu durum kişisel bilgisayarı olmayan katılımcılar için de geçerlidir. Katılımcıların neredeyse yarısı bilgilerini daha sonra kullanmak üzere sakladıklarını belirtmektedirler. Bilgilerini her zaman yedeklediklerini belirtenlerin

²²⁰ Bkz. Bilgisayarın Eğitimde Kullanımı

²²¹ AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

oranı %47,3'tür. Bu oran çoğu zaman bilgilerini dijital ortamda sakladığını belirtenlerle(%21,8) birlikte oldukça yükselmektedir.

Bilgilerini dijital ortamda saklamayan DKAB öğretmenlerinin oranı %5,5'tir ve ortak özellikleri tümünün kişisel bilgisayarının olmamasıdır. Bilgilerini dijital ortamda koruduğunu belirten DKAB öğretmenleri kişisel bilgisayarları olduğunu ve bunun kendilerine pek çok konuda olduğu gibi bilgilerini yedeklemede de yarar sağladığını belirtmektedirler.

Anket içerisinde ayrı bir soru şeklinde sorulmamasına karşın yapılan ikili görüşmelerde DKAB öğretmenlerinin en çok kendi bilgisayarlarındaki sabit disklerde bilgilerini sakladıkları görülmüştür. Kişisel bilgisayarları olmayan öğretmenlerin ise genellikle taşınabilir bellek kullandıkları ve gerekli dosyalarını yanlarında bulundurdukları tespit edilmiştir.

Derslerin değerlendirme aşamasında kendileri nitelikli materyal kullanan öğretmenler derslerin değerlendirme aşamasının bir parçası olan ve konunun ne oranda öğrenildiğinin öğrenileceği ödevlendirme aşamasında öğrencilerini yeteri kadar nitelikli materyallere yönlendirmemektedirler. Aşağıda bu duruma ait bulgular yer almaktadır.

10. Değerlendirme Aşamasında Nitelikli Materyal Kullanımı

Tablo 52: Dersin Değerlendirme Aşamasında Öğrencilerin Nitelikli Materyallere Yönlendirilmesine İlişkin Tablo

	f	%
Hiç Vermem	5	9,1
Bazen Veririm	33	60,0
Çoğu Zaman Veririm	14	25,5
Her Zaman Veririm	3	5,5
Toplam	55	100

Tablo 52, katılımcıların çoğunun dersin değerlendirme aşamasında, öğrencilerini nitelikli materyal kullanımına yeteri kadar yönlendirmediğini göstermektedir. Dersin değerlendirme aşamasında ödev olarak nitelikli materyal kullanımı ödevini bazen verdiğini söyleyenlerin oranı %60'tur. İkinci sırada çoğu zaman bu türde ödevler verdiğini söyleyen öğretmenlerin oranı %25,5'tir.

Yapılan görüşmelerde bu durumun nedenleri arasında öğrencilerin ilgisizliği, imkan eksiklikleri gösterilmektedir. Bu nedenlerle ilgili çalışma içerisinde yeterli bulgulara ulaşacak bir bölüm bulunmamaktadır.

Değerlendirme aşamasında nitelikli materyal kullanılmamasının bir nedeni de öğretmenlerin bu konuda yeterli çalışma yapmamasıdır. Bu durum Akpınar tarafından yapılan çalışmanın sonuçları içerisinde gözlenmektedir. Akpınar'ın yaptığı çalışmaya göre, öğrencilerin sınıf dışı öğrenme etkinliklerinde internet kaynaklarından yararlanmaları için hiç etkinlik hazırlamadığını ifade edenlerin oranı %42,4'tür. Bir başka deyişle Akpınar'ın çalışmasına katılan öğretmenlerin neredeyse yarısı, dersin değerlendirme aşamasında öğrencilerine internet kullanarak yapacakları ödevler vermemektedir.²²²

Her ne kadar bölgesel farklılıklar olmasına karşın, yukarıdaki veriler nitelikli materyallerin, eğitimin değerlendirme aşamasında az kullanıldığı konusunda fikir vermektedir.

11. Nitelikli Materyal Seçiminde Öğretmen Tercihleri

Tablo 53: Branş Sınıfında İhtiyaç Duyulan Materyal Çeşidine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	1. Sırada		2. Sırada		3. Sırada	
	f	%	f	%	f	%
Televizyon ve VCD	2	3,6	44	80,0	9	16,4
Bilgisayar ve Projeksiyon	49	89,1	3	5,5	3	5,5
Sınıf Kitaplığı	4	7,3	8	14,5	43	78,2
Diğer	0	0	0	0	0	0
Toplam	55	100	55	100	55	100

Tablo 53'te öğretmenlerin kendilerine ait branş sınıfları olsaydı en çok ihtiyaç duydukları araç-gerecin bilgisayar ve projeksiyon olduğu görülmektedir. %89,1 gibi yüksek bir oranla kendini gösteren bilgisayar ihtiyacı öğretmenlerin nitelikli materyal kullanımı açısından istekli olduklarını göstermektedir.

²²² AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

İkinci sırada %80 oranıyla televizyon ve VCD'nin istenmesi, bu araçlarla gerçekleştirilecek olan faaliyetlerin aynı zamanda bilgisayar ve projeksiyon ile de gerçekleştirilebilir olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 53'te sınıf kitaplığının son sırada yer alması, katılımcıların klasik araç gereçlere daha az ihtiyaç duyduklarını göstermemektedir. Bu durum klasik araç gereçlerin daha kolay ulaşılabilir olmasından kaynaklanmaktadır diye düşünülebilir.

12. Nitelikli Materyal Kullanımındaki Zorluklar

Ortaöğretim Kurumlarında DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanımında bazı güçlükler olduğu bilinmektedir. Bu güçlüklerle ilgili öğretmen görüşlerine ait bulgular şöyledir.

Tablo 54: Nitelikli Materyal Kullanımındaki Zorluklara İlişkin Öğretmen Görüşleri

	1. Sırada		2. Sırada		3. Sırada	
	f	%	f	%	f	%
Ders Saatinin Yetersizliği	42	75,0	12	21,8	1	1,8
İmkan Eksikliği	8	15,6	20	36,4	25	45,5
Uygun Materyal Bulunamaması	5	9,3	23	41,8	26	47,3
Diğer	0	0	0	0	3	5,5
Toplam	55	100	55	100	55	100

Tablo 54'te katılımcılar DKAB derslerinde nitelikli materyallerin yeteri kadar kullanılmamasının nedeni olarak ilk sırada ders saatinin yetersizliğini göstermektedirler. Yapılan görüşmelerde aynı sınıfta pek çok şubenin dersine giren bir öğretmenin tüm şubelerde nitelikli materyal kullanarak dersi işleminin mümkün olmadığı katılımcılar tarafından belirtildi.

Uygun materyal bulunmamasının neden olarak son sırada gelmesi ise günümüzde materyallere ulaşma imkanlarının çoğalması ile izah edilmektedir. İmkan eksikliği nedeni ise okullarda imkanların gün geçtikçe artmasına bağlı olarak giderek azaltılmaktadır.

Bulunan materyallerin niteliksizliği, fiziki Őartlardaki yetersizlik ve 6đrencilerde materyale karşı ilgisizlik gibi nedenler, katılımcılar tarafından diğer nedenler olarak g6sterilmektedir. Oysa 6đrencilerdeki ilginin arttırılmasına y6nelik olarak²²³ kullanılan nitelikli materyallere karşı 6đrenci ilgisizliği bir neden olarak g6sterilemez. Bu durumda uygun materyalin seĕilmediđi veya sunuŐta bir hata olabileceği g6z ardı edilmemelidir.

²²³ YEŞİL, a.g.t., s.33-34.

IV.BÖLÜM - TARTIŞMA

A. Derslerde Kullanılan Nitelikli Materyaller

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre; Konya il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarındaki DKAB derslerinde Kuran ve Hadis kitaplarının çeşitli sıklıkta kullanıldıkları görülmektedir.

DKAB dersinin ana kaynakları olan Kuran ve Hadis kitaplarının sıklıkla kullanılması doğaldır. Bu kaynaklar derslerin diğer aşamalarında da çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde bazıları bu kaynakları direk olarak sınıfta kullanmadıklarını ancak söz konusu kaynaklardan derse hazırlık aşamasında yararlandıklarını belirtmektedirler. Ayrıca dersin değerlendirme aşamasında, yenilenen müfredat doğrultusunda bu kaynaklardan önceye nazaran daha sık yararlandıklarını da ifade etmektedirler.

Öğretmenlerin ders kitabı dışında kullandıkları araç gereçlerle ilgili Malatya il merkezinde yapılan bir araştırmaya göre katılımcı öğretmenlerin %92'si yardımcı kaynak ve kitaplar kullandıklarını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada görüntü veren yansıtıcılar (tepegöz ve slayt) araçları kullananların oranı %5'tir. Bu veriler, 1996-1997 eğitim – öğretim yılında, Malatya il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan DKAB öğretmenleri üzerinde yapılan bir çalışma sonucu elde edilmiştir.²²⁴

Aynı çalışmanın değerlendirme bölümünde, ders kitabı dışında en çok kullanılan kaynağın yardımcı kitaplar olduğunu, öğretmenler(%92,5) ve öğrenciler (%90,5) tarafından belirtilmektedir. Dersin işlenişinde bunun bir eksiklik ve olumsuzluk olduğu da ifade edilmektedir. Derslerin tepegöz, slayt, bilgisayar ve film makinesi gibi araçlar kullanılarak daha verimli hale getirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.²²⁵ Bu durum, DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanımının gerekli olduğunu kanıtlamaktadır.

Özellikle sözel ağırlıklı derslerde tepegöz ve slaytın istenilen seviyede kullanılmadığı, Kaptan'ın çalışmasında belirtilmektedir. Bu çalışmada, değişik branşlar arasında tepegöz kullanım oranını, en düşük olarak Felsefe, Edebiyat ve “Diğer” diye isimlendirdiği branşlarda gözlemlemiştir. Felsefe branşında tepegöz kullanımının %0

²²⁴ ÖZDEMİR, a.g.m., s.172

²²⁵ ÖZDEMİR, a.g.m., s.181

olduğunu diğer bir deyişle hiç kullanılmadığını, Edebiyat branşında katılımcı öğretmenlerin %72'sinin tepegözü derslerinde hiç kullanmadıklarını tespit etmiştir. Aralarında DKAB öğretmenlerinin de bulunduğu “Diğer” diye isimlendirilen öğretmen grubunda ise %75 oranında tepegözün hiç kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı çalışmanın slayt kullanımı bölümünde ise yukarıda sayılan branşlarda benzer sonuçlar dikkat çekmektedir. Ancak bu defa tüm branşlardaki oranların birbirine yakın olduğu söylenebilir. Derslerinde slayt-sunuyu hiç kullanmadığını belirten öğretmenlerin oranları şöyle sıralanmaktadır. Edebiyat %88, Matematik %87,5, Fen Bilimleri %92,6, Sosyal Bilgiler %88,2, Felsefe %92,9, Yabancı Dil %89,5 oranında derslerde hiç sunu kullanılmamaktadır. DKAB öğretmenlerinin aralarında bulunduğu “Diğer” adlı branşta ise bu oran derste sunu kullanma lehine bir artış göstermektedir. Derslerde hiç sunu seyrettirmediğini belirten “Diğer” branşında olan öğretmenlerin oranı branş içinde %58,3'tür. Geride kalan %41,7'lik grup ise derslerde nadiren veya bazen sunu seyrettirdiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmacı tarafından bu durum “Yeni eğitim teknolojilerinden slaytın öğretmenler tarafından kabul edilen bir eğitim teknolojisi olarak belirtilemeyeceği, tepegözün ise derslerin özelliğine göre nadir olarak yararlanılan bir araç olduğu” şeklinde yorumlanmıştır.²²⁶

Tablo 45'e göre derslerde her zaman sunu seyrettirdiğini söyleyen katılımcının olmaması Kaptan'ın çalışmasında varılan sonuçlara benzerlik göstermektedir. Oysa sözel dersler sayısal derslere nazaran öğrencilerin ilgisinin daha zor çekildiği bilinen derslerdir. Sadece öğretmenlerin dersi anlattığı derslerde öğrencilerin ilgisi az olmaktadır. Bu da dersin sıkıcı geçmesine neden olmaktadır. Derslerde sunuların daha sık kullanılmasıyla bu durumun değişeceği kanaatindeyiz.

Kullanım düzeyi açısından nitelikli materyallerle karşılaştırılabilecek olan diğer bir ders materyali de yazı tahtasıdır. Tablo 44'ten de anlaşılacağı üzere öğretmenlerin yazı tahtasını kullanım düzeyi Kuran ve Hadis kitaplarının kullanılma düzeyine yakındır. Böylece bu araç gereçlerin ders işlenişi sırasında birlikte kullanıldıkları sonucuna varılabilir.

²²⁶ KAPTAN, a.g.t., s. 40-41

Nitelikli materyallerin içerisinde sayılan ve eğitim faaliyetlerinde verimi arttırdığı kabul edilen bilgisayar, projeksiyon veya tepegözlerin kullanımı ile ilgili olan sunu seyrettirme oranında belirgin bir farklılık olduğu Tablo 45'te dikkat çekmektedir. Çünkü Tablo 45'te öğretmenlerin bazıları derste çeşitli nedenlerle de olsa hiç slayt seyrettirmediklerini belirtirken, çoğu bu etkinliği bazen kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum bize halen ders işlenişi sırasında nitelikli materyallerin gereken oranda ve sıklıkta kullanılmadığını kanıtlamaktadır.

Bunun nedenleri arasında okullardaki imkân eksikliği gösterilemez. Çünkü bu çalışmanın okul ve çevre imkânları ile ilgili olan kısmında, okullarda bu iş için gerekli olan imkânların bulunduğu Tablo 38 ve Tablo 39'dan anlaşılmaktadır. Aynı durumun nedenleri arasında öğretmenlerdeki bilgi eksikliği ve kişisel imkânsızlık da gösterilemez. Yüksek oranlarda çıkan öğretmenlerin kişisel bilgisayar sahibi olma düzeyleri bunu doğrulamaktadır.

B. İnternetin Kullanımı

İnternet günlük yaşamın vazgeçilmez unsurları arasında yerini almaktadır. İnternet üzerinden hizmet veren birçok site ile ilgili yapılmış bir çalışmaya göre bu sitelerin eğitim alanında nasıl kullanılabileceği de örneklendirilmektedir.²²⁷

Aynı çalışmada, internet üzerinden yayın yapan elektronik kitap, dergi ve kütüphaneler tanıtılmakta ve kullanıcılara kolaylık sağladığından bahsedilmektedir.

Son yıllarda ortaya çıkan diğer bir gelişme ise DKAB öğretmenlerinin dersle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi paylaştıkları sitelerin çoğalmasındır. Bu sitelerin çoğalmasıyla birlikte derse hazırlık aşamasında DKAB öğretmenleri interneti daha sık kullanmaya başlamışlardır. Örnek olarak çalışmanın yapıldığı tarihlerde, bu sitelerden biri olan www.dindersi.com'un kayıtlı üye sayısı 30000'i aşmış bulunmaktaydı.²²⁸ Bu durum öğretmenlerin interneti kullanma düzeylerindeki artışı açıklamaktadır.

Kaptan araştırmasında, interneti kullanma düzeyinin yeterli olmadığını belirtmektedir. Onun araştırmasının sonuçlarına göre, birçok branşta internet neredeyse hiç kullanılmamaktadır. 2003 yılında yapılan bu çalışmada Sakarya ilinde ortaöğretim kurumlarında çalışan Edebiyat öğretmenlerinin %88'i, Matematik öğretmenlerinin

²²⁷ Recep VARDİ, *İletişim Araçları ve Dini Hayat (İnternet Örneği)*, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2003, s. 105-114

²²⁸ Kaynak: www.dindersi.com, 30.06.2007

%79,2'si, Fen Bilimleri öğretmenlerinin %81,5'i, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %85,3'ü, Felsefe öğretmenlerinin %71,4'ü ile aralarında DKAB öğretmenlerinin de olduğu "Diğer" branş öğretmenlerinin %75'i interneti hiç kullanmamaktadırlar.²²⁹ Bu veriler Tablo 49'daki sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde aradan geçen zamanda internetin kullanılma düzeyinde artış olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni yukarıda belirtildiği gibi internetin yaygınlaşması ve ders materyallerinin paylaşıldığı sitelerin çoğalmasından gösterilebilir. Ayrıca okullardaki internet altyapısının iyileştirilmesi, e-devlet uygulamalarının öğretmenlere internet kullanımını mecbur kılması gibi nedenler de sayılabilir.

Akpınar tarafından yapılan araştırmaya göre; İstanbul il merkezinde görev yapan öğretmenlerin %38,5'i derse hazırlık aşamasında interneti hiç kullanmadıklarını belirtmektedirler. Aynı çalışmada, internetten her zaman yararlandığını ifade edenlerin oranı %11,3'tür.²³⁰ 2001 yılında yapılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, Kaptan tarafından 2003 yılında yapılan araştırmanın sonuçlarına benzemektedir. Bu durum aynı dönemlerde, ülkemizde internetin eğitimde kullanılma düzeyinin yakın oranlarda olduğunu göstermektedir.

C. Nitelikli Materyal Kullanımının Önündeki Engeller

Bayraktutar ve Özkahveci tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre çağdaş araç gereç kullanımının önündeki engellerden birinin az da olsa zarar verme korkusu olduğudur. Söz konusu çalışmaya göre katılımcıların %22'si zarar veririm endişesiyle okullarında bulunan araç gereçleri kısmen veya hiç kullanmadıklarını belirtmektedirler.²³¹ Ancak bu çalışma içerisinde diğer nedenler arasında böyle bir nedenin gösterilmemesi, günümüzde bu korkunun azaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretim teknolojilerini kullanma düzeyini olumsuz yönde etkileyen bir diğer etken de sınıfların öğrenci sayısının fazla olmasıdır. Kaptan tarafından yapılan bir araştırmada; farklı öğrenci sayılarına sahip sınıflarda ders veren öğretmenlerin nitelikli materyal kullanma konusunda farklı düşüncelere sahip oldukları ve uygulamalarının farklılaştığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada nitelikli materyallerin verimli kullanılması

²²⁹ KAPTAN, a.g.t., s.50

²³⁰ Yavuz AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

²³¹ BAYRAKTUTAR – ÖZKAHVECİ, a.g.m., s.300.

için bir sınıftaki ideal öğrenci sayısının 16–30 arası olması gerektiği belirtilmiştir.²³² Bu çalışma içerisinde katılımcılardan biri sınıfların kalabalık olmasının derslerde nitelikli materyal kullanımı konusunda kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Aynı durum Akpınar'ın çalışmasında da öğretmen görüşleri şeklinde ortaya konulmaktadır. Akpınar'ın çalışmasına göre, sınıflardaki öğrenci sayısının çokluğu derslerde nitelikli materyallerin kullanımını olumsuz etkilemektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %35,4'ü sınıf mevcudunun kalabalık olmasının nitelikli materyallerin kullanılmasını çoğu zaman zorlaştırmaktadır yanıtını vermişlerdir. İkinci sırada, %26,5'lik oranla sınıf mevcudunun kalabalık olmasının nitelikli materyallerin kullanımını her zaman zorlaştırdığını ifade edenler gelmektedir.²³³

DKAB derslerinde nitelikli materyallerin kullanımının önündeki engeller konusunda yapılan bir başka çalışmaya göre, bu engellerin başında liselerdeki ders saatinin yetersizliği gelmektedir. Bilindiği üzere uzun zamandır liselerde DKAB dersleri her sınıfta haftada 1 ders saatidir. Ders saatinin yetersizliği ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada öğrencilerin %74,5'i, öğretmenlerin % 83'ü ders saatinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Haftalık ders saatinin ne kadar olması ile ilgili aynı çalışmanın diğer bir bölümünde ise öğrencilerin %43,5'i iki ders saati, %21,6'sı üç ders saati, %26,25'i ise dört ders saati olması gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı soruya öğretmenlerin %33'ü iki, %33'ü üç, %33'ü dört ders saati olması gerektiğini ifade etmişlerdir.²³⁴ Aynı çalışmada öğretmenlerin büyük bölümü bir ders saati içinde konuyu bitiremediklerini söylemektedirler. Sadece anlatım yoluyla bile bir ders saatinin yeterli olmadığı durumlarda nitelikli materyallerin kullanılarak dersin işlenmesi isteği çok gerçekçi değildir.

Ortaöğretim kurumlarında DKAB derslerinin haftalık ders saatinin yetersizliği ile ilgili yapılan bir başka çalışmada katılımcı öğrencilerin %80,9'u ders saatinin haftada en az iki saat olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmaya katılan öğretmenlerin %90'ı ortaöğretim kurumlarında DKAB derslerinin haftada en az iki saat olması gerektiğini belirtmişlerdir.²³⁵

²³² KAPTAN, a.g.t., s.67

²³³ AKPINAR, a.g.m., kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

²³⁴ İNCEYOL, a.g.t., s. 40-42

²³⁵ UÇAR, a.g.t., s. 62

V.BÖLÜM - SONUÇ VE ÖNERİLER

a. Sonuç

Ortaöğretim kurumları eğitim sistemi içerisinde eğitimin ilk basamağı olan ilköğretim ile uzmanlık basamağı olan yüksek öğretim arasında bir köprü olmasından dolayı önemlidir. Yenilenen eğitim sistemleri bu çağdaki gençlerin eğitim içinde daha aktif olarak yer alması gerekliliği üzerinde durmaktadırlar.

Halen dünyada bu konuda çalışmalar devam ederken ülkemiz, özellikle gelişmiş ülkelere göre geride kalmıştır. Bu süreç uzun zamandır devam etmekte olduğu için düzeltilmesi de uzun zaman alacaktır. Ülkemizle diğer gelişmiş ülkeler arasında eğitim araç gereçleri konusunda olan farklılıkların birçok sebebi bulunmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarında DKAB dersleri ergenlik dönemindeki öğrencilerin ahlaki ve toplumsal görevlerinin farkında olması açısından önemlidir. Bu derslerin haftalık ders saatlerinin yetersizliği açıkça ortadadır.

Bu yetersizlik DKAB derslerinin nitelikli materyaller eşliğinde daha verimli geçmesini engellemektedir. Eğitimde materyal kullanımındaki diğer bir sorun da okullardaki altyapı eksikliği ve nitelikli eleman yoksunluğudur. Son yıllarda gerek kampanyalarla – “Eğitime Yüzde Yüz Destek Kampanyası” gibi – gerek okullara Milli Eğitim Bakanlığı tarafından araç – gereç sağlanması gibi çalışmalarla okullardaki altyapı eksikliği giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu çalışmalardan tam bir verim sağlanması için nitelikli eleman ihtiyacı baş göstermiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için yetersiz olan ve güncel olmayan materyaller bu alandaki boşluğu dolduramamaktadır. Herhangi bir internet sitesinde bile daha fazla materyal bulabilen bir eğitimcinin “Eğitim Araçları” merkezine ilgisi zaten olmamaktadır.

Bu çalışma özellikle Konya ili merkez ilçelerinde bulunan DKAB öğretmenlerine yönelik gerçekleştirilmiştir. Ortaöğretim DKAB derslerinde çağdaş ders araç-gereçlerinin kullanımı ile ilgili kapsamlı çalışmalara rastlanmamıştır. Ders araç gereçlerinin dersin işlenişindeki önemi dikkate alındığında bu alanda daha fazla çalışmanın olması beklenirdi.

Araştırma sonunda Konya il merkezinde bulunan okulların fiziki imkanlarının genelde yeterli olduğu görülmektedir. Dersin işlenişi için gerekli donanımın okullarda bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 38-39)

DKAB öğretmenleri genelde çevrelerinde bulunan imkanlara ulaşabilmektedirler. Okul imkanlarında genelde yararlanabilmektedirler. (Bkz. Tablo 40)

DKAB öğretmenleri nitelikli materyalleri kullanmadan önce genelde planlama yapmaktadırlar. (Bkz. Tablo 41)

DKAB öğretmenleri nitelikli materyalleri edinmede İl Eğitim Araçları Merkezini yetersiz görmektedirler. Bu merkezlere genelde başvurmamaktadırlar. (Bkz. Tablo 42)

Çalışmanın sonunda öğretmenlerin DKAB derslerinde öğrencilerin ilgisini çekme konusunda kısmen nitelikli materyallerden yararlandıkları görülmektedir. Nitelikli materyallerin derse hazırlık ve dersin işlenişinde kullanılmaları değerlendirme sırasında kullanılmalarından daha yoğundur. (Bkz. Tablo 43-44-45)

DKAB öğretmenlerinin nitelikli materyalleri kullanma konusunda genelde kendilerini yeterli gördükleri ve yardıma ihtiyaç duymadıkları sonucuna varılmıştır. Bu alanda hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin ise beklentileri karşılamadığı tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 46)

Öğretmenlerin genelde kişisel bilgisayar sahibi oldukları görülmekte, bu durum onların eğitim faaliyetlerine olumlu katkılar sağlamaktadır. (Bkz. Tablo 37)

Öğretmenlerin çoğunluğunun görev yaptıkları okullarda kendilerine ait branş sınıfları mevcut değildir. Bu onların ders araç gereçlerinin kullanımında olumsuz etkiler yapmaktadır. (Bkz. Tablo 54)

DKAB öğretmenleri çoğunlukla sınavlarını bilgisayar ortamında hazırlamaktadırlar. Ayrıca ders dokümanlarını dijital ortamda saklama oranı da yüksektir. (Bkz. Tablo 50)

İnternet daha çok derse hazırlık aşamasında bilgi ve belge alışverişi amacıyla, öğretmenlerce kullanılmaktadır. Öğrencilere yönelik ders dışı çalışmalar verilirken klasik ödevlendirme usulleri kullanılmaktadır. (Bkz. Tablo 49-52)

Öğretmenlerin ders araç gereçlerinden Kur'an-ı Kerim ve Hadis kaynaklarını daha sık kullandıkları belirlenmiştir. Diğer klasik araçların kullanımının sıklığı yanında nitelikli materyaller daha az kullanılmaktadır. (Bkz. Tablo 43-44)

Öğretmenlerin branş sınıflarında en çok görmek istediği araç bilgisayarlardır. Ardından en çok sahip olmak istedikleri araç TV-VCD'dir. Bu öğretmenlerin nitelikli materyal kullanımı konusunda istekli olduğunun kanıtıdır. (Bkz. Tablo 53)

b. Öneriler

1. Din eğitimi alanında yapılabilecek faaliyetler sırasında nitelikli materyal kullanımının artması için zihniyet değişimi gerekmektedir. Kurumlardan şahıslara kadar herkesin üzerine düşen görev din eğitiminin kalitesini artırıcı çalışmaları desteklemektir. Çalışmanın konusu itibariyle ortaöğretim çağı DKAB derslerinde çağdaş eğitim araç gereçlerinin verimli kullanılmasına yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

2. Öncelikle işe öğretmen yetiştiren kurumlardan başlanmalıdır. Bu kurumlarda yetişen öğretmen adaylarının bu alanda uzman olmasalar da en azından standart bilgilerle donanması sağlanmalıdır. Öğrencilerin de teknoloji eğitiminin gerekli olduğunu kabullenmeleri gerekmektedir.

3. Bir diğer sorun ise okullardaki teknolojik araç – gereçlerin çağın gerisinde kalması ve güncellenmemesidir. Bu durum belki 20 yıl içinde veya daha kısa zamanda okulların teknolojik çöplükler haline gelmesine neden olacaktır. Bunun önüne geçilebilmesi için ise İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde, “Teknoloji Birimleri” oluşturulmalı ve buralarda nitelikli ve ehil insanlar istihdam edilmelidir. Bu birimlerde çalıştırılacak insanlar aracılığı ile okullardaki teknolojik materyaller, sürekli kontrol altında tutulmalı ve çağın gerisinde kalmaları engellenmelidir.

4. Öğretmenler arası bilgi iletişimi ve materyal paylaşımı konusunda her ilde İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde bulunan “Eğitim Araçları” büroları zenginleştirilmelidir. Bu konuda bu birimler sadece bakanlığın göndereceği materyalleri kullanmak yerine materyal paylaşımı konusunda öğretmenlerden de yararlanmalıdır. Yapılması gerekenlerden biri de kullanılacak olan materyallerin elde edilirken telif hakları probleminin sahipsiz bir problem olmamasıdır. Bunu gerekirse Milli Eğitim Bakanlığının halletmelidir. Böylece bulunacak materyallerin sayısı çok daha fazla olacaktır. Eğitim araçlarına ulaşma konusunda, internetten bu tür materyallere

ulaşmakta güçlük çeken ve bu konuda bilgisi olmayan öğretmenlerin buradan istifade edebilmesi için bu büronun zenginleştirilmesi gerekmektedir.

5. Özellikle oyuna karşı ilginin yoğun olduğu bu çağlarda, öğrencilerin bu ilgileri din eğitime kanalize edilmelidir. Bunun için ise, dini içerikli oyun CD'leri hazırlanmalı, dini içerikli oyunların bulunduğu internet siteleri oluşturulmalı ve gerekli reklâmlar yapılmalıdır. Bu sitelerden dini içerikli hazırlanan basit formatta olan oyunların başka bilgisayarlara indirilmesine olanak sağlanmalıdır. Böylece ücretsiz olarak dağılacak olan bu oyunlar sayesinde, dini içerikli oyunların yaygınlaşması sağlanmış olacaktır. Daha küçük yaştaki çocuklar için dine ilgiyi arttıracak şekilde hazırlanacak resimli boyama programları hazırlanmalıdır. Böylece onların ortaöğretim döneminde DKAB derslerine karşı ilgi olarak hazır hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bilgiden çok ilgiyi sağlayacak olan bu çalışmalarla, uyandırılacak merakın sonraki dönemlerde eğitim olarak sonuçları alınacaktır.

6. Sürekli değişen materyallerin kullanımı konusunda gerekli olan bilgilerin öğrenilmesi eğitimcilerin tek başına altından kalkamayacakları bir iştir. Bu yüzden bu araç –gereçlerin nasıl kullanılacağı konusunda pratiğe dayalı olan hizmetiçi faaliyetler düzenlenmelidir. Hizmetiçi faaliyetleri, son yıllarda artarak devam etmektedir. Ancak burada ortaya yeni bir sorun çıkmaktadır. Bu faaliyetler düzenlenirken, öğretici konumunda kimler olacak sorusu yanıtız kalan bir sorudur. Çünkü hizmetiçi faaliyeti yürüten formatör öğretmenlerin seçimi çok uzun aralıklarla gerçekleştirilmektedir. Bunun önüne geçmek için hizmetiçi kurslarında görev alacak formatör öğretmenlerin sürekli bilgilerini güncellenmesi bu mümkün değilse yeniden seçim yapılması gerekmektedir.

7. Öğretmenlerin derslerde günümüz şartlarına uygun nitelikli materyalleri kullanabilmeleri için DKAB ders saatlerinin süresinin artırılması gerekmektedir. Her sınıf için bir ders saati öngörüp sonrasında DKAB öğretmeninden materyal destekli bir ders beklemek akla pek uygun görünmemektedir. Çünkü materyal kullanımı için ayrıca bir zaman harcanmakta olup değerlendirme ve dersle ilişkilendirme aşamasına zaman kalmamaktadır. Seçilecek materyalin süresi kısıtlı ders saati süresi ile ilgili olduğundan ders saatinin yetersizliği ayrıca materyal çeşitliliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü iki ders saatinde uygulanabilecek olan bir materyal süre yetersizliği ve kesintili olarak uygulanmasından dolayı uygulanamamaktadır.

8. İmkanları olan okullarda branş dersliklerine geçilmesi DKAB derslerinde nitelikli materyal kullanımını olumlu yönde etkileyecektir. Kendi sınıfında bulunduracağı araç gereçleri DKAB öğretmeni daha rahat kullanabilecektir.

9. İnternetin eğitim amaçlı kullanımının artırılmasına yönelik araştırmalar yürütülmeli, bu konuda özel kişi ve kurumlardan da destek istenmelidir. İnternet üzerinden uzaktan eğitimin altyapısı gerçekleştirilmeli ve okullardaki laboratuvar sayısı artırılmalıdır.

10. Öğretmenlerin üzerine düşen görevlerden biri ise derslerinde kullanacakları materyallerin edinilmesinde çaba göstermektir. İmkanları zorlamak, okul yönetimi ve velilerle işbirliğine gitmektir. Kendilerini teknolojik gelişmelere ve yeniliklere karşı hazırlamaktır.

11. Son olarak bu alandaki çalışmaların düzenli ve planlı olabilmesi için daha kapsamlı çalışmalar yapılmalı ve standartlar belirlenmelidir. Belirlenen standartların pratiğe daha uygun aktarılması sağlanmalıdır. Bu konuda MEB tarafından AR-Ge çalışmaları çoğaltılmalıdır. Özel birimler oluşturularak yapılacak bu çalışmalar için finansman sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Mustafa; “Geleneksel Öğretim ile Powerpoint Destekli Öğretimin Öğrenci Erişimine Etkisi”, *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Öncü Basımevi, Malatya, 2005, ss.301-302.

AKPINAR, Yavuz; *Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar*; Anı Yayınları, Ankara, 1999.

_____ ; “Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği”, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, Nisan–2003, kaynak: <http://www.tojet.net/articles/>, 20.02.2007

ALBAYRAK, Ahmet; “Ergenlik Psikolojisi Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde İnanç ve İbadet Konularının Anlatılmasında Yöntem Sorunu”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı – I*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 338-350.

ALICIGÜZEL, İzzettin; *Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim*, Sistem Yayınları, İstanbul, 2003.

ALKAN, Cevat; *Eğitim Teknolojisi*, Anı Yayınları, Ankara, 1998.

_____ ; “İkibinli Yılların Bilim ve Teknoloji Çağı Olması Nedeniyle Eğitimin Bu Yıllarda Bilim ve Teknoloji Esaslarına Göre Yeniden Yapılandırılması”, *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, (23-25 Mayıs 2002)*, Eskişehir, kaynak: <http://aof20.anadolu.edu.tr/program.htm>, 05.02.07

ALTAŞ, Nurullah; *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2001.

_____ ; *Gençlik Dönemi Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2004.

ASAN, Aşkın; “Bilgisayar Destekli Din Eğitimi”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Sayı 7, İstanbul, 2000, ss. 193-206.

- _____; *Bilgisayar Destekli Din Öğretimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, Samsun, 1998.
- ASAN, Aşkın; GÜNEŞ, Gönül; “Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Örnek Bir Ünite Etkinliği”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 147, Ankara, 2000, kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/147/asan.htm>, 17.03.2007.
- AY, Mehmet Emin; *Ailede ve Okulda İdeal Din Eğitimi*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2000.
- _____; *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.
- AYDIN, Mehmet Zeki; *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Yayınları, Ankara, 2004.
- _____; *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2003.
- AYDIN, Muhammet Şevki; “Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülen Eğitim Hizmetlerini Yeniden Düşünmek”, *Türk Milli Eğitim Sisteminde Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda Sunulan Tebliğler*, Kültür Yayınları, Ankara, 2005, ss. 40-50.
- _____; “Bir Din Öğretimi Materyali Olarak İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Kılavuzu”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı – I*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss.1-14.
- AYHAN, Halis; “Din Eğitiminin Tarihi, Hukuki ve Evrensel Temelleri”, *Türk Milli Eğitim Sisteminde Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumunda Sunulan Tebliğler*, Kültür Yayınları, Ankara, 2005, ss. 28-34.
- _____; “İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 5, İstanbul, 1998, ss. 57-74.
- _____; *Din Eğitimi ve Öğretimi*; Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1984.
- AYHAN, Halis; HÖKELEKLİ, Hayri; *Din ve Ahlak Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004.
- AYTAÇ, Tufan; “Eğitim Portalı”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Yayınları, Sayı 48, Ankara, 2004, kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-1.htm>, 05.02.07

- _____; “Eğitim Teknolojileri Genel M¼d¼r¼ Doç.Dr.Nizami AKT¼RK ile ‘Eğitimde Teknoloji Kullanımı’ ¼zerine S¼yleŒi”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Yayınları, sayı 48, Ankara, 2004, kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi48/aytac-2.htm>, 05.02.2007
- BAYRAKTUTAR, Emel; ¼ZKAHVECİ, ¼zden, “¼đretmenlerin Eğitim Teknolojisi ile İlgili BiliŒsel, Devinsel Yeterlilikleri Hakkında G¼r¼Œleri ve Bu Konuda KarŒılaŒtıkları Sorunlar”, *2. Ulusal ¼đretmen YetiŒtirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, ¼anakkale Onsekiz Mart ¼niversitesi Eğitim Fak¼ltesi, 2000, ss. 297-301.
- BAYTEKİN, ¼etin; ER, Fikret; BEKKİ, Alper; “¼đrenim ve ¼đretimde ¼đretmenin Ders Ortamından Yararlanması (Eğitim Teknolojisi A¼ısından)”, *2. Ulusal ¼đretmen YetiŒtirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, ¼anakkale Onsekiz Mart ¼niversitesi Eğitim Fak¼ltesi, 2000, ss. 277-286
- BİLGİN, Beyza; *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*; Yeni ¼izgi Yayınları, Ankara, 1995.
- BİLGİN, Beyza - SEL¼UK, Mualla; *Din ¼đretimi ¼zel ¼đretim Y¼ntemleri*, G¼n Yayınları, Ankara, 1995.
- BİNBAŒIOđLU, Cavit; *¼đretim Metodu ve Uygulama*, KardeŒ Matbaası, Ankara, 1967.
- BOYDAK, Alp; “¼đrenci Merkezli Etkinlikler Neden Gereklidir”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı 52-53, MEB Yayınları, Ankara, 2004, Kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi52-53/boydak.htm>, 12.02.2007.
- BUHÂRÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmâil, *el-Câmiu’s-sahîh*, I-VIII, el-Mektebetu’l-İslâmiyye, İstanbul, 1981.
- B¼Y¼KKARAG¼Z, SavaŒ - MUŒTA, Muammer; *¼đretmenlik Mesleğine GiriŒ – Eğitimin Temelleri*, Mikro Yayınları, Konya.
- CANOğLU, İlgı; “Eğitim Teknolojilerinden Yararlanarak ¼oklu Zekânın ¼đretimde Kullanımı ¼zerine Bir Uygulama”, *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, Cilt 3, Sayı 4, 2004, Kaynak: <http://www.tojet.net/articles/3414.htm>
- CEMALOğLU, Necati; “Eğitim Ortamında ¼đretim Araçları”, *Sınıf Y¼netimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2003, ss. 265-273.

- ÇAĞLAR, Adil; “Yirmi birinci Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimsen Bazı Öngörüler”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 65-76.
- ÇELİK, Vehbi; *Sınıf Yönetimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2003.
- ÇELİKTEN, Mustafa; Okul Müdürlerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri, *Milli Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Yayınları, Sayı 155-156, Ankara, 2002.
- _____; “Okul Müdürlerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155, Ankara, 2005, kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/celikten.htm>, 05.02.2007
- ÇİLENTİ, Kamuran; *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1984.
- DOĞAN, Mehmet; Büyük Türkçe sözlük
- DOĞAN, Recai - TOSUN, Cemal; *İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*; Pegem A Yayınları; Ankara; 2003.
- EMRE, Yüksel; “Kitle İletişim Araçları ve www Teknolojilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Kullanımı”, *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, (23-25 Mayıs 2002)*, Eskişehir, Kaynak:http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Yuksel_Emre.doc
- ERCAN, Orhan; “Bir Öğrenme Süreci Olarak Aktif Öğrenme”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Sayı 54-55, MEB Yayınları, Ankara, 2004, Kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi54-55/ercan.htm>.
- ERGİN, Akif; *Öğretim Teknolojisi İletişim*, Personel Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 1995.
- GENÇ, Salih Zeki; SAMANCI, Osman; “Öğretmen Adaylarının Eğitimde Bilgisayar Kullanımı Konusundaki Görüşleri”, *2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2000, ss. 260-263
- GÖMLEKSİZ, Nuri; “Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler”, *Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme*, Üniversite Kitabevi, Elazığ, 2004, ss.121-142.
- GÜÇLÜ, Nezahat; “Sistem Yaklaşımı ve Eğitim Örgütleri”, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yayınları, Ankara, 2002, ss. 160-166.

- GÜNDÜZ, Şemsettin; ODABAŞI, Ferhan; “Bilgi Çağında Öğretmen Adayların Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi”, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 2004, kaynak: <http://www.tojet.net/articles/317.htm>, 20.01.2007
- GÜROL, Mehmet; “Öğretim Sürecinde İletişim, Model ve Uygulamalar”, *Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme*, Üniversite Kitabevi, Elazığ, 2004, ss.67-120.
- GÜRSEL, Musa - ÇETİN, Ölçüm; *Sınıf Yönetimi*; Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya, 2004.
- HALİS, İsa; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*; Mikro Yayınları, Konya, 2001.
- _____; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Atlas Yayınları, Ankara, 2002.
- <http://www.bilgisayarliegitimedestek.com.tr> 26.06.2005
- <http://www.die.gov.tr> 30.06.2005
- <http://www.dindersi.com.tr> 28.06.2005
- <http://www.diyamet.gov.tr> 29.06.2005
- <http://www.ilsis.meb.gov.tr> 25.06.2005
- <http://www.meb.gov.tr> 25.06.2005
- <http://www.microsoft.com/turkiye/mslife> 27.06.2005
- <http://www.tdk.gov.tr> 10.05.2005
- <http://www.telekom.gov.tr> 26.06.2005
- <http://public.cumhuriyet.edu.tr/~aturer/otmgdersnotlari.html> 04.02.2007
- İBN MÂCE, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, *es-Sünen*, I-II, Dâru İhyâ’l-Kütübi’l-Arabiyye, Beyrut, 1982.
- İNCEYOL, Aysel; *Liselerdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Yeterlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi SBE, Şanlıurfa, 1999.
- İŞMAN, Aytakin; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2003.

- İZCİ, Eyüp; “Öğretimde Teknoloji”, *Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme*, Üniversite Kitabevi, Elazığ, 2004, ss. 143-162.
- KAHRAMAN, Serpil; *Lise II. Sınıfta Okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Form ve Muhteva Yönünden Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri, 2003
- KAPTAN, Mehmet; *Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Eğitim Teknolojileri ve Materyal Kullanma Düzeyleri (Sakarya İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya, 2003.
- KARASAR, Niyazi; *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, 1998.
- KARSLI, Mehmet Durdu; GÜNDÜZ, Hasan Basri; “Öğretmen Yetiştirmede Bilgi Teknolojileri ve İlçelerde Eğitim Fakülteleri”, *2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ss.253-259.
- KILAVUZ, Mehmet Akif; “Çocuğun Dini Eğitimi ve Öğretiminde Bilgisayarın Yeri ve Önemi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, Bursa, 1998, ss. 373-378.
- KOÇ, Mustafa; “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, *Uludağ Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, Sayı 17, Bursa, 2004, ss.231-256
- KÖYLÜ, Mustafa; “Yetişkin Din Eğitimi; Tanımı, Alanı, Tarihi Gelişimi”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 5, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 169-194.
- KULA, Naci; “Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Programları”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı – I*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 315-335.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla; *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Alkım Yayınları, İstanbul, 1999.
- MERAL, Mustafa; “Eğitim Teknolojisinde Okur Yazarlık Bilgisayar ve Öğretmen Yetiştirme”, *2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ss. 302-308.
- OKTAY, Ayla; “Yirmi birinci Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Öğretim”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss.13-30.

- Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar), Tebliğler Dergisi Eki, MEB Yayınları, Sayı 2571, 2005
- ÖCAL, Mustafa; “Eğitim Fakülteleri ve Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde Okutulmakta Olan DKAB Dersi ile İlgili Bazı Tespitler ve Teklifler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Sayı 2, İstanbul, 1995, ss. 143-153.
- _____; *Temel Eğitim ve Ortaöğretimde Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1991.
- _____; “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Ulaşılması Gereken Hedefler ve Gerçekleşme Oranları”, *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Semp. (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, Kayseri, 1998, ss. 101-157.
- ÖZDEMİR, Servet - YALIN, Halil İbrahim; *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Nobel Yayınları, Ankara, 2003.
- ÖZDEMİR, Şuayip; “Malatya Özel İlköğretim Okulları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Yardımcı Ders Araç Gereci Kullanım Düzeyi”, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı – I*, DEM Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 52-72.
- _____; “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Düzeyi”, *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Semp. (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, Kayseri, 1998, ss. 166-188.
- ÖZDEN, Yüksel; *Eğitimde Dönüşüm – Eğitimde Yeni Değerler*, Pegem Yayınları, Ankara, 2002.
- ÖZKILIÇ, Rüçhan; “Sınıfta Zaman Yönetimi”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Nobel Yayınları, Ankara, 2003, ss. 95-105.
- SABAN, Ahmet; *Öğrenme-Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Nobel Yayınları, Ankara, 2005.
- SELÇUK, Mualla; *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1990.

- SÖNMEZ, Mehmet; *Öğrenci Merkezli Eğitim*, Kaynak: [http://mail.baskent.edu.tr/~20194358 /proje1/ogrenci_merkezli.htm](http://mail.baskent.edu.tr/~20194358/proje1/ogrenci_merkezli.htm), 22.02.2007.
- ŞAŞAN, Hasan Hüseyin; “Yapılandırıcı Öğrenme”, *Yaşadıkça Eğitim*, Ankara, 2002, Kaynak: www.egitim.aku.edu.tr/yapilandirma.doc, 26.03.2007.
- ŞİMŞEK, Nazmi; *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*, Nobel Yayınları, Ankara, 2002.
- TANRIÖĞEN, Abdurrahman - TÜRKÖĞLU, Adil; *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*; Mikro Yayınları, Ankara 2002.
- TERZİ, Ali Rıza; “Sınıf Yönetimi Açısından Öğretmen Davranışları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155-156, Ankara, 2002, kaynak: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/terzi.htm>, 12.02.2007.
- TİRMİZİ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b Sevre, *es-Sünen*, I-V, Kâhire, 1962.
- TİTİZ, Tınaz; *Ezbersiz Eğitim Yol Haritası*, Beyaz Yayınları, İstanbul, 1998.
- TOSUN, Cemal; “Yetişkinler Din Eğitimi: Mahiyeti, İmkanları ve Problemleri”, *Uluslar arası Din Eğitimi Sempozyumu (20-21 Kasım 1997)*, Ankara, 1997, ss. 222-229.
- _____; “Yetişkinler Din Eğitimi: Mahiyeti, İmkanları ve Problemleri”, *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB Yayınları, İstanbul, 2000, ss. 69-84.
- UÇAR, Metin; “İlköğretimde Ders-Araç Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, Afyon, 1999, kaynak: <http://www.egitim.aku.edu.tr/mucar.htm>, 15.03.2007.
- UÇAR, Recep; *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Uygulanmasındaki Engeller*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri, 1998.
- UŞUN, Salih; “Öğretmenlerin Eğitim Ortamında Araç-Gereç Kullanımı Açısından Sahip Olmaları Gereken Yeterlilikler”, *2. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Semp. (10-12 Mayıs 2000)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2000, ss. 287-289.
- _____; *Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim*, Pegem A Yayınları, Ankara, 2000.

- ÜNAL, Dilşat Peker; “İletişim Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Milli Eğitim Yayınları, Sayı 36, Ankara, 2003, kaynak:<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi36/unal.htm> 05.02.07
- VARDİ, Recep; *İletişim Araçları ve Dini Hayat (İnternet Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2003.
- VURAL, Sacide; “Eğitim Ortamında Öğretim Araçları”, *Sınıf Yönetimi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2001, ss. 200-215.
- YAŞLI, Muhammed Emin; *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Nitelikli Materyal Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya, 2005.
- YAVUZ, Kudret Eren; *Yeniden Yapılanan Sınıflar İçin Aktif Öğrenme Yöntemleri*, Ceceli Yayınları, Ankara, 2005.
- YALIN, Halil İbrahim; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayınları, Ankara, 1999.
- YANPAR, Tuğba Şahin; YILDIRIM, Soner; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yayınları, Ankara, 1999.
- YEŞİL, Filiz; *Din Eğitim Öğretimde Araç Gerecin Önemi ve Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul, 2003.
- YILDIRIM, Bilal; “Bilgi Toplumunda Öğretmenlerin Bilgi Liderliği Rolündeki Değişmeler”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, Elazığ, 1999, ss. 221-231.
- YILDIZ, Alim - KOÇYİĞİT, Tahsin; *İlahiyat Fakültesi Dergileri Makale ve Yazarlar Fihristi (1952-2002)*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2002.
- YILDIZ, Rauf - SÜNBUİL, Ali Murat; *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Atlas Kitabevi, Nobel Yayınları, Konya, 2004.
- YILMAZ, Mustafa; *Eğitimde İnternet ve Bir Din Eğitimi Vortalı Denemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE., Sakarya, 2002.
- YILMAZ, Tahsin; *Eğitim Bilimine Giriş*, Latin Matbaası, İstanbul, 1972

EK

ANKET FORMU

Değerli Meslektaşım...

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Aynı zamanda Konya/Ereğli Halit Kalkan İlköğretim Okulunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Elinize ulaşan anket formu, Ortaöğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Nitelikli Materyal Kullanımı adlı tez içerisinde değerlendirilecektir. Söz konusu anketin Konya İl Merkezindeki genel liselerde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri tarafından cevaplandırılması öngörülmüştür. Anket aşağıda belirtildiği üzere iki bölümden oluşmaktadır. **Ayrıca anketin uygulanması için gerekli yerlerden izin alınmıştır.** Verilecek cevaplar gizli tutulacak olup, ilginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla...
Muhammed Emin YAŞLI
Tel: 0 505 8190786

a) Kişisel ve Okul imkanlarına ait bilgiler

1. Lütfen Yaş aralığınızı seçiniz.
() 23-29 () 30-39 () 40-49 () 50 ve üstü
2. Cinsiyetiniz () Bay () Bayan
3. Lütfen Mezun olduğunuz üniversiteyi belirtiniz.
..... Üniversitesi
4. Lütfen Eğitim Durumunuzu belirtiniz.
() Lisans () Lisansüstü eğitim () Doktora
5. Bulduğunuz kurumda kaç yıldır görev yapıyorsunuz?
() 1-3 () 4-10 () 10 ve üzeri
6. Kişisel bilgisayarınız var mı?
() Evet () Hayır
7. Üniversitede "Öğretim Materyalleri", "Sınıf Yönetimi" gibi formasyon dersleri aldınız mı?
() Evet () Hayır () Hatırlamıyorum
8. Okulunuzda bilgisayar laboratuvarı var mı?
() Yok () Bir tane var () Birden fazla var
9. Okulunuzda VCD veya Tepegöz gibi araç-gereç bulunuyor mu?
() Evet () Hayır
10. Okulunuzda bulunan nitelikli materyallere ulaşma imkanınız nedir?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
11. Derslerde kullanacağınız materyallerle ilgili bir planlama yapıyor musunuz?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman

b) Dersle ilgili aşamalarda olanaklardan yararlanma

12. Derslerde kullanmak üzere materyal aramak için İl Eğitim Araçları Merkezine ne sıklıkla başvurursunuz?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
13. Derslerde Kur'anı Kerim ve hadis kitaplarını ne sıklıkla kullanırsınız?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
14. Derslerde yazı tahtasını ne sıklıkla kullanırsınız?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
15. Öğrencilerinize derste ne sıklıkla slayt-sunu seyrettirirsiniz?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
16. Kendinizi geliştirmek ve derse hazırlık için Sanal Kütüphane veya dijital ortamdaki kaynak eserleri ne sıklıkla kullanırsınız? (Dijital ortamlarda hazırlanmış kaynak eserlere örnek: Bilgisayar programı olarak hazırlanmış bir meal veya hadis kitabı gibi)
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
17. Ders için hazırlık yaparken interneti ne sıklıkla kullanırsınız? (İnternet site araştırması veya doküman elde etme konularında)
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
18. Derslerle ilgili dokümanlarınızı dijital ortamda saklıyor musunuz? (CD, Harddisk, Flash bellek v.b.)
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
19. Okulunuzda bulunan teknolojik materyallerin kullanılması sırasında diğer kişilerden ne sıklıkla yardım istersiniz?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
20. Öğrencilerinize uyguladığınız sınavların hazırlanmasında bilgisayarı ne sıklıkla kullanırsınız?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
21. Ders esnasında öğrencilerinizin televizyondan bir haber veya izlenen bir diziyi sınıfta konu ettiğini ne sıklıkla yaşarsınız?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
22. Dersin değerlendirme(Proje-Performans ödevlerinde) veya hazırlık aşamalarında öğrencilerinize CD seyri veya internetten araştırma ödevlerini ne sıklıkla verirsiniz?
() Hiç () Bazen () Çoğu zaman () Her zaman
23. Varsa branş sınıfınızda yoksa kendinize ait bir branş sınıfınız olsaydı en çok hangi araç-gerecin olmasını istersiniz? (Önem Sırasına göre numaralandırınız)
() Televizyon ve VCD () Bilgisayar ve Projeksiyon
() Sınıfa ait bir kütüphane () Diğer
24. Sizce DKAB derslerinde teknolojik araç gereç kullanımının önündeki engeller ne olabilir? (Önem Sırasına göre numaralandırınız)
() Ders saatinin yetersizliği () Okuldaki imkan eksikliği
() Konulara uygun materyal bulunamaması () Diğer